

## דברי הכנסת

### הישיבה המאה-וארבע-עשרה של הכנסת הארבע-עשרה

יום שני, כ"ה בסיוון התשנ"ז (30 ביוני 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

## תוכן העניינים

דברי היושב-ראש

דברי היושב-ראש לזכרו של מזכיר הכנסת לשעבר נתנאל לורך, זיכרונו לברכה

הצעות לסדר

הודעת היושב-ראש

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת סיעות ש"ס ויהדות התורה שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 3)  
(הנפת הדגל מעל מוסד חינוך), התשנ"ה–1995

הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 18) (סמכות לקביעת תשלומים מרביים או תשלומים מזעריים),  
התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

שנה לממשלת נתניהו האם תצליח ממשלת נתניהו? חודש ימים לממשלת נתניהו; עשרה חודשים  
לממשלת נתניהו – אין שלום, אין ביטחון; נתניהו וירושלים; הסכנה לחלוקת ירושלים; בין ירושלים  
לוושינגטון; שלושים שנה לאיחודה של ירושלים ולמלחמת ששת הימים; שכונה יהודית בראס-אל-  
עמוד בירושלים; יחס ראש הממשלה כלפי שלטון החוק וכלפי התקשורת; בידודה הבין-לאומי של  
ישראל; פעילות האופוזיציה בתחום מדיניות החוץ מחלישה את ישראל; מות תהליך השלום

שאלות ותשובות

עידוד תעסוקת ימאים

תחבורה ציבורית להר-הזיתים בירושלים

העברת אבטחת התחבורה הציבורית למשרד לביטחון פנים

שדה התעופה במפרץ חיפה

חניוני חברת "נתיבי איילון"

## דברי היושב-ראש

### היו"ר מ' שטרית:

אני מתכבד בזאת לפתוח את ישיבת הכנסת. היום יום שני, 30 ביוני 1997, השעה היא 16:00.

ברשותכם, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש למסור דיווח על סיכום תאונות הדרכים בשבוע האחרון.

צוותי מגן-דוד-אדום טיפלו במהלך השבוע שעבר ב-701 תאונות דרכים ברחבי הארץ, בהן 19 פצועים קשה, 1,002 פצועים באורח קל-בינוני – תקשיבו, רבותי, למספרים, 1,002 פצועים קל-בינוני בשבוע אחד. סך כל הנפגעים בשבוע זה הוא 1,032. מתוכם נהרגו האנשים הבאים: מר אבר רז, מר טל אלקיים, מר חכמי שימון, מר חסן כאמל דאוד, מר אמיר הרשקוביץ ומר ברוך רוזנצוויג. יהי זכרם ברוך.

אני מקווה שתוסר מאתנו סוף סוף הרעה החולה הזאת. אנא נהגו בזהירות.

רבותי, לפני שנתחיל את סדר-היום וגם את ההצעות לסדר למיניהן, תרשו לי לשלוח בשם נשיאות הכנסת, בשם כל סגני יושב-ראש הכנסת ובשם כל חברי הכנסת, ליושב-ראש שלנו, לדן תיכון, לו ולמשפחתו, את השתתפותנו באבלו על מותו של אחיו, סעדיה תיכון, זיכרונו לברכה.

אנו מאחלים למשפחת תיכון שלא ידעו עוד צער ואובדן ושינוחמו בין שאר אבלי ציון וירושלים.

### רענן כהן (העבודה):

יש לי הצעה לסדר.

### היו"ר מ' שטרית:

אני מבקש להמתין. עוד לא סיימתי. ראיתי. תמתינו בבקשה.

## דברי היושב-ראש לזכרו של מזכיר הכנסת לשעבר נתנאל לורך, זיכחנו לברכה

### היו"ר מ' שטרית:

רבותי חברי הכנסת, הלך לעולמו בשבוע שעבר מי שהיה מזכיר הכנסת, נתנאל לורך. אני מבקש לומר עליו מלים אחדות.

נתנאל לורך היה בן-אדם במובן המלא של המלה, כמו שאנחנו מכנים ביידיש "מענטש". המידות שבהן נתברך נתנאל לורך הגדילו את כבודו ואת ההערכה כלפיו בעיני כל מכריו ומודעיו, הפרוסים על פני ארבע יבשות.

בעבודתו הוא הציג את דמות הג'נטלמן במלוא מובן המלה. הכרתי אותו כמזכיר הכנסת וכן בלימודים משותפים בקורס למנהלים בכירים בשירות הציבורי.

לא מכבר, כשהחלים ממחלה קשה, חש נתנאל כי הגיע הזמן לחשבון נפש. ואלה מלות הסיכום שלו עצמו: "אין בי אשליה כי פעלתי גדולות ונצורות או חוללתי שינויים ומהפכות. נוכח השינויים והתמורות שעברו על העולם בדורי, אני מודע עוד יותר לאפסות מעשי, אלא שעד הייתי לדברים חשובים, לאירועים של עשייה". רק עטו של נתנאל יכול היה לכתוב ביטוי כזה.

אילו באתי להגדיר במלה אחת את כשרונו – הייתי מציין את נועם הליכותיו. היתה בו מזיגה נכונה של ידע ותרבות עם חוש מציאות. נוסף על כשרון, היתה לנתנאל תכונת נפש: רצון כביר ואמונה לזהות בדרכה של מדינת ישראל.

בכנסת ייזכר נתנאל כאיש מטה אוזן ומוכן להקשיב לזולת. כשהציעו לו את המינוי הנכבד כמזכיר הכנסת, הוא בדק בתקנון ומצא את הגדרת התפקיד, כדלקמן: "כשתוצאות ההצבעה לא ברורות – ימנה מזכיר הכנסת את הקולות". ניסוח זה מצא חן בעיניו, והוא התקבל למשרה. נתנאל יצק בתפקיד תוכן. הוא הציב את הכנסת על מפת הפרלמנטריזם העולמי, וזכה, על אף מחאות הנציגים הערבים, לעמוד בראש האיגוד הבין-פרלמנטרי.

בשובו משליחותיו בחוץ-לארץ הנהיג נתנאל לורך מסורת של דיווח לעובדי המשכן, שבהם ראה את שותפיו הנאמנים. כמזכיר קיים מגע רצוף והדוק עם חברי הכנסת מכל הקשת הפוליטית. לא אחת היה עליו לעמוד בקפריזות שלהם. נתנאל נהג לומר, כי הוא מתפקד כ"גננת" של הכנסת.

כשפרש מתפקידו כתב לו יושב-ראש הפרלמנט הבריטי: "אני מאמין שעשית למען שמה הטוב של ישראל יותר ממאה שגרירים". אך יותר מכול החמיאה לו פרידתה של עובדת ניקיון, שנשקה לו על לחיו ובדמעות אמרה: "היית אבא של כולנו".

גלים ומשברים עברו על נתנאל לורך, אך את קומתו לא כופפו. איש המצפון והמוסר, החוכמה והדעת, איננו עוד. אשרינו שזכינו לעבוד ולשהות במחיצתו.

יהי זכרו ברוך.

## הצעות לסדר

### היו"ר מ' שטרית:

עכשיו, רבותי, נעבור להצעות לסדר. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

### רענן כהן (העבודה):

אני מודה לאדוני היושב-ראש. אני מבקש להביא לידיעת מליאת הכנסת, שסיעת העבודה הגישה הצעה, על-ידי חברנו, חבר הכנסת רפי אלול, על-פי סעיף 27 לחוק-יסוד: הממשלה, האומר: "א) הכנסת רשאית, ברוב של 80 מחבריה, להעביר את ראש הממשלה מכהונתו. (ב) הצעה להעביר את ראש הממשלה מכהונתו תוגש על-ידי 40 חברי כנסת לפחות ליושב-ראש הכנסת, והוא יעבירה לדיון בוועדת הכנסת של הכנסת. (ג) ועדת הכנסת תחליט בעניין ההצעה ותביא את המלצתה בפני מליאת הכנסת תוך 30 יום מיום שההצעה הועברה אליה".

אני רוצה לקבוע, שההצעה הזאת הוגשה כבר בחודש דצמבר 1996. העברנו את החתימות כנדרש על-פי התקנון. ועדת הכנסת קיימה דיון בסוגיה הזאת. אני חושב שמאז חלף זמן רב. דווקא בימים אלה של אירועים, כשגם הקואליציה מגיעה למסקנה שיש לנו ראש ממשלה שלטובת מדינת ישראל אסור שימשיך לכהן כראש הממשלה, הנושא הזה צריך לבוא לכנסת. אני לא מבין מדוע מליאת הכנסת, כאשר היא קיבלה הנחיה – – –

### שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

### רענן כהן (העבודה):

סליחה, כאשר היא קיבלה הנחיה שהנושא עובר למליאת הכנסת – צריך להיות דיון. היום היה צריך להתקיים דיון במליאת הכנסת. אבל הכנסת מחפשת דרכים בכל מיני צורות; כאשר תפקידה להביא את הנושא לדיון, היא מנסה לחפש כל דרך כדי לשמור על ראש ממשלה, שלא צריך לשמור עליו. צריך להביא את הנושא הזה לדיון וצריך להעביר את ראש הממשלה וללכת לבחירות מוקדמות.

אני פונה אליך כיושב-ראש הכנסת ומבקש להביא את הנושא הזה לדיון עוד היום, על מנת להתחיל בהליך השיפוטי המקובל. ראוי לכנסת לכבד את מה שהיא חוקקה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה, אדוני. אני מבקש להעמיד דברים על דיוקם. ראשית, הדיון בוועדת הכנסת בעניין הצעה זו וסדר הדיון בה הסתיים רק בשבוע שעבר בוועדת הכנסת.

#### ח כהן (מרצ):

---

#### היו"ר מ' שטרית:

סליחה, רבותי, אני חבר ועדת הכנסת – – –

#### רענן כהן (העבודה):

הנה יושב-ראש ועדת הכנסת.

#### היו"ר מ' שטרית:

גם אני חבר ועדת הכנסת ונכחתי בדיון. תיכף אתן לו לדבר. הדיון הסתיים בוועדת הכנסת בקטע האחרון, אם אינני טועה, לפני שבוע ימים, כך שלא עבר הזמן שאתה אומר.

שנית, כידוע לך, בהצעה שלכם וגם בהצעה הזאת סוכם שהדיון יתקיים בהשתתפות ראש הממשלה.

#### רענן כהן (העבודה):

ראש הממשלה לא רוצה לבוא, הוא מפחד לבוא לכנסת.

#### היו"ר מ' שטרית:

לכן הדיון הזה צריך להיות מתואם עם הקואליציה.

קיבלתי את בקשתך, אבדוק אותה. אם אכן נחליט שאפשר להביא אותה לדיון, נביא אותה עוד השבוע לכנסת לדיון, אבל לא היום.

### רענן כהן (העבודה):

אי-אפשר להשתלט על הכנסת.

### היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת רענן כהן, עכשיו תשמע – – –

### רענן כהן (העבודה):

מעבירים את ראש הממשלה מתפקידו על-פי החוק.

### היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת רענן כהן, אתה הרי יודע שלהצעה הזאת אין סיכוי, אתה סתם מתלהם.

רצית לשמוע את חבר הכנסת פנחסי לגבי זמן הדין בכנסת. בבקשה, חבר הכנסת פנחסי.

### אברהם רביץ (יהדות התורה):

ביקשתי הצעה לסדר, אדוני.

### היו"ר מ' שטרית:

נגמור את הפרה הזאת.

### רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיושב-ראש הוועדה אני רוצה לציין שהדיון אומנם הסתיים לפני שבועות מספר, אבל בסיכום בוועדת הכנסת נאמר, שמועד העלאתו של הנושא לדיון במליאת הכנסת יסוכם בין חברי הכנסת מיכאל איתן, רפי אלול ורענן כהן. אני מציע למציעים, ששלושתם ישבו ביחד, עם יושב-ראש הכנסת, ויסכמו את המועד.

במכתב שנתתי את העתקו לידי חבר הכנסת רפי אלול, שהיה בעל ההצעה, נאמר בפירוש, שמועד הדיון יסוכם בין שני הגורמים – הקואליציה והאופוזיציה, נציג הקואליציה חבר הכנסת איתן ונציג האופוזיציה חבר הכנסת רענן כהן.

אני מציע לפעול בהתאם להחלטת ועדת הכנסת ולסכם את הדיון ברוח זו.

### היו"ר מ' שטרית:

מאה אחוז. תודה. חבר הכנסת שחל.

### משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מכבד את ידידי חבר הכנסת פנחסי, אבל אין לאיש מאתנו סמכות מעבר למה שהחוק נתן. בסעיף הספציפי הזה נקבע על-ידי החוק לוח זמנים, ונאמר בו בסעיף 27(ג): "ועדת הכנסת תחליט בעניין ההצעה ותביא את המלצתה בפני מליאת הכנסת תוך 30 ימים מיום שההצעה הועברה אליה". משנקבע כך אין מנוס ויושב-ראש ועדת הכנסת חייב להביא המלצה. בהעדר המלצה  
---

### רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

יש המלצה של ועדת הכנסת.

### משה שחל (העבודה):

משנקבע בחוק לוח זמנים, חייבים לבצע אותו ככתבו וכלשונו.

המחוקק ראה דבר נוסף: אם ועדת הכנסת, מסיבה כלשהי, לא תביא המלצה, הוא ממשיך ואומר: "לא הביאה ועדת הכנסת את המלצתה תוך המועד האמור, יעלה יושב-ראש הכנסת את העניין לדיון במליאת הכנסת במועד הקרוב האפשרי". המועד הקרוב האפשרי זה מועד שצריך להעמיד אותו מבחינת הסבירות.

אני אומר את זה, מפני שלדעתי מיותר להביא את העניין הזה להכרעה בבית-המשפט, כי מה תהיה התוצאה? אם יש דחייה, ומחודש דצמבר חבר הכנסת רפי אלול הגיש את הבקשה ועד היום מליאת הכנסת לא דנה בזה, ועברו יותר מ-30 יום – אני אומר את זה, ולא חשוב מה תהיה ההצבעה – הכנסת חייבת לכבד את החוקים ואת חוקיה היא עצמה. לוח הזמנים איננו מאפשר שום שיקול דעת. לכן אני מציע שבעניין הזה תורה לנהוג על-פי החוק ולקיים אותו ככתבו וכלשונו.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת שחל. חבר הכנסת רפי אלול, דובר אחרון בעניין זה.

אתן לך להשיב.

### רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני רוצה לתקן עובדות מספר. ועדת הכנסת אכן יפתה את כוחי ואת כוחו של חבר הכנסת מיכאל איתן לסכם את הדיון. בהמלצתו של יושב-ראש הכנסת ישבנו עם מזכיר הכנסת והתגלע בינינו ויכוח לא על הצורך לקיים הצבעה אלא על מספר הדוברים במליאה. חזרנו לוועדת הכנסת, שם סוכם שבמליאה יהיה דיון אישי וידברו, ואז ממילא לא היה ויכוח על הצורך בהעלאת הנושא לדיון.

מבחינתי, ההתייעצות בין השלושה התקיימה, ועל-פי החוק והנוהל, להערכתי, הדיון וההצבעה צריכים להתקיים היום. תודה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה. חבר הכנסת פנחסי, אחרון הדוברים בעניין זה.

### רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כדי להעמיד דברים על דיוקם, חבר הכנסת שחל, ועדת הכנסת קיבלה החלטה והמליצה בפני מליאת הכנסת שלא להעביר את ראש הממשלה מכהונתו.

### חיים רמון (העבודה):

---

### רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

תרשה לי. טעות או לא טעות, תגייס רוב ותחליט החלטה אחרת.

ועדת הכנסת קיבלה החלטה והמליצה, מועד הדיון נתון בידי יושב-ראש הכנסת. בהחלטת ועדת הכנסת נאמר בפירוש, שיושב-ראש הקואליציה, יושב-ראש האופוזיציה יחד עם המציע ישבו ויקבעו את מועד הדיון. לכן, הנושא נמצא על שולחנו של יושב-ראש הכנסת, הוא צריך להכריע באיזה יום זה יעלה ובתיאום עם שלושת הגורמים שציינתי: חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת רענן כהן, חבר הכנסת רפי אלול.

לכן, ועדת הכנסת סיימה את תפקידה על-ידי המלצתה.

### **רענן כהן (העבודה):**

אני מצטער, בתקנון נאמר: תוך המועד האמור, 30 יום, יעלה יושב-ראש הכנסת את העניין לדיון במליאת הכנסת במועד הקרוב האפשרי.

### **היו"ר מ' שטרית:**

חבר הכנסת כהן, שמעתי את זה, ואני מבקש להגיב על פנייתכם. רבותי. חבר הכנסת רמון.

### **חיים רמון (העבודה):**

יושב-ראש ועדת הכנסת הודיע שזה חוקי אבל היתה טעות.

### **היו"ר מ' שטרית:**

אני מבקש להגיב על הפנייה של חבריך. הרי העניין הזה מחכה מדצמבר, ואין שום דחיפות שהדיון יהיה דווקא היום. הדיון לא יתקיים היום, אבל אני מבטיח דבר אחד: אכנס את הנוגעים בדבר אלי למשרד, ואם אמצא שאפשר לקיים את זה השבוע, נעשה את זה השבוע. אני מודה לכם.

חבר הכנסת רביץ, הצעה לסדר. בבקשה.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הפעם אני רוצה לדבר כאדם דתי, ואני חושב שאני מביע את הרגשות והאמונה הפנימית של כל הציבור בישראל, בעיקר של הציבור הדתי. ראוי שהכנסת כולה תגנה באופן בלתי מתפשר, אומנם מעשה של נערה צעירה שכנראה לא הגיעה לגיל הדעת והבגרות, אבל כולנו חייבים לגנות את הפגיעה ברגשות העם המוסלמי על-ידי הקריקטורה המזוויעה, הנוראה, על הדת המוסלמית שהתפרסמה בחוצות העיר חברון. אנחנו מגנים זאת בכל לשון של גינוי.

חברי חברי הכנסת המוסלמים, אני רוצה לומר לכם, שהדבר הזה הוא לא ראשוני, ואנחנו משתמשים יותר מדי בפגיעות זה בזה; אולי גם אנחנו – אני מדבר עלינו. כבר מזרק חזיר לתוך בית-כנסת בבני-ברק לפני כמה שנים באחד הוויכוחים הקשים שהיו – – –

### קריאה:

— — —

### אברהם רביץ (יהדות התורה):

הבית שלך לא כל כך מעניין כמו בית-כנסת.

זה צריך ללמד את כולנו להפסיק את השיטה הזאת של ההכפשה, ההסתה, כולל "לעצור את החרדים", זה חלק מהביזוי הנורא הזה. אני שמח שכמה מחברי הכנסת מן השמאל, כמו רן כהן, דדי צוקר, נסים זוילי ואחרים, גינו את התופעה הזאת.

לכן, חברי חברי הכנסת המוסלמים, ראו זאת כגיבוי של כל העם, כולם, ימין, שמאל, דתיים, חרדים. אנחנו מגנים את המעשה הזה. תודה, אדוני.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת רביץ. אני מודה לך על העלאת הנושא, ואני חושב שהמעשה עצמו ראוי לגינוי של כולנו.

## הודעת היושב-ראש

### היו"ר מ' שטרית:

יש לנו עוד שני עניינים פרוצדורליים לפני שנעבור לסדר-היום.

"ראש הממשלה ביקשני להודיע, על-פי סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי שר התחבורה שב ארצה ביום י"ז בסיוון התשנ"ז, 22 ביוני 1997."

## מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

### היו"ר מ' שטרית:

הודעה למזכיר הכנסת, ואחר-כך ניגש לסדר-היום.

### חיים אורון (מרצ):

מתי ראש הממשלה חוזר מחוץ-לארץ?

### מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם – הצעת חוק הגנה על פעוטות בסיכון, התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת ת' גוז'נסקי וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לתיקון פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (תיקון – הרחבת הגדרת הנגישה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון – התיישנות עבירות משמעת), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק איסור הלבנת הון, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת משה שחל; הצעת חוק החינוך לדמוקרטיה חובה, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק העמותות (תיקון – מען רישום), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק הכנסת (תיקון – חובת נוכחות בזמן הצבעה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת זאב בויס; הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון – מועד החיוב במס), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון – ביטול חובת מכרזים לקופות-חולים), התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת א' הירשזון, א' רובינשטיין וח' אורון; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – שווי הרכישה בירושה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק בתי-הדין הדתיים (יחידות סיוע לענייני משפחה), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת יעל דיין; הצעת חוק המניות הבנקאיות שבהסדר (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק עבודת נשים (תיקון – הרעת תנאי עובדת הרה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מ' סולודקין וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק העונשין (תיקון – סדרי הדין בוועדת שחרורים), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אפרים סנה; הצעת חוק השמות (תיקון – קבלת שמות משפחת שני ההורים), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אלי גולדשמידט; הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות האשה, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון – החמרת ענישה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אופיר פינס-פז; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון – ייצוג הולם לאוכלוסייה הערבית), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת ע' בשארה וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק נכסי נפקדים (תיקון – ועדי נאמנים), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת ת' חטיב וקבוצת חברי הכנסת. תודה רבה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה למזכיר הכנסת.

**הצעת סיעות ש"ס ויהדות התורה שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הדגל והסמל  
(תיקון מס' 3) (הנפת הדגל מעל מוסד חינוך), התשנ"ה-1995**

**היו"ר מ' שטרית:**

רבותי, אנחנו עוברים לסדר-היום. הנושא הראשון בסדר-היום – – –

**ח כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, לגבי ההצעה של חבר הכנסת רביץ – – –

**היו"ר מ' שטרית:**

הודיתי לחבר הכנסת רביץ על הבאת הנושא, ואני חושב שכל חברי הכנסת צריכים להיות שותפים לגינאי הזה.

**ח כהן (מרצ):**

– – –

**היו"ר מ' שטרית:**

אתה רשאי להוציא את זה לציבור.

רבותי, יש לנו השבוע הצעות דחופות לסדר-היום בעניין זה, והנושא יידון בהרחבה בכנסת. אין צורך לדון בזה עכשיו.

**ח כהן (מרצ):**

זה מאוחר מדי.

### היו"ר מ' שטרית:

זה לא מאוחר מדי, זה עוד יומיים.

על כן, רבותי, אנחנו עוברים לסדר-היום. הנושא הראשון: הצעת סיעות ש"ס ויהדות התורה שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 3) (הנפת הדגל מעל מוסד חינוך), התשנ"ה-1995. ינמקו את הערעורים חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי.

בבקשה, חבר הכנסת רביץ, במסגרת זמן של חמש דקות.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

חבר הכנסת רביץ, תוותר. זה לא מכובד.

### אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה עוד צעיר.

### חיים רמון (העבודה):

זה לא נימוק.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

זו לא תכונה טובה להיות צעיר, חבר הכנסת רביץ?

### אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה היה בהומור. גם אני הייתי פעם צעיר ויפה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוכרח להתחיל, ראשית כול, בנימה אישית. אם אני הייתי צריך היום לתכנן דגל לישראל, אני חושב שהייתי עושה בדיוק את הדגל הנמצא לפנינו כאן. זהו דגל

שהייתי בוחר בו, ואם דגל מהווה סמל, אני חושב שזה סמלי מאוד. הוא מזכיר מוטיבים מן המסורת, ואני חושב שזה בדיוק מה שהייתי בוחר.

אני חושב שדגל זה דבר שיכול להיות מחנך. דגל זה דבר שיכול להיות מלכד. דגל זה דבר, שאם רוצים שאנשים יעריכו אותו, את מה שהוא מסמל, צריך לעסוק בחינוך ולייקר אותו. אמרתי זאת בוועדת החינוך בקדנציה הקודמת, שלפי המצב הקיים היום במדינה, מי שמעוניין – ואולי כולם מעוניינים – לייקר את הדגל, צריך להכניס את זה בדרך חינוכית, בהבנה, ולא במסגרת של חוק.

#### **רחבעם זאבי (מולדת):**

בכל העולם זה חוק.

#### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

לא נכון, אדוני חבר הכנסת זאבי; ברוב העולם זה לא חוק.

#### **עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):**

בניו-יורק, באותם מקומות שאתה מבקר.

#### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

ברוב העולם זה כבר לא חוק, לרבות בארצות-הברית היום.

#### **היו"ר מ' שטרית:**

חבר הכנסת זיסמן, עוד מעט יש לך הזדמנות להשיב להם.

#### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

חבר הכנסת רביץ – – –

#### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

חבר הכנסת פינס, תן לי לסיים. הרי אני יודע את דעתך.

### **היו"ר מ' שטרית:**

חברים, אני מבקש לא להפריע לדובר.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

חברים, אני מדבר אתכם פה באופן הגלוי והחברי ביותר. קשה לי לדבר לאחר שלקחו תמונה של נער בן 14, אשר שרף את הדגל, ואינני יודע איך הגיע הדגל לידי, זה לא משנה, והכפישו ציבור גדול, את כל הציבור החרדי, כאילו הם שורפי דגלים. קשה לי כיום לדבר על הנושא הזה, אבל אני צריך לצפות את המחר. אם כל בתי-הספר המוכרים יחויבו על-פי חוק לתלות דגל, יהיו רבים שלא יעשו כן, ולא רק מבני העם היהודי, כפי שאתם מבינים. אינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח אידיאולוגי כזה או אחר. אז במה נעסוק בשנים הבאות – ברדיפה, בבילוש, בחקירה מי תלה דגל ומי לא תלה דגל? האם הוויכוח הזה והרדיפה הזאת – זה מה שחסר לנו היום?

נראה את משרד החינוך מתחיל להכניס את זה בלי חוק. ראשית כול, נראה אותו משיג תקציב לכל בית-ספר. בואו נתחיל בלי חוק.

### **היו"ר מ' שטרית:**

אתם תיתנו לו להיכנס לבתי-הספר שלכם?

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

שינסה. מי שלא ייתן, לא ייתן גם עם חוק. למה שנתחיל היום בוויכוח ובמערכה כזאת בינינו. לא ישנו דעות או רגשות של אנשים על-פי חוק כזה. תהיה רדיפה, אני כבר יודע. אינני רוצה לסמן, אבל אני יודע בדיוק אילו חברי כנסת יעשו פרנסה מזה, ייסעו ויצלמו בתי-ספר.

חברים יקרים, מי מעוניין בעניין, בואו נתחיל את זה ללא חוק, בהשפעה. אם זה לא ילך וירגישו שכלו כל הקצים וזה מה שיאחד את העם הזה, אז נראה בעוד שנה. אני מציע לכם להוריד את החוק מהעניין הזה.

### **יוסי כץ (העבודה):**

מדוע שלא תדחה את הטענות האלה לדיון לגופו של עניין ונעמיד את המצב – – –

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אבל עכשיו זה לקראת קריאה שנייה ושלישית. הרי לגופו של עניין דיברתי בוועדה. אין לי זמן לכך.

**היו"ר מ' שטרית:**

מצביעים על החלת רציפות.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

החלת רציפות, אז זה לקראת קריאה שנייה ושלישית.

**יוסי כץ (העבודה):**

נדבר על זה אחר כך.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אני יודע שאני מדבר גם בשם אלה שלא מינו אותי לדבר.

**יוסי כץ (העבודה):**

אבל אלה טענות לגופו של עניין.

**היו"ר מ' שטרית:**

חבר הכנסת כץ, אני מבקש – לא ויכוח.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

חברים, אני מציע לא להעביר את זה בחוק היום, לא להחיל את הרציפות. תודה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת רביץ. חבר הכנסת פנחסי. אחריו יענה, בשם ועדת החינוך והתרבות, יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת זיסמן.

### רן כהן (מרצ):

לקראת קריאה שנייה ושלישית תיתן שנה – – – לתלות את הדגלים. כעבור שנה תהיה חובה. הציבור החרדי תולה את הדגל של ארצות-הברית, אבל בארץ לא?

### היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת רן כהן, הוויכוח מיותר, הוא לא תורם שום דבר. עוד מעט תהיה הצבעה, ותצביע לפי אמונתך.

### רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, איפה אנשי הליכוד? הם לא בעד מדינת ישראל?

### היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת רענן כהן, תפסיק עם העניין הזה.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

אין סיעה צבועה כמו הליכוד.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהרב רביץ ביטא את זה יפה מאוד. למעשה, אם אנחנו מסתכלים על צורת הדגל – זו טלית. גם בטלית יש לבן וכחול, ופחות או יותר אותם סממנים.

אי-אפשר לחייב בחוק את הנפת הדגל. אם אני לוקח היום למשל את ישיבת פוניבז', הישיבה של הרב שך – ביום העצמאות, בלי חוק, הוא מניף את הדגל מעל הישיבה. אין חוקה ואין חובה, אבל הוא מבין, בתור הזדהות או בתור מסורת של שנים רבות, שמעל ישיבת פוניבז' מניפים את הדגל.

לכן, לחייב היום בחוק כל בית-ספר – בסופו של דבר יהיה חוק, אבל לא יקיימו אותו, לא במגזר הערבי, ולהבדיל – לא במגזר החרדי. ואז גורמים לעימותים מיותרים, כמו שלקחו איזה נער ששרף דגל, שכולנו גינינו אותו, ויבואו ויגידו: הנה, בית-ספר זה לא הניף דגל, בית-ספר זה לא עשה כך, וירבו מחלוקת בעיר.

לכן אני מציע להגיש את החוק מחדש כהצעה טרומית. גם אז, אם זיכרוני אינו מטעה אותי, החוק הזה עבר בחטיפה לקראת סוף הקדנציה, כשהרבה חברי כנסת לא היו, והם לא ידעו שזה עומד על סדר-היום.

לכן, לכו בריש גלי, הגישו את החוק מראשיתו, הכנסת תדון עליו, ואז נראה אם יש רוב או אין רוב. תודה רבה.

#### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה רבה לחבר הכנסת פנחסי. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, בבקשה.

#### **ח כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, איפה סיעת הליכוד?

#### **היו"ר מ' שטרית:**

מסתכלים בטלוויזיה.

#### **ח כהן (מרצ):**

מדובר על המחנה הלאומי.

#### **עמנואל זיסמן (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת רביץ, שבעזרת השם בעוד כמה חודשים נחוג 50 שנות עצמאות וריבונות לישראל. עברו 50 שנה, ואין מדינה נורמלית בעולם, שיש בה השתתפות במימון של מוסד חינוכי, שהמוסד החינוכי הזה – אני ביקרתי במוסדות חרדיים בניו-יורק ובניו-ג'רסי, ודגל ארצות-הברית נמצא לא רק בבית-הספר, אלא אפילו בחדרי המנהל ובחדרי ההנהלה. סירוב זה מותר בחינוך פרטי; מי שרוצה להחזיק חינוך פרטי בלי מימון ציבורי, בבקשה, אבל לא במימון ציבורי.

אנחנו מדברים על רציפות הדיון, ואני פתוח וחברי הוועדה פתוחים להצעות כדי בכל זאת למצוא את ההסכמה הלאומית. אבל אני חושב, שאחרי מה שקרה ביום העצמאות ובתקופה האחרונה, בשנת ה-50 למדינת ישראל, צריך שכולנו נניף את הדגל הזה במערכת החינוך, ובכל מערכת החינוך.

### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה לחבר הכנסת זיסמן.

השרה לימור לבנת ביקשה רשות דיבור. כמי שיזמה את החוק בכנסת שעברה, יש לה זכות דיבור.

### **חיים רמון (העבודה):**

בתור השרה המקשרת?

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

לא.

### **היו"ר מ' שטרית:**

חבר הכנסת רמון, זה רציפות.

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

אדוני היושב-ראש, תנו לי, אעשה את זה ממש מהר. אני רק רוצה להעיר הערה. אני הנחתי את הצעת החוק הזאת על שולחן הכנסת הקודמת, העברתי אותה בקריאה טרומית ובקריאה ראשונה בכנסת הקודמת, בניגוד לעמדת הקואליציה דאז. אני רוצה להזכיר את זה כאן. ולא הייתי עולה ומזכירה את זה אלמלא שמעתי כאן קריאות ביניים, איפה המחנה הלאומי ואיפה הליכוד.

## קריאות:

---

## שרת התקשורת ל' לבנת:

סליחה, רק דקה. העברתי את הצעת החוק בקריאה טרומית בניגוד לעמדת הקואליציה דאז. אני מברכת את חבר הכנסת רפי אלול, שסייע לי בשעתו להעביר את זה בקריאה ראשונה, ואני מברכת את חברי הכנסת של סיעת העבודה, שאני מבינה מצביעים היום עם החוק. כל בקשתי היא להחיל היום רציפות על החוק. אני חושבת שהיום, יותר מאי-פעם, חשוב מאוד שאנחנו אכן נחנך את ילדינו בתוך כל בתי-הספר – לחינוך עם דגל ישראל. אין לנו במה להתבייש, יש לנו רק במה להתגאות. וחשוב מאוד שאנחנו נהפוך היום למדינה – –

## היו"ר מ' שטרית:

חברים, אני מבקש להפסיק את הדיונים בעל-פה.

## שרת התקשורת ל' לבנת:

– – כמו כל המדינות, שגאות בדגל שלהן, שמכבדות את הדגל שלהן. נעשה את זה היום גם אנחנו. ואנחנו נמשיך ונעביר את זה, אני מאמינה, גם בקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

## היו"ר מ' שטרית:

תודה לשרה לימור לבנת.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. אבקש להצביע מי בעד ומי נגד החלת הרציפות. מי שבעד החלת הרציפות יצביע בעד.

הצבעה מס' 1

נגד – 17

נמנעים – אין

הוועדת ועדת החינוך והתרבות על רצונה להחיל דין רציפות על הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 3)  
(הנפת הדגל מעל מוסד חינוך), התשנ"ה–1995, נתקבלה.

### היו"ר מ' שטרית:

רבותי, אני קובע: ברוב של 37 קולות בעד, 17 קולות נגד, אין נמנעים, הוחלה רציפות על הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 3) (הנפת הדגל מעל מוסד חינוך), התשנ"ה–1995, והיא תועבר לוועדת החינוך להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

### רענן כהן (העבודה):

תצטרף בבקשה את קולי בעד.

### היו"ר מ' שטרית:

אני מצטרף את קולו של חבר הכנסת רענן כהן.

## הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 18) (סמכות לקביעת תשלומים מרביים או תשלומים מזעריים), התשנ"ז–1997

### (קריאה ראשונה)

### היו"ר מ' שטרית:

רבותי, אנחנו עוברים להצעת החוק הבאה על סדר-היום: הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 18) (סמכות לקביעת תשלומים מרביים או תשלומים מזעריים), התשנ"ז–1997, בקריאה ראשונה. אני מזמין את שרת התקשורת לימור לבנת להציג את החוק.

### נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, ההצבעה היתה על הצעת סיעות ש"ס ויהדות התורה שלא להחיל דין רציפות על הצעת החוק.

## היו"ר מ' שטרית:

לא. אני הבהרתי בפירוש על מה אנחנו מצביעים, אדוני. בבקשה.

## שרת התקשורת ל' לבנת:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בפני הכנסת לקריאה ראשונה הצעת תיקון מס' 18 לחוק הבזק.

## היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, אי-אפשר לדבר כך. מי שרוצה לדבר שיצא בבקשה למסדרון. זה מפריע מאוד לשרה והיא אינה יכולה לדבר כאן. עוד מעט נוציא עוד שניים-שלושה ותוכלי לדבר בשקט גמור.

## שרת התקשורת ל' לבנת:

לא יהיה אף אחד, רק אתה ואני.

אדוני היושב-ראש, אני מתכבדת להביא היום בפני הכנסת לקריאה ראשונה את הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 18) (סמכות לקביעת תשלומים מרביים או תשלומים מזעריים), התשנ"ז-1997.

ברשותכם, אני רוצה להסביר במה מדובר. אנחנו עומדים מחר – אני מקווה מאוד – לאחר דיונים מרתוניים, להוציא לדרך את התחרות בתחום השיחות הבין-לאומיות. יכול להיות שהדבר יתעכב ביום נוסף וזה יהיה רק ממחרתיים, אני מקווה שזה יהיה בכל זאת ממחר, ואז יעמדו לרשות הציבור הישראלי שלוש חברות שמפעילות שירותי שיחות בין-לאומיות, ומחירי השיחות הבין-לאומיות פשוט ירדו ירידה דרמטית ביותר, לפעמים אפילו לכדי רבע מהמחיר שהיה נהוג עד עכשיו, ולפעמים בפערים קצת יותר קטנים.

לאור התחרות העומדת בפתח, ואני, ברשותכם, רוצה להודות כאן לשרת התקשורת לשעבר שולמית אלוני, שהיא זאת שפתחה למעשה את ההליכים לכניסת מפעילים חדשים ונוספים לשוק השיחות הבין-לאומיות; אני משלימה את המלאכה זאת בימים ובלילות האחרונים, במהלך השנה האחרונה.

ובכן, כאשר נחקק חוק הבזק בשנת 1982, עמדה לנגד עיני המחוקקים חברה ממשלתית בדמותה של חברת "בזק", שיצאה ל"חופש" כחברה מסחרית, כשלנגד עיניה הרווחיות בלבד, ובשל כך ובשל המונופול שלה היא עלולה כביכול לעשוק את ציבור המנויים. לכן קבעו המחוקקים בסעיף 15 לחוק, ששיעורי התשלומים של בעל הרשיון, כלומר של חברת "בזק", ייקבעו בידי שר התקשורת; חלקם – שירותים בסיסיים המנויים בתוספת לחוק – באישור ועדת הכספים ובהסכמת שר האוצר, וחלקם – השירותים שלא מנויים בתוספת לחוק – רק תוך התייעצות עם שר האוצר.

ב-4 בפברואר 1997 הענקתי רשיון למתן שירותי בזק בין-לאומיים, כאמור, לשתי חברות שזכו במכרז שפרסם משרד התקשורת; שתי החברות – "קווי זהב" ו"ברק". עם הענקת הרשיונות, כמו שאמרתי קודם, נפתח עידן חדש בתחום שירותי הבזק הבין-לאומיים. מצד אחד מתחילות לפעול שתי חברות חדשות ומצד שני תמשיך חברת "בזק", על-ידי חברת-בת שלה, "בזק בין-לאומי", במתן שירותי שיחות בין-לאומיות.

שלוש החברות האלה – אני מקווה מחר, וכאמור, אולי זה ייקח עוד יום או יומיים, אני מקווה שלא – יפתחו בתחרות. ומסתבר, אם כך, שנדרש מנגנון גמיש יותר מהקבוע כיום בחוק לקביעת תעריפים, במיוחד בשלבים הראשונים של תחילת התחרות בפועל, וזה כדי שנוכל להבטיח את התנאים הדרושים לתחרות אמיתית והוגנת.

### **אפי אושעיה (העבודה):**

אפשר לשאול שאלה?

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

עוד שנייה. תן לי רק לסיים, ואהיה מוכנה, ברצון, לענות על כל שאלה.

לכן, התיקון מס' 18 לחוק שאני מביאה כאן עכשיו נועד להסמיך את שר התקשורת, בהתייעצות עם שר האוצר, לקבוע תשלומים מרביים או מזעריים לעניין שירותי בזק שלא מפורטים בתוספת לחוק הניתנים בידי בעל רשיון שירותי בזק בין-לאומי, וזאת על מנת לאפשר, כאמור, תחרות בקביעת מחירים בידי בעלי רשיון מצד אחד, תוך הבטחת רמת הפיקוח הנדרשת כדי למנוע תופעות של ניצול לרעה של מעמד דומיננטי ומונופוליסטי – וחברת "בזק" תמשיך להיות מונופול עד שהיא תגיע לנתח של 60% מהשוק – מצד שני.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

באישור ועדת הכספים?

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

לא, לא. זה יהיה שר התקשורת בהתייעצות עם שר האוצר, בלי ועדת הכספים. זה בא בדיוק כדי להגמיש את האפשרות כאן. אם תרצו, אני מוכנה להביא דוגמה מהימים האחרונים ולהסביר ביתר פירוט למה אני מתכוונת.

אני רוצה להסביר, שמדובר כאן לא בחידוש, עצם הסמכות של שר התקשורת לקבוע שיעורי תשלומים בעד שירותי בעל רשיון, אלא בגיוון סוגי התשלומים שהוא רשאי לקבוע. כלומר, לא רק תשלומים קבועים, אלא גם תשלומים מזעריים או מרביים, נוסף על מה שהוא רשאי כרגע לקבוע בחוק.

אני רוצה לציין פה, שבהכנת הצעת החוק הזו התייעץ המשרד גם עם בעלי הרשיונות הכלליים – – –

### **היו"ר מ' שטרית:**

מסתבר שההצעה באה במועד, לאור מה שהתפרסם היום לגבי "בזק".

### **שרת התקשורת לי לבנת:**

היא באה מאוד במועד.

### **חיים אורון (מרצ):**

יש בעיה אמיתית של תחרות.

### **שרת התקשורת לי לבנת:**

מייד אגיד על זה מלה.

המשרד קיים התייעצויות עם בעלי הרשיונות הכלליים. אנחנו הבהרנו להם, אני מתכוונת כמובן לשני המפעילים החדשים ולחברת "בזק", שזה כמובן על דעתה, הבהרנו להם, שתכלית התיקון לחוק היא לאפשר את התחרות ההוגנת בתחום הזה. אני רוצה להבהיר גם, שאני מתכוונת לפעול, על-פי התיקון המוצע כרגע – אף שהוא מתיר לי לגבי כל מפעיל – רק לגבי חברת "בזק בין-לאומי", כדי לאפשר שהמונופול לא יפגע במתחרים ולא ימנע את כניסת התחרות לשוק.

אני רוצה להוסיף שני משפטים בעניין הזה, ותו לא. מעבר למה שאמרתי כאן, דבר אחד צריך להיות ברור לגמרי. לנגד עיני עומדים שני אינטרסים, שביניהם צריך למצוא את האיזון הראוי.

אינטרס אחד הוא, שהמונופול לא ישתלט על כל השוק, ולא יאפשר, על-ידי מחירי היצף, למפעילים החדשים להיכנס. כך היה, אגב, בכל העולם כשפתחו מונופולים לתחרות. זה בהחלט הליך הכרחי, משום שצריך לזכור שהמונופול הוא חברה ותיקה, גדולה, בעלת רמת שירות טובה, איכות שירות טובה, ובעצם כל הלקוחות במדינת ישראל מנויים עליה. למעשה יש 2.5 מיליוני מנויים לחברת "בזק", וכולם עובדים היום דרך אותה חברה. כדי להחליט שהם עוזבים את החברה ועוברים למפעיל אחר,

שהוא עדיין לא מוכר, שהמותג שלו עוד לא מוכר, שהצרכנים עוד לא יודעים מה איכות השירותים שלו – הם מקווים לטוב, אבל הם לא יכולים להיות בטוחים – צריך שאנחנו נאפשר להם את התחלת התחרות באופן הוגן. זה מצד אחד, לאפשר לשני המפעילים החדשים להיכנס לשוק כדי שיוכלו להתחרות באופן הוגן ולא יקרה מצב שבו המונופול מונע מהם כניסה לשוק.

מצד שני יש אינטרס שני, וגם אותו צריך להביא בחשבון, והוא שחברת "בזק בין-לאומי" לא תתמוטט על-ידי כך שיבואו שני המפעילים החדשים ויטרפו לה בבת אחת, באפס זמן, את כל נתח השוק שלה. ואז החברה למעשה לא תוכל לתפקד, משום שהם גובים מחירים נמוכים, על-פי המחירים שהם הציעו במכרז.

השמירה על האיזון העדין הזה בין האינטרסים היא למעשה האינטרס של הציבור. מצד אחד יש לנו האינטרסים של שני המפעילים הבין-לאומיים, החדשים; מצד שני יש האינטרס של חברת "בזק בין-לאומי" – והתפקיד שלי כרגולטור וכשרה, התפקיד של הכנסת, הוא למעשה לאפשר את מציאת האיזון בין האינטרסים האלה, שהוא בסופו של דבר האינטרס של הציבור כולו.

על כן, אני באה לבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק. אנחנו נמצאים בדיונים קדחתניים שאנחנו כבר משלימים אותם, לקביעת רצפת תעריפים לחברת "בזק", שהיא לא תוכל לרדת מהם בשלב הזה. באופן מותנה, ובמהלך השבועות הקרובים, יהיו מעקב ובקרה מתמידים, כשבמהלך השבועות או החודשים הללו – ודרך אגב, אני מדברת על תקופה של תשעה חודשים, לא על-פי החוק, אבל על-פי תנאי המכרז – אנחנו עוקבים ומבקרים כל הזמן ובודקים אם צריך אולי להוריד עוד את התעריפים של חברת "בזק בין-לאומי", לאפשר הורדה נוספת, או אולי אפילו צריך להעלות, אם הם לא מאפשרים למפעילים להיכנס.

כל מה שאני אומרת כאן הוא על דעת שלושת המפעילים. אנחנו נצטרך לעבור איזו תקופת ביניים, ומובן שבתום תקופת הביניים הזאת כל השוק בעצם יכתיב בעצמו, אני מקווה ללא צורך בהתערבות של הרגולטור, כך עדיף, כך צריך להיות. אבל כשהעניין עודנו בחיתוליו, כשהתחרות עוד לא נכנסת, אנחנו חייבים כמובן, כמו שנעשה בעולם כולו, להבטיח את קיומה של התחרות.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לאשר את הצעת החוק הזאת, שמאפשרת לנו את הגמישות שנדרשת כרגע, ולהעבירה לוועדת הכלכלה של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה לשרה לימור לבנת. אני מזמין את ראשון המתדיינים, חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואחריו – חבר הכנסת סאלח סלים. זמן הדיבור הוא שלוש דקות לכל חבר.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גברתי השרה, אני מברך על הצעת החוק הזאת. אני גם נענית באופן יוצא דופן לפנייה לקיים דיון בוועדת הכלכלה מחר ב-08:30, שעה לא כל כך שגרתית,

כדי לסיים באמת את ההליך הזה. יש לנו גם תקנות, זה לא עומד על סדר-היום, שייכנסו לתוקפן ב-1 ביולי, וזה מחר, ובשביל זה צריך שהחוק יעבור. את כל המקשה הזאת צריך לגמור מחר, ואנחנו מקווים שאולי עוד מחר זה יוכל לעבור בקריאה שנייה ושלישית, או ביום רביעי.

אנחנו נמצאים בהחלט בעידן מאוד מרתק מבחינת התקשורת. אנחנו יודעים, שהיום יש אפילו אפשרויות, באמצעות האינטרנט, להגיע לשיחות בין-לאומיות במחיר של שיחה מקומית. בעצם כל מה שאנחנו עושים באינטרנט – – –

### **היו"ר מ' שטרית:**

10 סנט לדקה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

– – – ברגע שאנחנו מקישים על ה"עכבר", ומעלים את האתר של – – –

### **היו"ר מ' שטרית:**

"נטפון". מי שלא יודע את האתר יכול להיכנס ל"נטפון", וב-10 סנט אתה יכול לדבר לכל טלפון בעולם.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

, ואתה מקבל את העיתון "ושינגטון פוסט" [www.washingtonpost.com](http://www.washingtonpost.com) – – – מעלים את האתר מארצות-הברית על מסך המחשב שלך, ואתה עושה את זה בעלות של שיחה מקומית. כי בדרך כלל השרת של האינטרנט הוא שרת של שיחה מקומית. ואנחנו יודעים שהיום יש אפשרות באמצעות האינטרנט גם להתחבר בשיחות של ממש. אתה יכול לדבר ממש בטלפון במחיר של שיחה מקומית. במלים אחרות, ניתן לדבר יותר בזול עם לוס-אנג'לס מאשר עם קיבוץ להב, מירושלים. זה התהליך שאנחנו מצויים בו.

### **חיים אורון (מרצ):**

זה קורה אצלי בבית שלוש פעמים בשבוע. הבן שלי עושה את זה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אם כן, קודם כול אני רוצה לברך את שרת התקשורת. אנחנו לא מרבים לברך את הממשלה, אבל כשמגיע – מגיע. אני חושב שפה ושם יש נקודות אור. ומה שהממשלה מביאה לנו היום זו בהחלט נקודת אור. מה שקצת מטריד אותי בכל זאת, ואין לי טענות לאיש, אני רק מציין את זה כהרהור, למה עד עכשיו זה היה כל כך יקר וכל כך שנים אנחנו משלמים כל כך הרבה בשביל השיחות הבין-לאומיות. איך קרה שלפתע פתאום, ברגע שהגיעה "עננת" התחרות – עננה במרכאות, כי הרי לכולנו זה אור, אבל יכול להיות שלאנשים מסוימים או לגופים מסוימים זאת עננה – איך קרה שלפתע פתאום היתה נכונות ב"בזק בין-לאומי" לרדת למחירי רצפה, למחירי דמפינג, ברגע שהמתחרים היו באופק. משהו פה לא בסדר.

יש כאלה שאומרים, שהמחירים המאוד-זולים בתחום הבין-לאומי בעצם יסובסדו על-ידי מחירי השיחות המקומיות בארץ. אני מאוד מקווה ששרת התקשורת תמשיך ותוודא, שהעלות של השיחות בארץ תהיה עלות ריאלית ותמשיך לרדת עם הזמן, ושמחירי השיחות הבין-לאומיות לא יסובסדו. כי המתחרים שנכנסים לשוק הבין-לאומי מתחרים מול "בזק בין-לאומי" רק על השיחות הבין-לאומיות, בעוד בארץ פנימה "בזק" נשאר המונופול. שלא יהיה, חס ושלום, מצב, שבשיחה שלנו לבאר-שבע אנחנו נממן את ירידת המחירים של השיחה שלנו ללוס-אנג'לס.

אני מאוד מקווה שהכנסת תתמוך בחוק הזה. אני כמובן אתן את ידי לכך. תודה רבה.

### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה לחבר הכנסת גולדשמידט. חבר הכנסת סאלח סלים איננו. חבר הכנסת בנימין אלון, בבקשה, אחריו – חבר הכנסת אחמד סעד.

### **בנימין אלון (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עקרונית מובן שהחוק הזה, שהשרה מבקשת את תמיכתנו בו, הוא חוק טוב. ויבואו המחירים הזולים, וממש מדהים כמה ירד המחיר, ויזכור. על-פי אותה גישה, גם תחרות בפרסום, שלא יהיה מונופול לערוץ השני על פרסומות, היא דבר טוב. אין שום סיבה שהערוץ הראשון לא יתחרה בפרסום עם הערוץ השני, ואין שום סיבה שיהיה מס גרסיבי כמו האגרה, בגלל חוסר יכולת להתחרות. אבל לא זה הנושא. רק פתחתי בזה כדי לומר שעקרונית זה דבר טוב.

אבל, גברתי השרה, אני רוצה להעיר רק דבר אחד. הצעת החוק שאת מביאה לנו נותנת לך קצת כוח להיות מניפולטורית – את קראת לזה רגולטורית, וסתית – קצת חזקה. אנחנו צריכים לסמוך עלייך שתשתמשי בזה באמת רק בצורה כזאת שהיא לקידום תחרות.

אתן לך דוגמה: הרי החוק לא מתייחס דווקא לחברת "בזק" או לחברת "ברק" או לחברת "קווי זהב". הובהר לי שהמלה "בזק" בעברית היא פשוט "טלקומוניקציה", וזה לא כמו ש"פריז'ידר" היה פעם שם של חברה והפך אצל חלק מאתנו מלה כללית למקרה – לכן אין קשר. את טוענת, ש"בזק בין-לאומי" יכולים להשתמש במונופול שלהם, ואת זקוקה למחיר מזערי כדי שהם לא ישברו את השוק על-ידי זה שאחרים לא יוכלו להיכנס לתחרות; לכן את צריכה להפעיל את החוק. אבל מי אמר לנו שהשרה לא

תפעיל את החוק הזה, אולי אפילו נגד המחיר שהציעו "ברק" ו"קווי זהב" במכרז, בעוד חצי שנה? כלומר, כל אימת שהשרה תרצה לעשות שם קצת שרירים או משהו כזה.

אין לי מה לומר, אני בעד החוק, אני רק חושב שחוק כזה צריכה היתה להיות לו איזו הגבלה. אם, כמו שהשרה אומרת, הוא נחוץ בתחילת התחרות, כדי שמונפול קיים לא ישבור אחרים במחירים מזעריים, היה ראוי אולי להגביל אותו לסיטואציה כזאת. אני שואל: האם מן הראוי לתת לשר כוח למעורבות בכללי שוק נון-סטופ, תמיד, כל אימת שיחפץ, כל אימת שירצה, גם בניגוד, נאמר, למכרזים ולמחירים שהם הציעו במכרז, ויבוא השר ובתוקף החוק הזה יאמר שהוא צריך להוריד את "ברק" או להעלות את "קווי זהב" וכו'?

חוץ מזה, דרך צלחה להמשך החוק הזה ולהמשך תחרות הוגנת, שתהיה לטובת הציבור.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת אחמד סעד, ואחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה.

אני מבקש להודיע: הצבעתי בעניין חוק הדגל והסמל נרשמה על שמו של דן תיכון, שאיננו פה, מאחר שלא החליפו את שם היושב-ראש במחשב. קולי הוא זה שנרשם ולא קולו של דן תיכון, כי הוא איננו פה.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בחוק הזה יש כמה סימנים חיוביים המביאים לנטייה לתמוך בו, אם באמת יתממש העניין והתחרות בשוק תקל על הציבור הרחב בעניין מחירי השיחות לחוץ-לארץ. אבל יש לי ספקות בשני דברים עיקריים.

הדבר הראשון – הגבלת הירידה במחירי השיחות. זאת אומרת, השר לא ייתן שמחירי השיחות ירדו לרמה שיכולה – בתחרות – להקל עוד יותר על הציבור הרחב. זאת אומרת, שמתחת לשולחן אולי יהיה הסכם עם המונפולים עד איזו רמה ירד מחיר השיחות.

הדבר השני – כל עניין התחרות נחוץ בהתחלה. אנחנו יודעים מניסיון בהרבה ארצות, שסוף סוף המונפולים יגיעו להסכם ביניהם על רמה של מחיר השיחות. זאת אומרת, החוק יכול להיות מוגבל לשנה, לשנתיים, ואחר כך, אחרי שיתבסס – – –

### היו"ר מ' שטרית:

אם הם יעשו דבר כזה, זאת תהיה עבירה על חוק ההגבלים העסקיים, כי זה יהיה קרטל.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

יש הרבה ניסיון, שאחר כך הם מסכימים ביניהם – באיזו רמה תהיה התחרות, באיזה גבול תהיה התחרות, מה הגבולות של המחירים.

לכן אני אומר: בחוק הזה יש, מצד אחד, דבר חיובי, אם יתממש, אבל בגלל הספקות שהעליתי – יש לי ספק לגבי החוק הזה. תודה רבה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אחמד סעד. אני מזמין את חבר הכנסת אפי אושעיה, ואחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

### אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי שרת התקשורת, אני מבקש לומר שאני בעד החוק, אף שלא נראה שבשוק חופשי צריכה השרה לקבוע מחירים מרביים או מחירים מזעריים. אם יש שוק חופשי, צריך לתת לכוחות השוק לעשות את שלהם, ואם כבר מנסים לקבוע מחירים מרביים ומזעריים – צריך להגביל את התקופה שהחוק הזה יהיה בתוקף. כלומר, ייכנס החוק לתוקף, תתחיל המערכת לעבוד, החברות המתחרות, על מנת ש"בזק" לא תוריד את המחירים כפי שעשתה היום, אתמול, ותנסה לשבור את השוק ולמנוע מהחברות החדשות להיכנס לשוק. במגבלת זמן מסוימת של עד שנה יש לאפשר שהחוק הזה יהיה בתוקף, ובתום שנה לתת לכוחות השוק לעשות את שלהם תוך כדי תחרות בין "בזק" לחברות החדשות שנכנסו.

אני מודאג מהעובדה, שמתוך רצון גדול מאוד להגן על החברות החדשות אנחנו גם יכולים למוטט את "בזק בין-לאומי", ולכן צריך לעשות את האיזון בין החברות, אף-על-פי שהתחרות חשובה, בריאה ויכולה להועיל למשק. עצם העובדה שכבר הורדו המחירים באופן דרסטי כזה מובילה אותנו למחשבה ולראייה עד כמה היה חשוב שהתיקונים האלה יובאו.

אני רק רוצה לברר עם ראשי "בזק בין-לאומי" ועם ראשי "בזק" – אם הם ירדו בצורה דרסטית כזאת לרמת מחירים כזאת, אני מבקש לשאול אותם מה קרה במשך כל השנים הללו. אני זוכר שכשנסעתי בפעם הראשונה לחוץ-לארץ והורי היו צריכים להתקשר אלי – החיפזון שבהחזקת השפופרת, לומר מלה אחת של "שלום" ולהיפטר מהשפופרת כנשוכי נחש, כי הם ידעו מה יהיה בסוף החודש, איזה חשבון נקבל. ופתאום היום אומרים שהמחירים יכולים לרדת בצורה דרסטית כזאת ולא יקרה שום דבר והם עומדים בכל תחרות. ואני טוען, שאם כך הדברים, כפי הנראה רימו אותנו, ואני שמח על השינויים שמובילים כאן.

אני מברך את השרה ואת משרדה על היוזמה. תודה.

## הי"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת אופיר פיינס. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

## חיים אורון (מרצ):

לא, קראו את שמי.

## הי"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

## חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברתי השרה, כמו קודמי, גם אני מברך על המהלך, מה עוד ששמו נקשר בשרת התקשורת הקודמת, שולמית אלוני, ולכן יש טעם לברכה כפולה.

אני רוצה להעלות פה את הנקודה שנראית לי עקרונית במכלול הזה. תחרות היא מושג נכון, ובהקשר זה אפילו נכון מאוד, אם היא מצליחה להוריד מחירי שיחות בין-לאומיות ב-80%. בצד כל תחרות קיים מנגנון פיקוח, ובצד כל פיקוח יש כוח לשלטון, ובצד הכוח לשלטון מתברר – בסופה, באמצעיתה או בראשיתה של הדרך – שהפיקוח הופך לסוג מסוים של מחיר מובטח וקבוע, והתופעות הרי הן רשומות בכל מיני תחומים. אני עדיין זוכר את הדיונים על הרפורמה במשק הגז, במשק הדלק. הססמה היתה תחרות, והמגבלות היו גדולות ורבות מאוד.

דווקא בתחום הזה של הפיקוח, המונחים שמוגדרים פה הם מאוד מאוד פתוחים. בעצם יש מחיר מקסימום ומחיר מינימום, שבתוכם ינועו המחירים. אבל ברגע שנקבע הסף למעלה או למטה, התנועה הזאת קובעת במידה רבה מאוד את תחומי התחרות. ואני מציע שלא ישלחו אותי ישר לממונה על ההגבלים העסקיים. יש המניעים שקיימים בתוך מערכת שמגלגלת מאות מיליוני שקלים כדי להגיע לסוג של הבנות ולסוג של הסכמות. כאשר חורגים ממסגרת החוק קוראים לזה הגבל עסקי, ועד שם – זו התאמת מחירים.

לכן, הבעיה התעוררה כבר עכשיו, כי בעצם, אם אומרים: תחרות – "בזק בין-לאומי" קופצת לתחרות. בתחרות כל אחד מנצל את התנאים הנוחים לו וקופץ לבריכה. אבל אומרים להם: רגע, בהתחלה אל תורידו כמה שאתם רוצים להוריד, משום שאתם עלולים להפריע לאחרים להיכנס. השאלה, מתי אתם מפריעים להיכנס ומתי אתם כבר מתמודדים על נתח שוק, היא מאוד בעייתית והיא נתונה כולה בידיך. ברגע שאת תקבעי מחיר מזערי טיפה גבוה יותר, את משפרת את "בזק"; ברגע שתקבעי

מחיר מזערי נמוך יותר, את אולי בשלב ההתחלה מקלה על "בזק"; במחיר גבוה יותר את מקלה על המתחרים. וכל זה נתון בידיך.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

השרה אמרה שהיא הולכת להפעיל את החוק רק בהקשר של חברת "בזק". היא הודיעה על כך. זאת אומרת, בשלב זה, לפי דברי השרה, מדובר רק על "בזק".

### **חיים אורון (מרצ):**

בשלב המידי צריך להטיל על "בזק" מחיר מזערי. אחרת יש סכנה של דמפינג. אבל אני מסתכל דווקא על טווחים ארוכים יותר. וזה לא התחום היחיד. אנחנו עומדים בפני השאלות הללו בשורה של תחומים מאוד מאוד מרכזיים במשק, שמתנהלים תחת הכותרת הגדולה של "תחרות". לא במקרה הבאתי את הדוגמה של משק הדלק, כי זה היה התחום הראשון שבו לכאורה אמרו: נפתח זאת לתחרות. אבל התברר אז, שהתחרות מתנהלת בתוך מעגלים מאוד סגורים, למשל משום שאי-אפשר לפתוח תחנות דלק נוספות. פה התחום עוד יותר מסובך, כי את הזכרת, והזכירו דוברים קודמים, את התחרות לכל המערכת, למשל במסגרת האינטרנט, שנמצאת כאילו מחוץ לכל המערכת הזאת.

לכן, אני חושב שההגדרות שמופיעות בחוק כאן הן טיפה לאקוניות מדי והסמכויות רחבות מדי. המחירים המזעריים והמרביים אפילו לא נתונים לפיקוח של ועדה של הכנסת. הם כולם נמצאים בסמכותה של השרה, והיא בעצם תקבע אותם.

אני חושב שצריך להפעיל מנגנון, ויש לי חשש – – –

### **היו"ר ש' בן-צור:**

בהסכמת שר האוצר.

### **חיים אורון (מרצ):**

הסכמת שר האוצר היא בתוך המערכת השלטונית.

גברתי השרה, יש לי חשש גדול, שבחקיקה המאוד-חפזה הזאת כל מכלול השאלות הללו לא ייבחן. למשל, יש השאלה: האם אחת לחצי שנה הנושא ייבחן? צריך להיות מנגנון קבוע בחוק, שיחייב לבדוק את המחיר המרבי והמחיר המזערי, כי יכול להיות שהתנועה יכולה להיות גדולה יותר. יכול להיות שיש רעיונות נוספים שניתן להעלותם בדיון שקט ופחות לחוץ בשאלות הללו.

אני מקבל את מה שאמרת בראשית דברייך. לא בטוח שנמצא פה האיזון הנכון בין הרצון ליתר תחרות ובין קיומן של החברות, כך שבסופה של הדרך – והדרך יכולה להיות בטווחים מאוד קצרים – לא ישלם הציבור בסבסוד צולב או בהתמוטטות את מחיר התחרות הפרועה, כי מדובר במערכות שבכל מקרה לא ייתנו להן להתמוטט.

### הי"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת אופיר פינס, בבקשה.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, אני מוכרח לומר, שאני מאוד מזדהה עם הדברים של חבר הכנסת חיים אורון. החקיקה הזאת נראית קצת חפוזת. היא מנסה לתת תשובה על בעיה אקטואלית, אבל נדמה לי שהתשובה היא תשובה חסרה.

גברתי השרה, את הרי יודעת טוב מאתנו שאין חצי היריון, כמו שאין חצי הפרטה, כמו שאין חצי רפורמה. לכן, או שאת הולכת עם העניין, או שאת לא הולכת עם העניין.

אני גם הבנתי ממך, שלפי ההשקפה שלך על "בזק", החברה צריכה להיות מופרטת. אני הרי מכיר את השקפתך לגבי חברת "בזק". את בעד הפרטת החברה הזאת באופן מלא בסופו של תהליך. אם אני אוהב זאת פחות או אוהב זאת יותר – כרגע זה לא העניין. אבל מכל מקום, ברגע שהתחום הבין-לאומי נחשף לתחרות, ולתחרות קשה, הרי שההצעה הזאת, לפי דעתי, לא נותנת תשובה מספקת על המציאות שמנהלי החברה צריכים להתמודד איתה.

אני יכול להבין את הרתיעה שלך מהמעורבות של ועדת הכספים, כי ועדת הכספים עשתה יותר ממניפולציה אחת לתעריפי "בזק". אגב, אני חושב שבזה נעשו לא מעט עוולות, והחברה הפסידה כסף רב שלא בצדק בגלל כל מיני גחמות ושיקולים שהם לא ממין העניין של חברי ועדה שמספרם מצומצם, אך הם בעלי השפעה. לכן אני מבין את הרתיעה שלך מוועדת הכספים.

לעומת זאת, חבר הכנסת אורון צודק שיש פה החלטה ממש ממשלתית טהורה. אומנם, מדובר בטווחי מחירים שנותנים גמישות, אבל בלי ועדת כספים. כשאמרתי שאין חצי הפרטה כמו שאין חצי היריון, התכוונתי בדיוק לזה – אם את משחררת אותם להתמודדות אמיתית מול חברות מתחרות שקיבלו רשיון, אזי אולי תיתני להם את כל חופש ההחלטה? למה את רק יוצרת גמישות בין לבין? תני להם להתמודד, אפילו בלי מחירי מינימום ומקסימום של הממשלה. אם זו כוונתך, אזי צריך אולי להבליט אותה יותר בתוך הצעת החוק הזאת. יכול להיות שצריך ללכת לחקיקה ברוח הדברים שאמרתי כעת. תודה.

### הי"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, חבר הכנסת אופיר פינס-פז. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת אפרים סנה.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי השרה, לא אחזור על דברים שנאמרו פה בנושא הפקפוק לגבי מידת המעורבות הממשלתית וכו'. אני רוצה לגעת בנושא הזה בשתי נקודות אחרות.

הנקודה הראשונה היא זו: כאשר הודיעו על ביטול הפיקוח על מרבית מוצרי החלב, השאירו פיקוח רק על ארבעה מוצרי חלב, כך נדמה לי. גברתי, התגובה הראשונה של השוק היתה העלאת מחירים. אני מספרת זאת כדי להבין איך בעצם עובד פיקוח. למה בעצם קיימת התחרות, שכל כך מקדשים אותה, כשאומרים: רק נפתח את השוק לתחרות מייד המחירים ירדו? והנה, זה לא קרה. לא שמעתי על איזה מעדן חלב שמחירו ירד, אבל כן שמעתי על כל מיני מעדני חלב שמחירים עלה. לכן, אני רוצה לומר לך, גברתי השרה, שהניסיון לימד, שאין שום מקום לקדש את התחרות בשם הורדת המחירים. ראינו גם את "פלא-פון" ואת "סלקום". ראינו בהתחלה באיזה מקום היו מחירי "סלקום" ואיך הם השתנו.

לכן, מה שאני רוצה לומר הוא, שבסופו של דבר כללי השוק הזה, הפתוח, המכונה "חופשי", מובילים לתיאומים רשמיים, לא רשמיים – ולא ניכנס כרגע לעניין – ובסופו של דבר, המחירים שבים ועולים בצורה כזאת או אחרת.

הנקודה השנייה שלא הוזכרה כאן היא זו: כיצד חברות שבאות להתחרות בחברות ותיקות מצליחות להציע מחירים זולים? היה כאן מי שאמר: טוב, חברת "בזק" ניצלה את מעמדה המונופוליסטי. מאחר שחברת "בזק" היתה והינה חברה ממשלתית, בעצם הטענות צריכות להיות לממשלה, או לממשלות: איפה הייתם? מדוע לא בדקתם את החשבונות? מדוע לא ביקרתם? מדוע לא עשיתם מאמצים להוריד מחירים?

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

---

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

בסדר, אני טוענת ששאלת התעריפים של הבזק היא לא עניין של מנהל "בזק". התעריפים נקבעו במקום אחר, וניתנה לו הזכות להשתמש בתעריפים. אם באמת ניתן לספק שירות כזה בזול, והאזרחים יכולים ליהנות, היו צריכות הממשלות לשעבר והיום להוריד תעריפים. איך בעצם באה חברה, שלא חשוב כרגע מה שמה, פעם בתחום הבזק ופעם בתחום אחר, ומורידה מחירים לחצי ולרבע? ובהרבה מקרים, לצערי הרב, לא מדובר דווקא בטכנולוגיה מתוחכמת. אם זו טכנולוגיה מתוחכמת, אני מאוד שמחה. אדרבה, שתיכנסנה טכנולוגיות מתוחכמות והודות לכך ירדו מחירים. בדרך כלל, הורדת המחירים של החברות החדשות – כך אני קוראת להן – באה כתוצאה מכך שכוח

העבודה שם מתוגמל ברמה הרבה יותר ירודה מאשר כוח העבודה בחברה ממשלתית, שבה העובדים צברו זכויות, יש להם הסכמים, יש להם איגודים מקצועיים והם מאורגנים. בחברות שאני מכירה, הבאות כדי להתחרות עם חברה קיימת, אין הסכמים קיבוציים, יש רק הסכמים אישיים, יש עובדים זמניים, יש עובדי קבלן וכו'. אני לא אומרת שב"בזק" אין היום עובדי קבלן.

לכן, אני חושבת, שאם אנחנו רואים את התמונה בכללותה ולא רק את השוק החופשי וכו', אנו רואים גם את העניין של שכר וזכויות עובדים, ובשם התחרות הזו בסופו של דבר אנחנו גורמים לכך שעבודה מאורגנת, עבודה עם זכויות סוציאליות, מוחלפת בעבודה בלתי מאורגנת וחסרת זכויות סוציאליות. לכן, מבחינת התפתחותה של החברה הישראלית, בכל הכיוון הזה יש סכנה גדולה מאוד. תודה.

### **הי"ר ש' בן-צור:**

תודה. חבר הכנסת אפרים סנה – איננו, חבר הכנסת אברהם שוחט – איננו, חבר הכנסת רפאל אלול – איננו, חבר הכנסת מיכאל נודלמן – איננו. תשובת השרה בבקשה.

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשי לי, חברת הכנסת גוז'נסקי, לפני שאת הולכת, להעיר הערה על הדברים שאמרת בסיפא של דבריך: נכון שהתעריפים הגבוהים של "בזק" עד היום אושרו על-ידי כל הממשלות, אבל הם אושרו גם על-ידי כל ועדות הכספים, שהן חלק מהבית הזה לאורך כל הדרך. אני מעירה את ההערה הזו לטובת הערות קודמות שנשמעו, על החשש שמא השר הממונה – אני לא מקבלת את זה כמובן ברמה האישית, זה ברור לגמרי – לא ימלא את תפקידו כהלכה, וועדת הכספים תפקידה לפקח על מה שהשר הממונה עושה, כדי לוודא שהוא אכן עושה את הדברים הנכונים. אז הנה אנחנו רואים שלא תמיד הפיקוח של הוועדה הוא זה שיכול להבטיח שאכן התעריפים שישולמו או האישורים שיינתנו, יהיו האישורים המתאימים. אמרתי זאת לא כהערה דווקא לך אלא בעקבות הדברים שאמרת.

עוד הערה אחרונה לדברים שאמרת: כשאת מדברת על שוק העבודה, נכון שיכול להיות שתיגרם פגיעה מסוימת, אבל איפה עומדת הפגיעה הזו מול האפשרות למיליוני אזרחים במדינה להרוויח ממחירים זולים בהרבה מאלה ששילמו עד היום עבור שיחות? יש כאן כל מיני אינטרסים, בכלל למדינה יש כל מיני אינטרסים.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

יש גם האינטרס של העובדים.

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

אני מקבלת את זה, אני לא אומרת שזה לא אינטרס, אבל יש כל מיני אינטרסים. אגב, בשוק הטלקומוניקציה וההיי-טק, יש הרבה יותר מקומות עבודה פנויים מאשר עובדים. יש דרישה אדירה לעובדים, משום שהשוק הזה מתפתח כל-כך מהר.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

הרבה מאוד עובדים פשוטים.

### **שרת התקשורת ל' לבנת:**

כן, אבל זה לא בדיוק המקום שבו יש חשש לאבטלה ולפיטורים המוניים של עובדים. זה לא ענף הטקסטיל או ענף דומה לו, ענפים עתירי עבודת כפיים, כוח-אדם וכו'. פה מדובר דווקא בתחום שונה לגמרי.

אני מבקשת להתייחס לכמה הערות שנשמעו כאן. אני מבינה את ההערות של חלק מחברי הכנסת לגבי אישור בוועדה וסמכויות נרחבות לשר, אבל צריך להבין, שצריך גמישות מרבית, כדי לשנות את ההוראות בפרקי זמן כאלה שיאפשרו לנו באמת לראות איך התחרות הזאת מתקדמת. כל ההערות שנשמעו כאן הן הערות ראויות בהחלט לתשומת לב. נדון בכך גם מחר בוועדת הכלכלה, בוודאי עוד תישמענה שם הערות ויכול להיות שאפשר לתקן משהו. אין לי שום בעיה עם העניין הזה. אני מבקשת את הכלים, כדי שאפשר יהיה להסדיר את השוק. מה שקרה בימים האחרונים – ראיתם זאת היום בעיתונים – הוא חלק מהעדות לעניין. אסור לנו לאפשר למונופול להשתלט על השוק הזה ולא לאפשר למפעילים החדשים להיכנס. אותו איזון אינטרסים שעליו דיברתי בפתח דברי, ושעליו דיברו גם חלק מחברי הכנסת, הוא למעשה הדבר החשוב, ועל כך ננסה לשמור. אני מניחה שעוד יהיה דיון בוועדה.

אודה לחברי הכנסת אם יאשרו את הצעת החוק ויעבירו אותה לוועדת הכלכלה, להכנה לקריאה שנייה ושלישית מחר. תודה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

חבר הכנסת שוחט, רצית לשאול שאלה?

### **אברהם שוחט (העבודה):**

רציתי להעיר הערה.

## היו"ר ש' בן-צור:

זכותך רק לשאול.

אנו ניגשים להצבעה: מי בעד הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 18) (סמכות לקביעת תשלומים מרביים או תשלומים מזעריים), התשנ"ז–1997, והעברתה להכנה לקריאה שנייה ושלישית בוועדת הכלכלה?

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 18) (סמכות לקביעת תשלומים מרביים או תשלומים מזעריים), התשנ"ז–1997, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

## היו"ר ש' בן-צור:

בעד – 9, אין נגד, אחד נמנע, הצעת החוק הזו תעבור לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

## שנה לממשלת נתניהו

### האם תצליח ממשלת נתניהו?

חודש ימים לממשלת נתניהו; עשרה חודשים לממשלת נתניהו – אין שלום, אין ביטחון;

נתניהו וירושלים; הסכנה לחלוקת ירושלים; בין ירושלים לושינגטון; שלושים שנה לאיחודה של ירושלים ולמלחמת ששת הימים; שכונה יהודית בראס-אל-עמוד בירושלים;

יחס ראש הממשלה כלפי שלטון החוק וכלפי התקשורת; בידודה הבין-לאומי של ישראל; פעילות האופוזיציה בתחום מדיניות החוץ מחלישה את ישראל; מות תהליך השלום

## היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו עוברים לסעיף השני שעל סדר-היום: דיון מדיני משולב. ראשון הדוברים – חבר הכנסת שריד: שנה לממשלת נתניהו. עשר דקות – בבקשה.

### יוסי שריד (מרצ):

תודה, אדוני היושב-ראש. הדיון הזה, כאמור, חברי וחברותי, הוא על שנה לממשלת נתניהו, אבל אני לא יכול לפתוח בלי להתייחס לדבריו או להופעתו ולדבריו של שר החוץ דוד לוי לפני כמה דקות בטלוויזיה. האומה עצרה את נשימתה, היו סברות ששר החוץ מתפטר. הוא לא מתפטר, הוא אומר שהוא מתלבט. אגב, התלבטות היא מידה ראויה, לפחות מידה אנושית, אבל אני לא בטוח שהפריבילגיה הזו, זכות ההתלבטות, שמורה במקרה המסוים הזה לשר החוץ, ואנסה להסביר בקיצור למה.

יש מחלוקות בין אנשים, מחלוקות אפשר ליישב. יש אי-הסכמות, אפשר בסופו של דבר להגיע להסכמה. בגלל זה יש שיחות, בגלל זה יש שולחן לביור ו למשא-ומתן. אבל לא זה המקרה בין שר החוץ לבין ראש הממשלה, ולא רק בין שר החוץ לבין ראש הממשלה, המקרה כאן הרבה יותר רציני והרבה יותר עמוק: מדובר כאן באי-אמון. לא אני אמרתי שאין לי אמון בראש הממשלה. גם אני אמרתי, אבל זה טבעי, אנשים באופוזיציה אומרים שאין להם אמון בראש הממשלה, אלא שר החוץ בכבודו ובעצמו אומר בריש גלי: אין לי אמון בראש הממשלה. כשאין אמון, אז אין כבר שום דבר. זאת אומרת, לא נשאר כבר כלום, אדוני היושב-ראש. לא פחות ולא יותר, שר החוץ אומר: אני לא מאמין לראש הממשלה.

זה לא מקרה, אדוני היושב-ראש, שבכנסת יש איזה מוסד שנקרא: הצעת אי-אמון. זה לא נקרא הצעת אי-הסכמה או הצעת מחלוקת. זה נקרא הצעת אי-אמון, משום שמרגע שאתה רוחש לכל אדם, לא כל שכן לראש ממשלה, אי-אמון, אחרי זה אין כלום.

מה גם שאפשר לומר: טוב, קרה פעם אחת, ולאחר שקרה מה שקרה פעם אחת, שר החוץ דוד לוי לא מאמין לראש הממשלה. במקרים מסוימים זה קשה מאוד, זה כמעט בלתי אפשרי, במקרים כאלה אולי ניתן לשקם אמון. אבל כאן אנחנו עומדים לאחר עשרות מקרים. אנחנו זוכרים אותם, אנחנו זוכרים את ההופעות המשותפות של שני אנשים, והם עשו מאמץ, אני מקווה, אני יודע שהם עשו מאמץ לשקם את היחסים ביניהם. לכאורה שיקמו, ועוד פעם יש משבר של אי-אמון ועוד פעם יש משבר של אי-אמון. כמה פעמים אתה יכול לא להאמין לאדם?

אבל המקרה הזה הוא אופייני לא רק לשר החוץ. קם שר אחרי שר ואומר: אני לא מאמין לראש הממשלה. אם אתה לא מאמין לראש הממשלה, אז מה אתה כן לראש הממשלה?

נניח ישראל בעלייה, בכל הכבוד, אומרים: אנחנו לא מאמינים לראש הממשלה. ראש הממשלה נתן להם מסמך. אחר כך הוא אמר: אני אתן לכם עוד מסמך על המסמך שלא קיימתי ולו מלה אחת ממה שהיה כלול בו. לו אני ישראל בעלייה, או כל אדם סביר והגון, הייתי אומר: כל הכבוד לך, ראש הממשלה, אני לא אספן של מסמכים. אתה רוצה לתת לי עוד מסמך? אני לא רוצה עוד מסמך. לכל היותר הייתי נותן לו הזדמנות ואומר לו: אדוני, עד יום ראשון תודיע לי באיזה חשבון בנק הכנסת את מה שהתחייבת במסמך הראשון. הייתי רואה בזה פגיעה אישית שאדם שנתן לי מסמך ולא קיים אותו אומר: עכשיו אני אתן לך עוד מסמך. הייתי נפגע באופן אישי.

ישראל בעלייה, שר החוץ, שר הביטחון, השרה לבנת, השר שרון – והשר שרון, כבר אמרתי, הוא באמת מבין באמון ובאי-אמון, הוא מומחה מתי אדם אומר אמת ומתי הוא לא אומר אמת – איך זה יכול להיות, הרי זה מצב חסר תקדים, שאנשים שיושבים בתוך הממשלה לא מאמינים לראש הממשלה.

עכשיו, ראש הממשלה לא עוסק בעניינים של מה בכך, חס וחלילה. עוד יכול לבוא עלינו אסון גדול, הוא בוודאי יבוא, והאנשים האלה אמרו שהם לא מאמינים לראש הממשלה והם הסכימו להיות סרים למשמעתו. אין לזה תקדים בכל העולם.

גם אי-אמון זו מלת קוד. אדוני היושב-ראש, אני רוצה שזה יהיה מובן. נניח שבא ראש ממשלה לשר ואומר: אדוני השר, אין לי אמון בך. זו לא אמירה בעלמא. באותו רגע השר שראש הממשלה אומר לו: אין לי אמון בך, צריך לשים את מכתב ההתפטרות על השולחן. אותו דבר להיפך. נכון שהשר לא יכול לפטר את ראש הממשלה, אבל הוא חייב להתפטר מן הממשלה. אי-אמון זה לא עוד ביטוי של אי-הסכמה. זה יסוד היסודות, זה הדבר העמוק ביותר.

עברה שנה. אין ממשלות מושלמות. מן הניסיון אנחנו יודעים שאין ממשלות מושלמות. ממשלות משפרות דברים, לפעמים תוך כדי שיפור הן גם מקלקלות דברים. יש דברים שעולים ויש דברים שיורדים, וזה טבעי. אבל אני שואל בכל ההגיונות: מה השתפר בשנה האחרונה? מבחינה זו, גם מהבחינה הזו, הממשלה יוצאת דופן. הרי אין דבר וחצי דבר שהשתפר בשנה האחרונה.

האם יחסי יהודים-ערבים במדינת ישראל השתפרו בשנה האחרונה? – הורעו במידה ניכרת. האם יחסי דתיים-חילונים השתפרו בשנה האחרונה? – הורעו במידה ניכרת, בשפל המדרגה. יש כאלה שאומרים, שאולי אנחנו כבר בעיצומה של מלחמת תרבות. האם יחסי מערבים ומזרחים, אשכנזים וספרדים, הוטבו, שופרו בשנה האחרונה? – נמתחו היחסים מסיבות כאלה ואחרות. האם יחסים בין ותיקים לעולים חדשים השתפרו?

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לדעת איפה השיפור. הייתי כמעט אומר, מצבו של מי שהשתפר – שיקום ויאמר לנו אם מצבו של האיש בדימונה השתפר בשנה האחרונה. האם מצבה של האשה בחצור-הגלילית השתפר? האם מצבו של העולה החדש באיזה מקום השתפר? האם מצבו של ילד שלומד בבית-ספר כזה או בבית-ספר אחר?

האם שלטון החוק התבצר בשנה האחרונה, או להיפך, קועקע עד היסוד? האם הדמוקרטיה שלנו התחזקה בשנה האחרונה? האם האמון במוסדות הנבחרים, במוסדות השלטון, האם האמון הזה גבר? גם זה עניין חשוב. האם קרנם של בתי-המשפט, של מערכת המשפט, האם הקרן הזו עלתה, האם הקרן הזו ירדה? האם הקרן של הצבא עלתה או ירדה? אותם שפטים שדיברו עליהם, שירדו לחייהם. האם קרנה של המשטרה עלתה או ירדה? האם ההסתה במדינת ישראל נחלשה או גברה? – ההסתה גברה.

האם לחלש יותר טוב? מילא, אתם אומרים – לחלש לא יותר טוב, וזה דבר חמור מאין כמוהו. אולי לחלש לא יותר טוב, אז לחזק יותר טוב. אותן אליטות שמדברים עליהן כל כך הרבה זמן וכל כך הרבה דברים – ואני לא יודע בדיוק מה רוצים מהאליטות המסכנות, בסך הכול גם האליטות האלה לא

עשו שום דבר למדינת ישראל. בסך הכול תרמו לה, עזרו לה, נשאו אותה על כפיים בתקופות שונות. אבל מילא, מצבה של האליטה הורע, אבל מצבו של החלש הוטב. לא זה ולא זה.

למי היתה שנה טובה? אני חושב שהשנה הטובה היתה אולי רק לאדם אחד בארץ, והוא אריאל שרון. לפני שנה הוא היה פרסונה נון-גראטה באופן מוחלט, עד כדי כך מוקצה מחמת מיאוס שראש הממשלה לא רצה לצרף אותו לממשלתו. ואחרי שנה אני רואה שמעמדו התבצר לעילא ולעילא. הוא עכשיו פרסונה לא רק גראטה, מאוד מאוד גראטה.

וגולת הכותרת של הימים האחרונים, אולי לא רק של הימים האחרונים, היא הפגישה של שרון עם אבו-מאזן, ולזה קוראים הפרשנים, וגם בקולוארים הפוליטיים אומרים: שרון נפגש עם אבו-מאזן, זה סימן למציאותיות, לריאליזם, לפרגמטיזם, לפרגמטיות פוליטית.

אני שואל: איזה צחוק, אולי אני לא יודע איפה אני חי, אולי אני אדם מעולם אחר. אדם עושה את הצעד הזה עשר שנים באיחור, 20 שנה באיחור, 30 שנה באיחור, במשך השנים האלה אין דבר שהוא לא קלקל, לא שיבש, ולזה קוראים פרגמטיות פוליטית. זאת אומרת, הוא בא אחרון בתור. העולם כבר השתנה מזמן, אבל זו פרגמטיות פוליטית.

אני רוצה לומר, שהפגישה הזו כרוכה גם במידה עצומה של צביעות מוסרית. אומר שרון – בעניין זה הוא כמעט בודד, לא לגמרי, אבל כמעט בודד: ערפאת הוא פושע מלחמה. הוא השווה אותו להיטלר. אם ערפאת הוא פושע מלחמה, אז מספר שתיים מה הוא, חסיד אומות העולם? אם ערפאת משול אצלו להיטלר, אז להיפגש עם בורמן זה יותר טוב? אם אש"ף זה ארגון מרצחים, אז להיפגש עם מספר שתיים באש"ף זה בסדר? הרי זו זריית חול בעיניים, זו העמדת פנים, זו הצביעות בהתגלמותה.

ואם כל זה לא מספיק, אז הממשלה הזו, שוב באופן חסר תקדים, קרועה בתוכה, גם בין אנשים בינם לבין עצמם וגם בין מפלגות בין לבין עצמן.

אמרתי קודם שאין ממשלות מושלמות, וזה נכון. לפעמים יש גם החלפת מהלומות בתוך ממשלה. זה קרה, זה קורה, זה בוודאי יקרה, איגרוף. אבל בממשלה הזו לא מסתפקים באיגרוף, כי זו ממשלה "טייסונית", פה נושכים באוזן וחותרים את בדל האוזן. הרי לא היתה ממשלה יותר קניבליט מזו. אני כבר מתגעגע לממשלות, שאפילו היו בהן מחנות, לפחות שניים נועדו, הלכו יחד. אין אבן על אבן, אין שני אנשים שהולכים יחד, אחד נגד השני, נושכים באוזן. אחר כך פועל הניקיון צריך ללכת למצוא את בדל האוזן באיזה מקום כדי לחבר. הרי לא היה דבר כזה.

אין ממשלה כזאת בעולם. תראו לי דוגמה אחת של ממשלה כזאת בעולם. וכל זה בקונטקסט של אי-אמון, שקם שר אחרי שר, שר אחרי שר ואומר: אני לא מאמין לראש הממשלה, אני לא מאמין לראש הממשלה, אני לא מאמין לראש הממשלה.

אדוני היושב-ראש, אני מסיים. בעצם מה היה ההישג היחיד של הממשלה הזאת בשנה האחרונה? אגיד לכם מה היה ההישג – עצם העובדה שהיא שרדה. גם זה פלא. היא לא צריכה היתה לשרוד, לא

היה ראוי שהיא תשרוד, והיא שרדה. זה הישג מסחרר בשביל ממשלה כה נפסדת, כה נמוכה, כה נלוצה, כה מופקרת, כה חסרת אחריות. זה הישג עצום.

ויכול מאוד להיות, שלראש הממשלה, דווקא בימים הקרובים ביותר, ואולי בשעות הקרובות ביותר צפוי אפילו הישג אישי, הישג מרשים ביותר: ייתכן מאוד שלמרות הכול יצליח ראש הממשלה, בסופו של דבר, להיפגש עם שר החוץ שלו. זה לא דבר של מה בכך. רבותי, אתם יודעים, מעט מאוד ראשי ממשלות בעולם זכו בהישגים כאלה – להיפגש עם שר החוץ שלהם...

אני זוכר, בממשלה שלנו היו איזה הישגים, לא כל כך מרשימים, אני יודע – נפגשנו עם ראש ממשלה ערבי אחד ועם נשיא ערבי אחר, פתחו אשנב, פתחו מחסומים – – –

### **צבי הנדל (מפד"ל):**

— — —

### **יוסי שריד (מרצ):**

ביבי נתניהו יצליח להיפגש עם שר החוץ שלו, וזה לא עניין של מה בכך, רבותי. זה יכול לקרות בשעות הקרובות, ואני מנבא לכם שזה גם יקרה, ויכול להיות שההתלבטות המעט-מגוחכת של שר החוץ בתנאים אלה תבוא אל קצה.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שזה לא הגיוני, זה לא הגון, זה לא סביר שהממשלה הזאת תוציא את תקופתה. היא לא יכולה להוציא את תקופתה בתנאים אלה. כל אחד מאתנו צריך להבטיח לעצמו, ובעיקר לאחרים, שהוא יעשה כל מה שהוא מסוגל לעשות כדי שהשנה השנייה של הממשלה הזאת תהיה גם שנתה האחרונה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה, חבר הכנסת שריד. נרשמו קרוב ל-45 חברים. כל חבר ידבר שלוש דקות. מי שלא הופיע – אני מצטער. חבר הכנסת שמעון פרס לא נמצא. חבר הכנסת בגין לא נמצא.

### **ח כהן (מרצ):**

לא שומעים קודם את המציעים?

### היו"ר ש' בן-צור:

זה דיון משולב. אמרתי בפירוש, זה דיון משולב.

חבר הכנסת רענן כהן לא נמצא. חבר הכנסת משה שחל לא נמצא. חבר הכנסת חיים רמון לא נמצא. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, אחריו – חבר הכנסת יורי שטרן, ואחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה.

### אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שחל בא.

### היו"ר ש' בן-צור:

אני שומע עד כאן את פעימות לבו, לכן הוא ידבר אחרי חברת הכנסת ענת מאור.

### ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום, 30 ביוני, סיימו ילדי ישראל את שנת הלימודים ויצאו לחופשת הקיץ. והיום, בסיום שנה א' לשלטון ראש הממשלה, כנסת ישראל מעניקה לראש הממשלה ציון נכשל. בתעודת סיום שנה א' של נתניהו אנחנו מציינים, שראש הממשלה נכשל בכללי הקרוא וכתוב של מנהיגות, הוא נכשל בהבנת הנקרא של המפה המדינית, הוא נכשל בלימודי אל"ף-בי"ת של מינהל תקין – –

### היו"ר ש' בן-צור:

חברת הכנסת ענת מאור, לפי זה הוא צריך להישאר עוד שנה.

### ענת מאור (מרצ):

נכון. ראש הממשלה לא צריך להישאר בבית-ספרנו. ראש הממשלה נכשל בקרוא וכתוב של המפה הפוליטית, ראש הממשלה נכשל בכללי המשחק, ראש הממשלה נכשל בהבנת הנקרא של מה שקורה במדינה שלנו, וראש הממשלה נכשל בהתנהגות והוא נשאר בכוחנות של גיל הגן. ומכאן, ראש ממשלה שהוא כישלון גמור – עליו לעזוב את בית-ספרנו, בטרם פורענות, בטרם הרס הדמוקרטיה ובטרם מלחמה.

חברי הכנסת, ההצעה שלי עלתה במושב מיוחד של הכנסת בפגרת הפסח, ואז, כשמלאו עשרה חודשי "כישלטון" לממשלה הזאת, הצבעתי על עשר מכות מצרים שבהן הכה בנו ראש הממשלה – על זו של שפיכות דמים, של האינתיפאדה, של האלימות הפוליטית, של אבטלה גואה, על המיתון וההאטה שגדלים, על העמקת הפערים, על הכתמים על הדמוקרטיה, על טיפוח הכפייה הדתית ופגיעה בזכויות אדם, על בידוד מדיני ועל אות הקלון של פרשת חברון–בר-און, שגם אם לא נמצא בה פגם פלילי הרי פגם מוסרי יש בה. ומאז עברו רק חודשיים, ולא רק שעשר המכות לא קהו אלא נהפוך הוא.

חברי הכנסת, אני רוצה להתמקד בסוגיה אחת, והיא אותות הטוטליטריזם, שראש הממשלה מביא על המדינה הזאת. על סכנת המלחמה דיברו, על בעיית האבטלה דיברו. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, עיינתי בספרה של חנה ארנדט "יסודות הטוטליטריזם", ומה שקרה באירופה בשנות ה-50 40 מתחיל לקרות אצלנו. משבעה יסודות טוטליטריזם שהיא מונה בספרה, רק אחד לא נמצא בנו.

הדפוס של מנהיג טוטליטרי, בעל סמכויות מוחלטות, זה שממנה את האנשים ושוכח שהם נבחרים, זה שמתעלם ממוסדות הדמוקרטיה ופוגע בבית-המשפט העליון, במשטרה ובתקשורת כבר נמצא אצלנו. אלה מעשיו של נתניהו.

האלמנט השני הוא התעמולה. ההסברה כבר מזמן הפכה לתעמולה, שמתבססת על סילוף דמיון ההמון, שהופכת להסתה, שמדברת חצאי אמת ומדברת על סילוף בלי להניד עפעף. אותה תעמולה הופכת לשטיפת מוח.

אקצר, אדוני היושב-ראש.

סממן רביעי הוא הערצת הכוח, אלימות, טרור ומלחמה – – –

### **הי"ר ש' בן-צור:**

במקרה, אני מכיר את הספר הזה. ספר מאוד מעניין.

### **ענת מאור (מרצ):**

ספר מאוד מעניין ומאוד מאיים, אדוני היושב-ראש, כי הסממנים האלה הם כבר לא שם ולא רחוק, הם כבר כאן, הם בבית הזה.

### **הי"ר ש' בן-צור:**

יש עוד 40 חברים שצריכים לדבר. אני מבקש ממך לסיים.

### **ענת מאור (מרצ):**

מאחר שזמני תם, אני רוצה לציין שהסממן של תפיסת ההמון, שהופכים את הציבור להמון ומסיתים ומשלהבים במקום לדבר אל התבונה, זה הסימן של התקפלות האליטות; האליטות הן הראשונות להתקרנף – אלה דברים שקורים אצלנו.

משבעה עקרונות יוצא אחד. אין אצלנו שום אות של רצח עם.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה.

### **ענת מאור (מרצ):**

אני רוצה לומר לבית הזה, מאחר שזמני תם, שבשנת ה"כישלטון" של נתניהו לא רק שהוא נכשל בסיום שנה א' ועליו לרדת כיתה ולצאת לחופש הגדול כמו כל מיליון הילדים שיצאו היום לחופש, אלא עלינו לעצור אותו בטרם פורענות.

לנו, להורים, לאבות ולאמהות שבנינו כבר בוגרים, אין מנדט ואין אור ירוק ל"מלחמת יש ברירה" נוספת. ראש ממשלת ישראל, עצור באדום בטרם פורענות. תודה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה. חבר הכנסת משה שחל, בבקשה. שלוש דקות. אנא, נקוט סוד הצמצום.

### **משה שחל (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, בראש ובראשונה אני רוצה להודות לך על המחווה, שאפשרת לי רשות דיבור. היתה לי שיחה עם יושב-ראש המפלגה שנמצא בחוץ-לארץ, אבל הייתי כאן.

### **דוד צוקר (מרצ):**

הרגעת אותו שהוא יכול להישאר שם?

### משה שחל (העבודה):

אמרתי לו מה מתרחש כאן.

### חיים אורון (מרצ):

הוא אמר לך איך אנחנו נראים משם?

### משה שחל (העבודה):

הוא אומנם אמר לי, תיכף תשמע, אני אבהיר את זה.

### צבי הנדל (מפד"ל):

בשלוש דקות.

### משה שחל (העבודה):

אתה צריך להזכיר ליושב-ראש, שבדרך כלל יש לו שעון מאוד מדויק? אני מקווה ששלוש הדקות לא יהיו שלוש דקות אלא קצת יותר.

### היו"ר ש' בן-צור:

על חבר הכנסת צבי הנדל נאמר – ישב בדד ויידום.

### משה שחל (העבודה):

הוא היחיד מהקואליציה שנמצא כאן. גם זה חלק מהתופעה עצמה.

חבר הכנסת אורון, אני רוצה לספר לך סיפור. אמש, בשעת לילה מאוחרת, צפיתי בטלוויזיה בשידור מחוץ-לארץ – הסיפור של תחרות האיגרוף של מייק טייסון נגד הוליפילד. טייסון נשך באוזן יריבו.

## דוד צוקר (מרצ):

נגס.

## משה שחל (העבודה):

נגס באוזנו של יריבו. מייד אחרי כן נתנו, גם זה כנראה במסגרת הדברים 'יוצאי הדופן', את הסיפור שבישראל לא מוצאים את שר החוץ והוא לא רוצה להיפגש עם ראש הממשלה. אותם שני אירועים הם 'יוצאי דופן' בערך באותה מידה. אולי הדבר המייצג ביותר בממשלה הזאת הוא התופעה, מה שקרה היום לנגד עינינו ואוזנינו, כאשר מחפשים את שר החוץ ולא מוצאים אותו, הוא לא מכבד את ההופעה בפני ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; והתופעה שמתוך הקואליציה עצמה, רבותי – –

## היו"ר ש' בן-צור:

חברי הכנסת.

## משה שחל (העבודה):

– – – מתוך הקואליציה כולה נמצא פה רק חבר הכנסת הנדל, שרוצה בוודאי לעשות חשבון אתנו, כי יש לו חשבון, ולא חשוב על מה. אוי לה לממשלה שבדיון על שנה לכהונתה איש מהשרים איננו נוכח, איש מחברי הקואליציה איננו בא, ואף אחד לא התייצב כדי להזים, להשיב, לענות, לתרץ את מה שקורה.

אדוני היושב-ראש, אני חייב לומר לך: הבית הזה ראה הרבה מאוד ישיבות סוערות, קשות, לא נוחות, מלחמות, הסכמי שלום, ראה את הכול. אני עוד לא ראיתי תופעה דומה למה שהתרחש במשך שנה אחת. אני זוכר את דבריו של אדם שהערכתי אותו, אף שהוא היה מנהיג של תנועה שהתנגדתי לה ואני מתנגד לה – מנחם בגין, זיכרוננו לברכה. הוא אמר דבר שצריך להדהד באוזני חבריו היום: "אפשר לסלוח על הכול, שהממשלה תאבד את כושר הביצוע שלה, תאבד את ההרמוניה בתוכה. דבר אחד אי-אפשר לסלוח – שהיא תאבד את הכבוד". והממשלה הזאת אין לה כבוד, לראש הממשלה אין כבוד. אין למעשה ערך לאף מלה היוצאת מפיו או מפי שריו.

לתומנו חשבנו שכבר ראינו בפוליטיקה הישראלית את הכול, לתומנו חשבנו שכבר התנסינו בישראל בכל סוגי הממשלות. אבל זוהי ממשלה מסוג מיוחד, מסוג חדש. זוהי ממשלת המלים, ממשלת הכבוד האבוד של חבריה. ממשלת המלים היא מין זן נדיר, מוטציה 'יחודית', יצור שאין לו אלא פיו. כל היתר התנוון במהירות בפחות מ-12 חודשים. זוהי ממשלה של שני מצבים, אדוני היושב-ראש, שבו השרים off, שבו השרים מקשיבים וראש הממשלה מדבר; מצב חסושיניהם ורבליים: מצב מדברים וראש הממשלה עושה את עצמו שומע. שני הצדדים יודעים שאף מלה שאומר הצד הזה או הזה אין לה ערך של ממש, כי איש איננו מאמין לחברו.

דיבר קודמי, חברי חבר הכנסת יוסי שריד, על עניין האמון. על איזה אמון אתה מדבר? מדובר על קבוצת אנשים שאין לה לא כבוד, לא אמון, וגם היא איננה יודעת מה זה להגיד מלת אמת – לא לעצמה ובוודאי לא לציבור. שהרי הממשלה הזאת כבר עשתה הכול במלים – היא טיפלה בכל בעיה ובכל מצב. חבל, כי המצב מדאיג.

ואני אסיים בדבר על הוויכוח המתקיים בינינו. יכול להיות ויכוח לגבי פתרון, יכולה להיות מחלוקת מבחינת תפיסת עולם ואידיאולוגיה, אבל דבר אחד איננו בוויכוח ולא יכול להיות בוויכוח – שחשובה לנו המדינה הזאת, חשובות לנו הנורמות שאנחנו חיים עמן. חשוב לנו שהממשלה תציג בתוכה אנשים, עם כל חילוקי הדעות, אנשים שאתה יכול להתייחס אליהם ולהגיד: הם אנשים הגונים, הם אנשים בעלי כבוד, בעלי מלה. מה שקרה במשך השנה האחרונה הוא, שאף אחד מאלה איננו קיים. אין כבוד, אין שמירת חוק, אין מוסר, אין כלום. ומעל הכול – ראש הממשלה הוא דמות שאי-אפשר להתייחס אליה באמינות המינימלית הנדרשת מאדם שמנהיג מדינה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך.

### **משה שחל (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אני חייב להתריע, וקבעתי לי להגיד מעל הבמה הזאת, כל עוד אוכל: מדינת ישראל הולכת להתנגשות עם כל העולם הסובב אותה. אני אומר לכם, אני אומר את זה דווקא לנציגים, השניים שיש כאן, מהקואליציה – חובתכם היא מעבר לשיקול של הכיסא או של המקום או של הוויכוח, חובתכם להיות אחראים למנוע אסון, שהוא נראה כבר מתדפק, ממש מול העיניים, מולנו. כי איש לא היה נותן את ביטחונו או את אמונו בעיניים אחרים, קטנים יותר מאשר ניהול מדינה, באדם כמו ביבי נתניהו.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך, חבר הכנסת שחל. חבר הכנסת האשם מחאמיד נמצא?

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

כן.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן. אחריו – חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

### יוסי שריד (מרצ):

היושב-ראש קרא: רובינשטיין – – –

### היו"ר ש' בן-צור:

אדוני חבר הכנסת שריד, אני קורא מה שכתוב לי פה לפי הסדר.

### יוסי שריד (מרצ):

אתה בעצמך קראת את זה.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

כן, כן, זה היה בטעות.

### היו"ר ש' בן-צור:

כיוון שעלה לא ירד. תודה.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אולי חלק מאתנו חשב פעם שהממשלה הזאת היא רעה לערבים. אם אתם זוכרים, בבחירות אמרו שביבי נתניהו טוב למי? – ליהודים, ושמעון פרס לא טוב ליהודים כי אם טוב לערבים. ככה בעצם ניהלו מערכת בחירות. והנה מתברר שמר ביבי נתניהו הוא רע גם ליהודים. כל היהודים במדינה הזאת חשים היום על בשרם כמה הממשלה הזאת רעה, ולכן אנחנו היום במדינה בעצם שני עמים – ערבים ויהודים – מאוחדים בדעה אחת, שהממשלה הזאת איננה בת-קיום, אין לה מקום, אולי רק אצל חלק קטן, זעיר בכנסת הזאת, בדמותם של כמה פנאטים דתיים, אדוקים, מתנחלים, גזענים – – –

### צבי הנדל (מפד"ל):

פאשיסטים.

**האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

גם פאשיסטים. וכי איך אפשר לכנות את הד"ר גולדשטיין?

**צבי הנדל (מפד"ל):**

אני מכיר – – –

**האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

איך אפשר לכנות את ד"ר גולדשטיין?

**היו"ר ש' בן-צור:**

לא, לא, סליחה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בוא נמחק את המלה "פאשיסטים", זה לא מכובד. בסדר?

**האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

פאשיסטים? זה הוא אמר.

**ענת מאור (מרצ):**

חבר הכנסת הנדל אמר את זה.

**היו"ר ש' בן-צור:**

חברת הכנסת ענת מאור, הוא הסכים אתי, למה לך לקלקל? בוא נמחק את זה, טוב? מסכים?

**האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אם רצונך כך, אדוני, אז אני אגיד: גזענים.

### היו"ר ש' בן-צור:

לא רצוני, בקשתי.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אז אני אגיד – גזענים, שחורים.

### וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

פאשיסטים.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

פאשיסטים, והמלה תימחק. אני יודע, לא חשוב, שתימחק. אבל, אדוני היושב-ראש, איך אפשר לכנות את גולדשטיין, שרצח בחברון 29 בני אדם?

### צבי הנדל (מפד"ל):

איך אתם מבסוטים. יש שני רוצחים יהודים ומיליון רוצחים שלכם. אתם חוזרים על זה עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם ועוד פעם ועוד פעם.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

עוד לא גמרתי. זה היה מעשה שטות. מה שחשוב פה זו התפיסה, זו הדרך – – –

### היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת מחאמיד, נא לסיים.

### קריאה:

— — —

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

— — — חבר הכנסת וליד צאדק, הדרך של גולדשטיין קיימת. וכי איך אפשר לכנות זאת, חבר הכנסת הנדל, כאשר באה מתנחלת או בא מתנחל ומפזרים לכאן ולכאן כל מיני עלונים שעליהם חזיר דורך על קוראן בדמותו של הנביא מוחמד? איך אפשר לכנות את זה אם לא פאשיזם, אם לא לכלוך?

### **צבי הנדל (מפד"ל):**

שייכנסו לכלא.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

חבר הכנסת האשם מחאמיד, בוא לא נתסיס. כל הכנסת כולה — — —

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אני לא מתסיס, אדוני, זה קרה, זה היה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

רק רגע. אף שזמנך תם, אני אתן לך עוד זמן.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אני אסיים, אדוני.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

אבל אני רוצה לומר — כל הכנסת כולה גינתה את המעשה הנפשע הזה. אז בוא, נדמה לי שזה גם עומד לעלות בהצעה לסדר-היום.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני, אני מברך על כך שהכנסת מגנה וגינתה. גם ראש הממשלה גינה וכולם גינו, אבל מה גינו? – גינו את המעשה, לא גינו את הדרך. יש הבדל בין דרך לבין מעשה, כי הדרך היא של ההתנחלויות, ולכן כל ההתנצלויות למיניהן לא יעזרו. מינימום של התנצלות, אדוני היושב-ראש, זה שירוש ועקירה של ההתנחלות בתוך העיר חברון. זאת הדרך להתנצל בפני הפלשתינים והמוסלמים בכל העולם.

### היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך. חבר הכנסת רענן כהן, אני הייתי מבקש ממך, אם תרשה לי, בבקשה, שידידי משכבר הימים חבר הכנסת אמנון רובינשטיין ידבר עכשיו. אתה סולח לי, חבר הכנסת רענן כהן?

### רענן כהן (העבודה):

כן.

### היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה.

### אמנון רובינשטיין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תודה לאדוני.

בעצם תמו המלים. מה עוד אפשר לומר על תפקודו של ראש הממשלה? מה עוד אפשר להוסיף לאחר ששריו, חבריו וידידיו אמרו את הכול? מה עוד ניתן לנו להוסיף על כך? והרי את הדברים האלה לא אומרת האופוזיציה, לא אומר השמאל, לא אומרים השמאלנים, לא אומרת אפילו התקשורת השנואה. אומרים זאת חבריו הקרובים ביותר. מלתו אינה מלה. זהו הבסיס, זוהי התשתית. בלי המחויבות הזאת, המוסרית, להבטחה ולמלה – אין כלום. והתשתית הזאת חסרה ביחסים בינינו לבין הפלשתינים וביחסים בינינו לבין מדינות ערב. ממש כואב הלב על מה שקרה תוך שנה אחת.

אז מה נותר עוד לומר כאשר המלים תמו וכלו? צריך לומר שני דברים: קודם כול, שזה לא הרע ביותר. אמר לי מישו בחוץ, עיתונאי: זה בעצם הדבר הגרוע ביותר שיכול להיות. אמרתי לו: לא, הדבר הגרוע ביותר הוא, שעם ממשלה כזאת, עם ראש ממשלה כזה, אתה צריך להתמודד עם מצבים של חירום, עם מצבים של אלימות ועם, חס ושלום, חס וחלילה, עם מלחמה נוספת. זה הגרוע מכול.

דבר שני שצריך לומר: הליכוד קורא לעצמו המחנה הלאומי. בהזדמנויות רבות אמרתי: אני לא מכיר במונפול הזה של הליכוד על המחנה הלאומי. אני רואה את עצמי כמחנה לאומי, יהודי, ציוני, אמיתי. אבל אם הם באמת רואים עצמם כמחנה הלאומי, ואם גשר ומנהיגה דוד לוי רואים עצמם כחלק ממחנה לאומי – הם צריכים גם לתת את הדעת על העניין הבא: כיצד נראית מדינת ישראל? כיצד היא משתקפת בעולם? האם הדמות של ראש הממשלה ושל ממשלתו מגבירה את הכבוד לישראל? האם היא מגבירה את האמון בישראל? האם היא עושה אותנו, הישראלים, גאים יותר בהיותנו ישראלים? או שמא הכול הפוך? או שמא ראש הממשלה הזאת, שאיש ממנהיגי העולם לא מאמין לו, לרבות הידידותיים ביותר לישראל, הוא בעצם אנטי-לאומי? הוא הוציא את שמנו לרעה ולשמצה בין ידידים ואויבים גם יחד; ואני מדגיש גם את העניין של האויבים גם יחד.

מלה אחת אחרונה – הרי בכל זאת קרה דבר היסטורי, שאי-אפשר להתעלם ממנו, וגם חברים רבים בליכוד יודעים זאת: הממשלה הקודמת פרצה את מעגל השנאה, האלימות, העוינות הנצחית, ואת החשש מפני מלחמת נצח, כשהחרב אוכלת גם בקרבנו וגם בקרבם. וראש הממשלה הזה, אף שהוא כבר למעלה משנה בתפקידו, לא יודע איך לטפל בפריצה ההיסטורית הזאת. הוא עדיין לא החליט אם הוא בעדה או נגדה. הוא לא יודע לאן פניו מועדות.

יש לו תכונה אחת, שאני מוכרח לומר שלא פגשתי בה מימי. כשהוא הגיע לשלטון אמרו: הוא חסר ניסיון. אבל חוסר הניסיון שלו הולך וגדל עם הזמן ועם הניסיון. תודה.

### **הי"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

### **רענן כהן (העבודה):**

אני מודה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שנה חלפה וראש הממשלה ממשיך לשווק לנו מלים והסברים. כולם אשמים, כולם לא בסדר, חוץ ממנו. הפלשתינים, מדינות ערב, ירדן, האופוזיציה, כמובן, שר האוצר שלו, שר החוץ שלו – כולם, כולם אשמים. שנה שלמה שלא עשית כלום, אדוני ראש הממשלה; שנה שלמה שבה דרדרת את ישראל לשפל מדיני ומוסרי שאין ולא היה כדוגמתו מעולם.

איש לא מאמין לך, גם לא חברי מפלגתך, חברי כנסת בסיעה שלך ובקואליציה, וחמור יותר – אפילו שרי ממשלתך נואשו ממך ומהבטחותיך.

בשחצנותך ובחוסר ניסיוןך אתה מוביל אותנו במסלול התנגשות ישיר עם שכנינו הפלשתינים ועם מדינות ערב כולן. שנה שהתבזזה בלי שום יוזמה, בלי אמון הדדי, בלי שום רצון לפתור את בעיות המדינה. אתה חי במציאות מדומה שאותה אתה יוצר ובה אתה לבדך מאמין. אתה מנותק מן המציאות, מנותק מהצרכים האמיתיים של מדינת ישראל. אתה מדבר על שלום ואיך פועל להשיגו. אתה מוותר על עקרונות ונכסים, ובשל חוסר האמון בך אינך מקבל דבר. יש לנו טענות לפלשתינים, אך כיוון שאתה ראש הממשלה, אנו באים אליך בטענות. הרי אתה, ביהירותך, סתמת את כל ערוצי

התקשורת עמו. כבוד הנשיא הפך לשר החוץ שלך, למתווך. איך אתה חי עם זה שאיש לא מעוניין ולא רוצה להיפגש אתך? לאיזה ביזיונות אנו עוד צפויים בזירת יחסי החוץ?

אדוני היושב-ראש, רשימת טעויותיך – ואני מדבר על ראש הממשלה, כמובן, ולא על היושב-ראש – כה ארוכה ומבישה, שאני מסתפק בדוגמאות בודדות. ומה בתחום החברתי? בארץ השסע החברתי והעדתי מאיים על כולנו, ואתה בשאננותך רק מסייע לו ואתה מעוניין בו. אתה מחלק את העם לאנשיך ולאויביך. במשך שנה אינך משכיל להיות ראש ממשלת ישראל ואתה מתנהג כאיש כיתתי, חשדן, שאיננו מאמין לאיש, אינו נעזר באיש ואינו מסוגל לתפקד ולהעביר החלטות.

אתה יושב בראש ממשלה שלא קיימה דיון רציני ומעמיק אחד בתחום כלשהו. המצב הכלכלי מדאיג, האבטלה עולה לממדים מדאיגים, אבל אתה מפנה עורף ומעביר תקציבי פיתוח ורווחה להתנחלויות. שרק מקשות על תהליך השלום.

בקיצור, אדוני היושב-ראש, לפנינו ראש ממשלה שהוא הכושל והגרוע ביותר שהיה למדינת ישראל. על כל עוולותיך, על הסירחון הציבורי שהגיע לשיאו במעורבותך בפרשת היועץ המשפטי, על הבידוד המדיני, על שדרדרת את מדינת ישראל לשפל מדרגה, העם הזה, העם במדינת ישראל, ראוי לראש ממשלה אחר, ויפה שעה אחת קודם.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה רבה. חבר הכנסת יורי שטרן. אחריו – חבר הכנסת חיים רמון.

### **יורי שטרן (ישראל בעלייה):**

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, זה מאוד באופנה בימים אלה לבקר את הממשלה ואת העומד בראשה. לא רק האופוזיציה עושה זאת – וזה בעצם תפקידה – אלא גם חברי קואליציה רבים יוצאים בביקורת לא לגמרי מוצדקת. אני שייך לסיעה שאיננה סניגורית של ראש הממשלה וממשלתו. היו לנו בעיות בקואליציה ולא מזמן היה משבר, שאני מאוד שמח שהתגברנו עליו.

### **תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):**

הוא לא היחיד.

### **יורי שטרן (ישראל בעלייה):**

ובכל זאת, כנגד ההתקפות הלא-פוסקות על ראש הממשלה, על אשתו, על מנכ"ל משרדו, על הממשלה כולה, החלטתי לעלות ולהגיד כמה מלים לזכותה של הממשלה.

### אפי אושעיה (העבודה):

יש דבר כזה, חבר הכנסת שטרן?

### יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כן, יש דבר כזה.

### אפי אושעיה (העבודה):

אתה אדם ישר. אתה באמת מאמין בזה?

### יורי שטרן (ישראל בעלייה):

יש דבר כזה.

הממשלה הזאת עצרה את הגלישה המהירה והמסוכנת שלנו לאובדן עמדות אסטרטגיות במשא-ומתן. אני בטוח שבתחום המדיני הממשלה הזאת מסוגלת להוביל את מדינת ישראל בדרך לשלום, לשלום בטוח באמת. אני מזמין – עשיתי את זה לא אחת – גם את חברי האופוזיציה המתונים לתמוך בקו השקול של הממשלה הזאת. הנה, ראיתם את אריק שרון – שמסמל את הקו הנוקשה של הימין – נפגש עם אבו-מאזן; לא ראינו אבל לפחות קראנו על זה.

הממשלה הזאת שיפרה בצורה מהותית ביותר – אני מקווה שזה לא ישתנה שוב – את הביטחון האישי של תושבי המדינה.

הממשלה הזאת הזינה מחדש את תקציב המדינה, כאשר היא קיבלה קופת מדינה מרוקנת מהממשלה הקודמת.

אין ספק שתפקוד הממשלה יכול להיות טוב יותר, אין ספק שתהליך קבלת ההחלטות בממשלה דורש תיקונים מאוד יסודיים, אין ספק שבתחום החברתי הממשלה הזאת, ובמיוחד שר האוצר שפרש – למרות הכבוד האישי שאני רוחש לו – היו אטומים לרוב הדרישות החברתיות. אני בטוח שהדברים האלה ניתנים לתיקון.

צריך לתת לממשלה גם אפשרות למשול. הביקורת המוצדקת והנכונה לא צריכה להיות מלווה בהתקפות סתם, רק בשביל להעלות שוב את הנושא הזה על סדר-היום, ולכן יש לנו היום דיון משולב בערמה של הצעות לסדר-היום, שכולן באו כדי לתקוף את הממשלה הזאת, בצדק ושלא בצדק.

### היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים רמון. אחריו – חבר הכנסת וליד צאדק חאג'י-יחיא, ואחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה.

### חגי מירום (העבודה):

יש ציפיות מהנאום הזה.

### משה שחל (העבודה):

אתה גומר לנאום – הממשלה נופלת.

### היו"ר ש' בן-צור:

בואו נשמע איך השפיע המזרח הרחוק על חבר הכנסת רמון.

### חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש מחברי להוריד את הציפיות, אני יודע שאתם מנסים לקנטר אותי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האמת היא שיש לי מעט טענות אל ראש הממשלה, הוא לא מודע למצבו. הוא עיוור, הוא חי בעולם משלו, הוא לא רק מעמיד פנים שהוא ראש הממשלה הכי טוב שהיה – גם כשהוא עומד מול הראי הוא משוכנע שהוא הכי טוב. לכן, אין לי טענות כלפיו, כמו שאין לי טענות אל אדם עיוור שמוליך לאסון, שהולך באמצע דרך סואנת וחושב שהוא הולך בנווה מדבר.

הטענות שלי הן אל הספסלים הריקים האלה, אליכם, חברי ישראל בעלייה, אפילו אל אנשי המפד"ל: אף אחד מכם לא מאמין לו. חבר הכנסת יורי שטרן, כאשר השר יולי אדלשטיין רצה לסכם את השנה של נתניהו, הוא סיכם אותה במשפט קצר, טוב ותכליתי: הממשלה היא אסון, יש בלגן בלתי רגיל. המצב בממשלה נורא, יש בלגן בלתי רגיל. זה היה לפני חודש. כלומר, עכשיו, אחרי החודש הזה המצב נהיה עוד יותר אסוני, עוד יותר נורא, והבלגן עוד יותר בלתי רגיל.

## יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כך הוא צוטט, לא?

## חיים רמון (העבודה):

לא, הוא הודה פה בכנסת, שכך הוא גם אמר ולא כך הוא צוטט, כבר היו על זה דיונים, הדברים לא הוצאו מהקשרם.

אז אתם אשמים. מי שרואה את האסון שאליו מוביל ראש הממשלה בנימין נתניהו – רואה, הוא לא עיוור, הוא פיכח – בכ"ף וגם בקו"ף – אשם שבעתיים. מה זה ששר הביטחון אומר שהמצב לפני פיצוץ? אני אומר לך, אדוני שר הביטחון, התרומה הכי גדולה שלך לביטחון המדינה היא, שתדאג שראש הממשלה הזה, בנימין נתניהו, לא ימשיך לכהן. לא טנקים ולא תותחים זה מה שצריך. אם אלה הדברים שאתה אומר, מה אתה מצפה מאחרים?

שמענו עכשיו, לפני חצי שעה, מה שר החוץ אמר על הממשלה, לא האופוזיציה. יש לי טענות גדולות כנגד הממשלה. אי-אפשר גם להיות בתוך הממשלה וגם לקחת את התפקיד שלנו, כי אחר כך שואלים: מה אתם אומרים? מה אתם רוצים שנעשה – שנקלל בקללות פשוטות? אחרי שמישהו אומר שהמצב נורא, מה נגיד? אבל שר החוץ אומר כרגע, שיש קיפאון מדיני ואנחנו עומדים בפני מצב קשה מאוד. אני מדבר על הדברים שאומרים לא בארבע עיניים אלא לציבור כולו.

לכן, אתם, האנשים שיושבים בקואליציה, שכל אחד מכם איבד את אמונו, יודעים שאי-אפשר להאמין לראש הממשלה הזה. מה שאמר עכשיו שר החוץ זה שאי-אפשר להאמין לו במלה. שר האוצר המיועד אומר: אני לא מאמין לאף מלה של ראש הממשלה. כולכם לא מאמינים לו, ואתם אומרים את זה בחיוך. למה אתם מצפים?

בואו ונעשה מעשה כולנו, גם אתה, חבר הכנסת רובי ריבלין, ובצורה מסודרת נביא סוף לפרפורי הגסיסה של הממשלה הזאת, שעלולה להביא לאסון שכולכם יודעים עליו, ונלך לבחירות בצורה מסודרת. בהסכמה הדדית יתכנסו כל סיעות הבית ויביאו קץ לאפיזודה הקשה הזאת של כהונתו של ראש הממשלה הגרוע ביותר בתולדות מדינת ישראל, בנימין נתניהו.

חבר הכנסת הנדל, תאמין לי שאתה יודע שזה נכון. אתה עוד תפיל אותו לפני.

## היו"ר ש' בן-צור:

תודה, חבר הכנסת חיים רמון. חבר הכנסת וליד צאדק חאג'י-יחיא, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה בטוח שחבר הכנסת אהוד ברק יהיה יותר טוב?

### חיים רמון (העבודה):

אין ספק, יותר רע לא יכול להיות.

### וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר עברה שנה מאז נבחר נתניהו לראש הממשלה – והוא ראש ממשלה בלי הרבה ראש, כי הממשלה הולכת ומתפוררת – וילד אחד מתמרה, ששמע את ראש הממשלה מבטיח לו מחשב, מבטיח לו את כל הדברים הטובים, עדיין מחכה והמחשב לא הגיע.

### צבי הנדל (מפד"ל):

— — יש לו עוד שלוש-וחצי שנים.

### וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

המחשב הזה היה בשבילו סממן לאחוזה, לדו-קיום, לשוויוניות, אבל גם לילד של איש עיירות הפיתוח וגם לילדים של אנשי הכפרים הערביים והערים הערביות לא הגיע המחשב הזה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מתפלא מדוע היה צריך לחכות עד ההבטחה של נתניהו. הייתי בטוח שפרס, במסגרת המזרח התיכון החדש, מזמן הביא לו את המחשב. למה היה צריך לחכות?

### וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

מר פרס הבטיח את ההבטחה הזאת וקיבל את העונש של הבוחרים, וודאי שמר נתניהו יקבל את גזר-דין הבוחרים. אני מבטיח לך, שלפחות 19,000 הקולות שקיבל ראש הממשלה נתניהו מהערבים – הוא לא יקבל אותם, לא בגלל המחשב – — —

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גם נחיה וגם נראה.

### וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

לפחות מר פרס הבטיח את ההבטחה הזאת וקיבל את העונש מהבוחרים. ודאי וודאי שמר נתניהו יקבל את גזר-דין הבוחרים שהבטיחו להם. לפחות 19,000 הקולות שקיבל ראש הממשלה נתניהו מהערבים – הוא לא יקבל אותם, אני מבטיח לך, לא בגלל המחשב.

חבר הכנסת ריבלין, אתה יודע שלפעמים יש טעויות היסטוריות ויש אפשרות לתקן אותן. תזכור את נאומי חוצבי הלהבות של ראש הממשלה דהיום, כשכל הזמן הוא היה עושה דה-לגיטימציה לממשלת רבין-פרס מפני שהערבים תמכו בה. שיזכור את זה. שיזכור עוד דבר אחד, ש-72% מהערבים הלכו לקלפי והצביעו. בפעם הבאה, כדי להסיר את החרפה הזאת מעל מדינת ישראל, מהמזרח התיכון, מרשימת ראשי ממשלות, הם ילכו בהמוניהם כדי להצביע וכדי להוריד את החרפה הזאת. תודה.

### היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. אני מסתייג מהמלה הזאת – "חרפה". בוא נוריד אותה. זה לא מכובד.

### אפי אושעיה (העבודה):

למה?

### היו"ר ש' בן-צור:

ככה. זה לא מכובד.

### אפי אושעיה (העבודה):

זו אמת.

### היו"ר ש' בן-צור:

לא כל אמת צריך לומר אותה. מה עוד שהיא לא אמת בעיני. חבר הכנסת אפי אושעיה, בבקשה, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת ריבלין.

### **אפי אושעיה (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב-20 ביוני 1996, כשנאם בנימין נתניהו, ראש הממשלה, את הנאום הטקסי הראשון שלו, הוא ציטט מדברי חז"ל כדלקמן: "כמדומים אתם ששררה אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם". נתניהו המשיך: "זו נקודת המוצא של הממשלה הזאת. אנו משרתי העם, איננו יושבים על מקורות השררה אלא על מכשירי השירות למען מדינת ישראל והעם היהודי".

נתניהו בחר את המשפט הזה מדברי חז"ל. לאחר שהוא אמר את הדברים הללו, ניתחה פסיכולוגית, שאני מבקש שלא להזכיר את שמה, וביקשה לבדוק למה התכוון ראש הממשלה בדבריו, והיא שאלה את השאלות הבאות: האם יש רמיזה שנתניהו התייחס לשרים בממשלה כאל משרתים שלו? מתברר בדיעבד שכן. האם יש רמז שמדובר בהונאה? מה נתניהו מנסה להקרין לעם? האם כל צעדיו המדיניים הם מכשירי שירות להצלחתו? מה המשמעות של "יושבים על מקורות השררה"? איך זה יקבל ביטוי?

המשיכה עוד הפסיכולוגית וקבעה, שאדם עם הפרעה מסוג זה מתואר כאדם שאינו מציית לחוקים ולנורמות החברה, חשדן בקשר שלו עם אנשים, לא מתחשב באחרים, פוגע בלי נקיפות מצפון או רגשי אשם, עושה מה שטוב לו ולצרכים שלו, גם אם הוא עובר על החוק או דורס אחרים כדי לספק את צרכיו. וכהנה וכהנה כמו שקר, הונאה, אגרסיביות, מניפולציה או בגידה. עד עכשיו אפשר לומר שהדברים שהיא תיארה לעצמה הם נכונים.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לומר, שלאחר הניתוח הפסיכולוגי המלומד הזה של שנה שלמה, לפי הדברים שאומרים עליו, שר האוצר מרידור למשל: "לו היה לי אמון בנתניהו הייתי נשאר בממשלה"; שר המסחר והתעשייה שרנסקי: "על נתניהו להוכיח שהוא יכול לתפקד כראש ממשלה טוב יותר". ואם נעבור – שר שר, בלי יוצא מן הכלל; וגם ההורים שלו מדברים נגדו.

אדוני היושב-ראש, ההישג היחיד של הממשלה הזאת הוא הישג יוצא דופן – הפגישה עם דוד לוי, האם תהיה או לא תהיה? בזה מסתכמת השנה הראשונה של בנימין נתניהו.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה. חבר הכנסת רובי ריבלין, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת אפרים סנה. אחריו – חבר הכנסת צבי הנדל.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברות הכנסת, לו יהי יום אחד שאני, כאיש ליכוד, אקום בבוקר ולא תתרחש עלי פרשה חדשה, לו יהי.

אדוני ראש הממשלה, רבותי סגני ראש הממשלה, עשו עמנו חסד. הם לא יחזרו לשלטון. העם שם בחר בכם. אולי יגיע הרגע שבו תתחילו לגעת בנושאים האמיתיים. יש לנו הנושא של אוסלו, שאנחנו מחויבים, על-פי אמות המידה הדמוקרטיות, להמשיך בו. ואנחנו צריכים להיות ברורים, חדים וחלקים לא רק כלפי שכנינו הערבים לגבי הנושאים ונותנים אתנו, הפלשתינים, אלא גם כלפי ידידינו בארצות-הברית. אם אנחנו לא נדע לאן אנחנו הולכים, איך הם ידעו מה אנחנו רוצים.

וכאן, בשלוש דקות מעטות אלה, תחינה אחת לי אליכם: הפסיקו כבר עם הפרשות האלה. די לנו. די לנו עם פרשות אלה, די לנו עם שאלות שאינן ממין העניין. לא כל העולם בנוי על יחסיך, אדוני ראש הממשלה, עם סגנך, אחד מהמנהיגים היותר-מובחרים של עם ישראל. לא זו הדרך. תעמדו אתם על דעתכם ותתחילו למשול, כי העם בחר בכם למשול. ובעת ההיא, וכדי למשול, צריך תוכנית, ותוכנית זו אנחנו כולנו רוצים לדעת. אנחנו מבקשים, שעד המשבר הבא – שלא יהיה ולא יבוא עלינו – נדע כולנו מה מוכנים אנו ומה לא מוכנים אנו עם שכנינו הערבים, על מנת שנוכל באמת להביא את החיים המשותפים אשר נגזר עלינו או נועדנו לחיות יחד. תודה רבה.

### **הי"ר ש' בן-צור:**

תודה.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

נאום טוב לסיעת הליכוד.

### **הי"ר ש' בן-צור:**

חבר הכנסת דראושה, אתה נותן ציונים, אתה ממשיך לתת ציונים. חבר הכנסת אפרים סנה, בבקשה – שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת צבי הנדל.

### **אפרים סנה (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שהוא עילתו של הדיון הזה מבחינתי, הוא בידודה הבין-לאומי של ישראל. מדוע זה חשוב? כי בידוד בין-לאומי של ישראל הוא אחד משלושת הדברים, משלושת התנאים שהולידו ועלולים להוליד מלחמה. מבוי סתום, בידוד מדיני של ישראל ואחדות ערבית – שלושת הגורמים האלה, בהצטרפם יחד, מביאים באזור הזה למלחמה. הממשלה הזאת, השולחן המרוקן הזה והעומד בראשו, יצרו תוך שנה את שלושת התנאים האלה: מבוי סתום מדיני, אחדות ערבית נגדנו ובידוד בין-לאומי.

האם ניתן לפרוץ את המבוי הסתום? סוד גלוי הוא שהממשלה הזאת, בניגוד למה שאמר קודמי, חבר הכנסת ריבלין, לא מעוניינת באוסלו, היא רוצה להיפטר מאוסלו, היא לא תגיע להסדר קבע, אבל להציל את המדינה מעימות צבאי שמתרגש עלינו, חלילה, להציל את האזור ממלחמה, לשמר את מה שהושג עד כה, בלי להתקדם, אפילו בלי פעימות, אפשר אם יתקיימו שלושה תנאים: מאבק משותף נגד הטרור, פיתוח כלכלי בשטחים והימנעות מהרחבת התנחלויות.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

איפה זכות הפלשתינים?

### **אפרים סנה (העבודה):**

חכה. אתה קצר רוח, אני רואה. אני מדבר על השאלה, איך מונעים עכשיו פיצוץ; זאת השאלה.

שמחתי לשמוע אתמול מהיושב-ראש ערפאת, שהוא מוכן להגביר את שיתוף הפעולה המודיעיני והביטחוני עם ישראל. הוא הורה לחדש את השיחות המשולשות עם האמריקנים. זה צעד חשוב. בתחום הכלכלי אפשר לעשות עכשיו כמה דברים, לרבות הסכם חדש על עניין העובדים הפלשתינים בישראל. ראינו מה מביאים עלינו העובדים הזרים מהארצות הרחוקות. עכשיו אפשר להכניס יותר פלשתינים במסגרת הסכם חדש, בתנאים אחרים, על חשבון העובדים הזרים, ולפתור בעיה כלכלית. חמורה בעזה ובגדה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך.

### **אפרים סנה (העבודה):**

אני לא סיימתי. עוד דקה.

צריך לעשות ועידה מרובעת: ירדנית, מצרית, ישראלית ופלשתינית, כדי לשקם את הכלכלה באזור. התנאי השלישי הוא הפסקת הרחבת ההתנחלויות. את זה הממשלה הזאת לא רוצה לעשות, ההרכב שלה מונע זאת ממנה, ועל כן היא מגלגלת עלינו אסון, ועל כן היא צריכה לעבור מן העולם מהר, מהר. ככל האפשר.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה לחבר הכנסת אפרים סנה. חבר הכנסת צבי הנדל, בבקשה. שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת אופיר פינס-פז.

### צבי הנדל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כשאני שומע מספסלי האופוזיציה, מר סנה היקר, שהממשלה הזאת מגלגלת עלינו אסון ביטחוני, אני עומד נפעם. לא למדתם שום דבר. אינכם זוכרים מה הביא עלינו הסכם אוסלו. כאילו שום דבר לא קרה. כאילו כל הרע קרה בשנה הזאת. אולי הפוך מזה; אולי השנה הזאת דווקא הביאה קצת ברכה – פחות עפים באוויר, פחות אוטובוסים מתפוצצים במרכזי אוכלוסייה. כאילו לא קרה כלום.

אני העליתי לפני כחודשיים נושא שבגיני אני עומד פה: פעילות האופוזיציה בתחום מדיניות החוץ מחלישה את ישראל. ונוח לי לדבר בדיוק אחריו, כדי שכולנו נבין שהאחדות הזאת שיש למשל בחבורתו של ערפאת, אצל הפלשתינים, שמעולם לא שמעתי אצלם אחד שיוצא מגדר הרגיל ואומר שאולי צריך לתת משהו לישראל, להיות יותר נחמדים אתם – לא שמעתי אף פעם. שמעתי תמיד כאלה שהם יותר קיצוניים מערפאת, אף פעם לא יותר מתונים. אצלנו, אבל בשפע – כל חצי הבית הזה נותן עצות כיצד להמשיך את התהליך.

אדוני היושב-ראש, זה אפילו עוד לא דקה.

### היו"ר ש' בן-צור:

אתה לא אשם, זה השעון.

### צבי הנדל (מפד"ל):

מר פרס נפגש לפני שבוע עם ערפאת, וכאילו לא למד שום דבר מהמקרים הקודמים. ואיזו בשורה יש לו להביא לערפאת? איזו עצה הוא נותן לו? – דע לך, אדוני ערפאת, אני מכיר את הממשלה שלי ואני אומר לך, שאם תעמוד איתן ולא תוותר, בסוף הממשלה תיכנע. הממשלה חלשה, היא מסוכסכת בתוכה, ואתה רק צריך לעמוד איתן על הדרישות שלך.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה חושב שערפאת מחכה – – –

### צבי הנדל (מפד"ל):

ראש אופוזיציה לשעבר, לפני שבועיים היה ראש אופוזיציה, היה ראש ממשלה, היה שר ביטחון, מה שיש לו להגיד לאויב העם היהודי, שמרים נשק על חיילי צה"ל – אומר לו: תעמוד איתן על העקרונות שלך, כי סופו של עניין שאנחנו נוותר.

ולא למדנו שום דבר מספטמבר, כשכל האופוזיציה הודיעה שאנחנו אשמים, אף שהם הפעילו בהוראת ערפאת נשק על חיילים ואזרחים שלנו. לא למדנו שום דבר ממה שהיה לקראת בניית הר-חומה, כשעמד יוסי שריד ואמר, שערפאת על זה חייב להפעיל מלחמה ויישפך דם. נו, אז עכשיו מה? ערפאת יהיה פחות לאומי – – –

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה.

### **צבי הנדל (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אני עוד לא גמרתי שלוש דקות. – – – פחות לאומי מיוסי שריד?

### **היו"ר ש' בן-צור:**

חבר הכנסת הנדל, אני מבקש לומר את המשפטים האחרונים.

### **צבי הנדל (מפד"ל):**

אני כבר מסיים.

וענת מאור עומדת וצועקת לנו, שאפשר למנוע מלחמה, ואם היא תהיה – היא תהיה באשמתנו. מי הביא עלינו את כל האסון הזה, את כל התהליך המביש הזה, שהכניס כמויות נשק, הפך ערים לערי מקלט, משחררים רוצחים ולא מסגירים – אם הם עוצרים אותם, אז בסיפורי סיפורים שהלכו לבית-חולים, ברחו להם בדרך.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה. מחר אתן לך לדבר.

### צבי הנדל (מפד"ל):

אחרון, חבר הכנסת רובינשטיין, שאמר יפה שהוא גם המחנה הלאומי הציוני היהודי, ואני מסכים אתו. אבל אני חושב, אני דורש ממנו – הוא איננו כרגע – ואני דורש מכל החברים שלו ומכל הבית הזה לדעת, שכולנו מחנה לאומי יהודי ציוני, וכשיש צרה – – –

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני לא.

### צבי הנדל (מפד"ל):

פרט לאלה שלא.

### היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת צבי הנדל.

### צבי הנדל (מפד"ל):

אני מסיים את המשפט.

חברי הכנסת היהודים הציונים הלאומיים שנמצאים בבית הזה צריכים לדעת, שכשעומדים מול אויב מתאחדים ולא מפצלים, כשעומדים מול מלחמה אפשרית מתאחדים, כי אם נהיה מאוחדים ואם האויב ידע שאנחנו מאוחדים – לא תהיה מלחמה. אבל אם הוא ידע שאנחנו מפורדים, ואם מר פרס ייתן לו עצות אחיתופל כאלה – של תחזק את עמדתך – אז ודאי שנגיע בסופו של דבר למלחמה. תודה, אדוני היושב-ראש.

### היו"ר ש' בן-צור:

תודה לחבר הכנסת צבי הנדל.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה לא יודע מה קרה.

### **צבי הנדל (מפד"ל):**

אני יודע מה קרה. גם אתה יודע מה קרה. יש הרבה אנשים בבית הזה שלא יודעים מה קרה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

חבר הכנסת אופיר פינס-פז. אחריו – חבר הכנסת עזמי בשארה, ואחריו – חבר הכנסת בנימין אלון.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אנחנו אמרנו לפני שנה לכל הציבור, שביבי לא מתאים. נדמה לי שהיום אין הרבה בחברה הישראלית שיבואו ויגידו שביבי כן מתאים; לא מהימין ולא מהשמאל. תשאלו את לימור לבנת אם ביבי מתאים. תשאלו את דוד לוי אם ביבי מתאים. את בני בגין. את דן מרידור. את עוזי לנדאו. את שרנסקי. את אדלשטיין. את מי שאתם רוצים.

האם יש שר שמוכן להתייצב מאחורי נתניהו, להסביר את מדיניותו, להתייצב מאחורי הדברים שהוא עושה ולתת לו גיבוי? אם יש – שיקום. הם מסרבים להתראיין, הם מסרבים להגיב, מסרבים להופיע בכנסת בשמו. לא רוצים להיות לא מתאמים ולא אחרים. צחי הנגבי עוד נשאר היחיד שמוכן לתת כתף, ואנחנו רואים מה הכתף הזו שווה ואיזו משענת קנה רצוף הוא לראש הממשלה.

חברי חברי הכנסת, אנחנו עדים לפעולתה של ממשלה קטנונית, ילדותית, מפולגת, מסוכסכת, שאירוע רודף אצלה אירוע. היום הסיפור של דוד לוי – פשוט לא ייאמן. דוד לוי הוכיח היום, לצערי, שהוא כמו אותו רועה באגדה, שצועק "זאב זאב" והזאב אינו מגיע. אני מציע לבנימין נתניהו לא לשמוח, משום שברור שבסופו של דבר הזאב יבוא מאיזו פינה חשוכה ביער ויטרוף את הכבשים השותקות בממשלה הזו. כך שאין לו שום סיבה לעלוז ואין לו שום סיבה לשמוח.

הממשלה הזאת, אדוני היושב-ראש, אין לה בסיס משותף, אין לה מכנה משותף אמיתי, הדבק שבה התפורר, הוא לא קיים יותר. אני לא מכיר אחדות דעים בממשלה ובקואליציה, לא בנושא המדיני, לא בנושא הביטחוני, לא בנושא הכלכלי, לא בנושא החברתי, אפילו לא בנושא הדתי, לא בנושא הציוני, וראינו את זה כאן היום בכנסת. אין אחדות דעים ואין מכנה משותף בשום תחום מהתחומים הקובעים בחברה הישראלית.

ולכן הממשלה הזאת חייבת להתפרק, אין מה שיחזיק אותה, אין לה מנהיגות, אין לה דרך וימיה ספורים.

## היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת עזמי בשארה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת בנימין אלון, ואחריו – חבר הכנסת רן כהן.

## חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

התכוננתם לבחירות?

## אופיר פינס-פז (העבודה):

מתכוננים.

## חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

נראה לי שיש לכם עוד שלוש שנים להתכונן.

## עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, נתניהו נחשב לפני שנהיה ראש ממשלה לילד פלא של התקשורת המערבית, ולדעת ההתאמה שהיתה בינו לבין התקשורת, במיוחד התקשורת האמריקנית, נבעה מכך, שאצלו לא מצאו את מה לשטח, הוא היה שטחי בדיוק כמו התקשורת. כלומר, היתה התאמה טוטלית. ואילו בתקשורת הישראלית, זה כבר התחיל להרגיז את התקשורת שיכול להיות מנהיג פוליטי יותר שטחי ממנה; כלומר, שאין כאן מה לעשות לדמות הזאת עד כדי כך שהיא דמות דו-ממדית ולא תלת-ממדית, היא שטחית עד כדי כך שקשה לשטח אותה יותר.

ואומנם נתניהו היום איננו דמות תקשורתית אהודה לגמרי. עד עכשיו הוא ניסה לנהל את ענייני הפוליטיקה והמדינה בצורה של גימיקים תקשורתיים, כי את זה הוא יודע, הוא היה פרופגנדיסט של ישראל במסדרונות האו"ם, ואת זה הוא יודע לעשות, והוא המשיך להיות פרופגנדיסט ולא יותר, כי הוא חושב שאפשר לנהל עניינים כמו בגימיקים תקשורתיים.

כך זה קרה לו בעניין המדיני, כאשר הוא חשב שאפשר על כל קיפאון לפצות בגימיק. למשל, על האיחור בעניין חברון, היה איחור ועוד איחור – לפצות את המנהיגים הפלשתינים בגימיק כמו נמל. על הנסיגה אחר כך מחברון – לפצות את הימין על-ידי כך שבונים באבו-ע'ניים. על הבנייה באבו-ע'ניים אחר כך – לפצות את המנהיגות הפלשתינית אולי בנמל תעופה וכו'. שרשרת של גימיקים ופיצויים לכל מי שמתרגז, ולדעתי זו גם השיטה במדיניות הפנים שלו בתוך הממשלה. הוא מרגיז שר והוא מפצה בגימיק; הוא מרגיז בזה שר אחר, אז הוא מפצה בגימיק נוסף. ולדעתי, הוא נתקע

לגמרי והסתבך לגמרי בכך שהוא יצר ריאליה אחרת של גימיקים תקשורתיים שאיננה קשורה כלל למציאות, לא למציאות המדינית ולא למציאות הפוליטית בתוך מדינת ישראל.

לכן הפרשיות שחברים מהקואליציה קוראים כאן להפסקתן, הפרשיות הן אינהרנטיות לקואליציה הזאת. יש לנו ראש ממשלה ימני קיצוני בדעותיו; לדעתי, קיצוני עד כדי מיסטיקה בדעותיו, עד כדי ברית עם פונדמנטליסטים נוצרים בארצות-הברית. הוא קיצוני טוטלי בדעותיו, אבל הוא פרגמטיסט בגימיקים. הוא חושב שפרגמטיזם זה גימיקים תקשורתיים. ולכן הוא יכול לחשוב שהוא יכול להציע להנהגה הפלשתינית לבצע חלק מההתחייבויות של ישראל באוסלו ב' על-ידי כך שהוא יבקש ממנה הסכמה להתנחלויות, ובסך הכול, על-ידי כך שהוא יכתיב להנהגה הפלשתינית את הראייה שלו של מה זה פתרון הקבע, כאילו המשא-ומתן על גורל העמים וגורל השטחים וגורל ההתנחלויות הוא עוד פעם איזה גימיק תקשורתי.

על-ידי כך האדון נתניהו חיסל בסך הכול את התהליך המדיני. ואנחנו עומדים מול הקיפאון שעליו מדבר שר החוץ דוד לוי.

### **הי"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך, חבר הכנסת עזמי בשארה. חבר הכנסת בנימין אלון. אחריו – חבר הכנסת רן כהן; אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חברת הכנסת נעמי חזן.

### **בנימין אלון (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לצון חמדה לה מזכירות הכנסת שריכזה 12 הצעות לדיון משולב. ונדמה לי שגם הצלמים קצת עייפים. למשל, יש בדיון הזה הצעה לסדר-היום מלפני שנה, מ-26 ביולי 1996, של חבר הכנסת חיים רמון: חודש ימים לממשלת נתניהו. שלושה ימים קודם לכן, ב-23 ביולי 1996, הציע חבר הכנסת עוזי ברעם לדון בנושא: האם תצליח ממשלת נתניהו? כמה חודשים אחר כך הציעה חברת הכנסת ענת מאור לדון בנושא: עשרה חודשים לממשלת נתניהו – אין שלום, אין ביטחון. וההצעה האחרונה, של חבר הכנסת יוסי שריד: שנה לממשלת נתניהו. ליכדו את הכול יחד, כאומרים: עוד שנה ניפגש שוב עם 12 הצעות אחרות שילוכדו לדיון משולב.

אני כשלעצמי אומר שהדיבורים באמת לא יעלו ולא יורידו. אינשאללה מה שאמר חבר הכנסת עזמי בשארה – הלוואי מפיו לאללה, שבאמת המשא-ומתן המדיני קפוא, ושהפלשתינים עומדים לאבד את הסבלנות ולהבין שהבלוף שלהם של תוכנית השלבים לא עומד להתגשם. אבל אינני יכול לסמוך שזה מדויק. ולכן הזהרנו לפני הבחירות: יש לכם שני פתקים – – –

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

— — —

### עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

---

### בנימין אלון (מולדת):

לפני הבחירות הזהרנו את הבוחרים. אמרנו להם: יש לכם שני פתקים, בפתק אחד תצביעו נתניהו, כדי להוריד את פרס; אבל אם בפתק השני לא תשימו מולדת, אז יהיה המשך מדיניות אוסלו, המשך ולא מהפך. אני עדיין לא רואה את המהפך. הלוואי שדבריי נכונים, ובאמת הערבים רואים מהפך, והערבים רואים שהעסק פה הולך ומשתנה.

### עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

האם אתה מעוניין בפיצוץ?

### בנימין אלון (מולדת):

אני יכול לומר לך בכנות רק דבר אחד: לא צריך להרבות במלים, צריך להרבות במעשים. כשם שההתיישבות בשטח לא נתנה גם לממשלת פרס ולממשלת רבין המנוח להסתלק מיהודה ושומרון ולהקים מדינה פלשתינית ביום אחד, אלא צריך היה לסלול כבישים עוקפים ונקבעו עובדות בשטח, כך גם עכשיו. ישופץ קבר יוסף, תיבנה חברון היהודית, תוכרז בית-אל כמועצה מקומית. כל הדברים האלה עומדים להיות תוך שבוע. נראה אם זה באמת מתממש. כך הובטח לנו שיהיה.

נמשיך לעקוב אחרי העשייה בשטח. עוד עשייה ועוד עשייה, עד שהסבלנות של הערבים תפקע, תוכנית השלבים תיכנס למגירה כמו שהיתה, עם ישראל ימשיך להתקבץ מגליוותיו, ארץ-ישראל תיבנה, ובא לציון גואל.

### היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת רן כהן.

### רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני שב ונעלב פעם נוספת מכך שמתקיים דיון שרבים מאוד בכנסת ביקשו אותו, על סיכום שנה לממשלה הזאת, ואני שואל אתכם, חברי הכנסת: מה בכלל צריך לדון בכישלון של השנה הזאת? הרי העובדה שאף אחד מהשרים לא נמצא פה – – –

## הי"ר ש' בן-צור:

הנה נכנס אחד.

## ח כהן (מרצ):

גם הוא עדיין מחכה. יוציאו לו את הנשמה לסילבן שלום עד שהוא יהיה שר. בינתיים הוא לא מייצג את ממשלת ישראל.

אבל תארו לכם, אילו לממשלה הזאת היה הישג באיזה תחום, ראוי היה ששר אחד, שניים, שלושה, יבואו להשתתף בדיון הזה, להתפאר, להציג את הסחורה. אין אפילו מי שיעשה את זה, כי באמת אין שום הישג, יש רק כישלונות.

הדבר המהותי ביותר, אדוני היושב-ראש, זה שנראה באמת איפה אנחנו נמצאים. רבותי חברי הכנסת, אנחנו נמצאים במצב שיש שיתוק מוחלט של התהליך המדיני. אתם זוכרים, חברי הכנסת, איזו ציפייה היתה לפני שבועיים, איזו רוח רעננה היתה פתאום מהיוזמה המצרית. ובאמת צריך להגיד למצרים: כל הכבוד; הם ניסו והם עשו את הכול. וכשהם ראו שהכול הולך להתמוטט, הם באמת התערבו כדי לנסות ולהביא יחד את הצדדים. זה נפל. מי בכלל מאמין היום ביוזמה המצרית? גם היא כבר איננה. ארצות-הברית כבר לא נכנסת לתמונה. והיום אין ברירה אלא לחבר הכנסת דראושה לרוץ ולהביא יחד את השר שרון ואת אבו-מאזן שידברו. זה הפתרון האחד והיחיד. וגם זה, דרך אגב, הסיכויים שלו אינם רבים. כל הכבוד לחבר הכנסת דראושה, אבל הסיכויים של העניין הזה, בלי שינוי מדיני, הם אפס.

אבל לא רק שיתוק מדיני. שיתוק מדיני שמשמעותו ואקום שאליו יכול להתפרץ רק דבר אחד, והוא סכנה אמיתית למלחמה. כי, רבותי חברי הכנסת, אין ואקום במקום שבו יש סכסוך. במקום שבו יש סכסוך פועל עקרון הרעל, והרעל מוביל את האויבות להיות יותר ויותר עוינת ויותר ויותר מסוכסכת. ויום אחד זה יתפרץ.

הרי מה הבעיה? הבעיה היא בעצם, שכולנו היום חיים באשליה. הרשות הפלשתינית עושה הכול כדי למנוע פעילות טרור, כוחות הביטחון של ישראל עושים הכול כדי למנוע פעילות טרור, ואין פעילות טרור גדולה. אבל זה שקר, זו הונאה, זו טעות. זה יכול להתפרץ יום אחד בחמת זעם נוראה, והכול יהיה גיהנום.

ואם נוסיף לתוצאה הזאת, כעבור שנה של מחדל מדיני והעדר שלום, גם את האבטלה שמתגברת – צופים 200,000 מובטלים בסוף השנה, רבותי, וכבר היום יש יותר מ-160,000 – ואת השחיתות הזאת, את הריקבון הזה, כל שבוע פרשה חדשה – אז למה אנחנו מגיעים? מגיעים למצב שבו שר החוץ דוד לוי מתלבט.

ואני אומר לו, לדוד לוי, עם כל הכבוד, ואנחנו באמת ביחסים מצוינים: אני לא רוצה להזיק לך, אבל זה כבר חוסר החלטיות והתפתלויות שמבזות גם אותך, כי אתה גם מבזה וגם מתבזה, משום שזה מבזה גם ברמה האישית וגם את כל מה שאתה מייצג. דוד לוי, אתה יודע שהקואליציה החברתית האמיתית שלך לא נמצאת בקואליציה הזאת. אתה רוצה לפעול גם למען השלום, גם למען פתרון מדיני וגם למען צדק חברתי, ויש לך רק קואליציה אחת, והיא אתנו. תודה רבה.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

תודה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – לא נמצאת. חברת הכנסת נעמי חזן. אחריה – חבר הכנסת אחמד סעד, אחרי – חבר הכנסת אלכס לובוצקי, ואחרי – חבר הכנסת סאלח סלים.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שנה לממשלה שהבטיחה מצוינות, שהבטיחה שלום, שהבטיחה לקדם את הכלכלה והחברה בישראל. שנה לכישלון אדיר של ראש הממשלה הגרוע ביותר בהיסטוריה של מדינת ישראל. שנה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לראש הממשלה הראשון שנבחר ישירות והצליח בצורה שיטתית ועקבית לקעקע את כל יסודות הממשל במדינת ישראל.

קשה לעמוד מעל בימת הכנסת, אדוני היושב-ראש, ולהגיד דברים חמורים מעין אלה. ידוע שלי ולחברים אחרים באופוזיציה יש מחלוקת מדינית עם ראש הממשלה ועם הממשלה הזאת, אבל בכאב רב אני עומדת היום ואומרת, שהמחלוקת העיקרית שלי עם ראש הממשלה – שהוא חותר תחת אושיות השלטון במדינת ישראל. 50 שנה, בעמל רב, התחלנו לכונן משטר; ומה התוצאה של שנה של ראש הממשלה הנוכחי? אם היו בעבר כללי משחק במדינת ישראל – כללי המשחק הללו אינם קיימים. ומי אחראי לביטול כללי המשחק האלה? ראש הממשלה בכבודו ובעצמו.

קשה מאוד היום לעמוד מעל דוכן הכנסת ולומר את המלים האלה, שלא לדבר על החטא הגדול ביותר של ראש הממשלה: אובדן התקווה לשלום אמת ולשלום צודק באזורנו. גם ברמה המדינית וגם ברמה העקרונית המערכתית יש לנו ראש ממשלה שנבחר ישירות, שהוא הכישלון הגדול ביותר בהיסטוריה של מדינת ישראל. תודה, אדוני היושב-ראש.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

העם יחליט.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אז תלך לבחירות ותיתן לעם להחליט.

### היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת אחמד סעד, בבקשה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

עוד פעם נלך לבחירות? כל פעם נלך לבחירות?

### נעמי חזן (מרצ):

כן, עוד פעם נלך לבחירות.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כל יום נלך לבחירות?

### נעמי חזן (מרצ):

---

### היו"ר ש' בן-צור:

ויהי שקט. חברת הכנסת נעמי חזן, את רוצה עוד שלוש דקות?

### נעמי חזן (מרצ):

כן.

### היו"ר ש' בן-צור:

לא עכשיו, פעם אחרת.

## **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הדיון המשולב כולל 15 הצעות שמשקפות במהותן את צעדי הכישלון של ממשלת הפרשיות, ממשלת הפאדיחות. אפשר לסכם במשפט אחד ולומר, שהממשלה הזאת הצליחה, יותר מכל הממשלות הקודמות, להוביל בפרק זמן כה קצר ותוך שנה למשבר עמוק – פוליטי, כלכלי, חברתי, תרבותי; למשבר שאין מוצא ממנו אלא בהפלת המדיניות הזאת, הממשלה הזאת, ראש הממשלה הזה. האלטרנטיבה היא, שאם תימשך המדיניות הזאת, היא תוביל לאסון, למלחמה בכל האזור.

הממשלה הזאת הצליחה, אחרי כמה חודשים, להקפיא את תהליך השלום. מה המצב היום? עם הפלשתינים הגענו לסף התפוצצות, ויש סימנים לכך, אם זה בחברון, אם זה בנבלוס, אם זה בירושלים המזרחית – בכל מקום. הממשלה הזאת ממשלה עיוורת, מבודדת בכל העולם. היא ממשיכה בהרחבת ההתנחלות, בהפקעת אדמות. היום קיבלתי מכתב מג'נין: מפקיעים 80 דונם כדי להרחיב שם את המחצבה. מדיניות כזאת סותרת כל מאמץ להתקדם בתהליך השלום.

הממשלה הזאת הגיעה למצב שברחוב מכנים אותה ממשלת הפרשיות והכישלון. אפילו השרים – היום כולם דיברו על זה, היום שמענו את דוד לוי, לפניו שמענו את קהלני, שמענו את הפרשייה עם מרידור – אפילו אחד בממשלה לא מאמין לממשלה.

לכן תעשה הכנסת טוב, חברי הקואליציה יעשו טוב – אם הם רוצים את האינטרס האמיתי של העם בישראל – אם מהר ככל האפשר יפילו את הממשלה ואת ראש הממשלה. תודה רבה.

## **היו"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך, חבר הכנסת אחמד סעד. אני מזמין את חבר הכנסת סאלח סלים.

## **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שנה לממשלה הזאת, שאני לא זוכר כמותה בממשלות ישראל מאז 1948. בשנה הזאת קרס תהליך השלום, יש סכנה ממשית לדמוקרטיה – אלה התוצאות של השנה; יש התקפה על כלי התקשורת, על העיתונאים, על הטלוויזיה, על הרדיו, כאילו כולם נגד הממשלה הזאת. רמת החיים כל הזמן בירידה, האבטלה כל הזמן בעלייה. המינויים הפוליטיים בממשלה הזו: נכון שהיו מינויים פוליטיים בממשלות קודמות, אבל כמו שראינו בממשלה הזו – זהו סירחון שאי-אפשר לסבול. זוהי ממשלת סירחון, כל שבוע-שבועיים יש פרשה, והבעיה היא, שלא לומדים מהדברים האלה, חוזרים על הדברים.

שרים מתפטרים מהממשלה, גם זה דבר חריג. השרה לימור לבנת, ממנהיגי הליכוד, מתביישת לעמוד ולהגן ולדבר בשם הממשלה. עד לאן הגיעה הממשלה הזו: לימור לבנת, המנהיגה הגדולה שניהלה את תעמולת הבחירות, מתביישת ומתפטרת, כדי שלא לעמוד ולהגן על הממשלה הזו ולדבר

בשמה. בכל התחומים, אין תחום שאין בו פאשלה, אף לא תחום אחד. מצב הקואליציה הוא כפי שאנו רואים.

הייתי מציע לראש הממשלה, הייתי מציע לקואליציה לקחת את ראש הממשלה לרב כדורי, שיעשה לו קמיע. הממשלה הזו נבחרה בקמיע, חמישה חברי כנסת מש"ס תמורת הקמיע, אולי זו תהיה המכה האחרונה שתעזור לו להמשיך עוד חודש-חודשיים, אבל אין לנו דרך אחרת להצלת עם ישראל, להצלת העמים באזור. צריכים להפיל את הממשלה וללכת לבחירות.

### **היו"ר ש' בן-צור:**

אני מודה לך. אני רוצה לציין, שעד כה כל הדוברים היו יצירתיים, מי בקמיע, מי בדבר אחר.

חבר הכנסת חיים אורון, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית, אחריו – חבר הכנסת שבח וייס, ואחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

### **חיים אורון (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא יכול להשתחרר מההרגשה, שהדיון החד-צדדי במקצת שמתנהל כאן, אדוני היושב-ראש, הוא לא משום שחברי הקואליציה עסוקים עכשיו באינטנסיביות יתר במעשה השלטון, אלא משום שחברי הקואליציה בעצם אינם מוצאים את עוז הרוח, את הנכונות ואת היכולת לבוא ולהתייצב בפני המליאה, ובכל זאת לעשות את סיכומם לשנה לממשלה שהם תמכו בה.

דובר רבות בימים האחרונים, וגם לי יצא לדבר מעל הדוכן, על העובדה שראש הממשלה אינו מתפקד, על העובדה שאף אחד משריו אינו מאמין לו, על המשבר העמוק שהוא מעבר למשבר התפיסתי בתפקודה של הממשלה. בכל זאת אני רוצה לחזור למה שנראה בעיני העיקר: מה שורש הכישלון הגדול של הממשלה הזאת ושל ראש הממשלה.

אדוני היושב-ראש, השורש והמהות של הכישלון, חבר הכנסת רובי ריבלין, הם בעובדה, שכאשר נוצרה אופציה אמיתית לניהול משא-ומתן על שלום עם הפלשתינים, לימין אין תשובה, חוץ מאשר לחסל את האופציה שאנחנו פתחנו. זה לא היה המצב עם מצרים. אגיד דבר מרחיק לכת – יכול להיות שזה גם לא יהיה המצב עם סוריה. אבל כאשר הימין נקלע להתמודדות עם לבה של תפיסתו הרעיונית, וזה העוגן היחיד של תפיסתו הרעיונית – – –

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

יש לו בעיה גדולה באמת.

### חיים אורון (מרצ):

לא רק שיש לו בעיה גדולה – – –

### דוד צוקר (מרצ):

לנו יש בעיה גדולה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

העם לא בחר בכם, זו הבעיה שלכם.

### חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת רובי ריבלין, תן לי לומר עוד משפט אחד: העם לא ידע כאשר בחר, שהוא בוחר בגוף שאין לו אלטרנטיבה. הוא האמין שאפשר לעשות שלום בטוח. בכנות האמין. לכן התברר מהר מאוד, שהמסלול של השלום הבטוח שאתם מדברים בו נראה כמו שנראים עכשיו השטחים. בעצם משמעותו היא קיר אטום.

### חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה שלום בטוח, שלום עם פיגועים?

### חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת רובי ריבלין, זהו שורש המשבר. לכן, כאשר ראש הממשלה נע טיפה ימינה, הוא חוטף מכיוון אחד; כאשר הוא נע טיפה שמאלה, הוא חוטף מכיוון שני – ואין לו אופציה לעמוד במקום. שמיר יכול היה לבוא ולומר: הים אותו ים, הערבים אותם ערבים – נחזיק מעמד והכול יסתדר. האופציות נגמרו, אנחנו חיסלנו אותן.

לכן, מעבר לכישלון הקולוסלי האישי, שלא היה דוגמתו מאז קום המדינה, מעבר לחוסר התפקוד ברמות הכי בסיסיות, יש פה שבר עמוק של תפיסת עולם, שהופך את השבר האישי לעמוק כל כך.

### היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, חבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת מאיר שטרית – לא נמצא. חבר הכנסת שבח וייס – לא יכול. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, אחריו – חבר הכנסת אורי אור, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו תמיד זוכרים, תמיד נזכרים וכמובן גם יודעים, שתפקידה של האופוזיציה הוא לרצות להפיל את הממשלה ולקצר את ימיה, אבל תמיד צריך לזכור את הימים שבהם עמדו כאן נציגים מהקואליציה ואמרו: קיבלנו את המנדט מהעם לעשות את המהלכים. אם העם נתן לכם את המנדט, הפעם הוא נתן את המנדט למחנה הלאומי. לעם יש סיבות משלו למה הוא החליט להשאיר אתכם באופוזיציה לארבע שנים. אני חושב שהסיבות ברורות: זו היתה אותה ירושה שהשארתם עם הסכם אוסלו, שראש הממשלה לשעבר יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, אמר עליו, שהוא מלא בחורים יותר מאשר בגבינה. היום אתם באים בטענות למה התהליך הזה הופסק, למה התהליך הזה נעצר.

אסור לשכוח שאנחנו רוצים בשלום לא פחות מכם. עובדה היא שהשלום עם ירדן הצליח, והוא קיבל כאן תמיכה מלאה, על-ידי כל חברי הכנסת. והנה היום, לאחר שההסכם עם יאסר ערפאת יצא לדרך, וראינו כמה פיגועים היו בתקופה שבה כיהנתם בממשלה – בא העם ואמר את דברו.

רבותי חברי הכנסת, אני קורא לכל חברי הכנסת מהמחנה הלאומי להפסיק עם הקטנוניות הזו ולהתחיל להתייחס ברצינות לתגובות העם, להפסיק לריב במלחמות של ילדים קטנים, להתעשת ולקחת אחריות אישית, כי אם המחנה הלאומי ייפול – האחריות לא תהיה של העם אלא של חברי הכנסת שנבחרו על-ידי העם אך לא סיפקו את הסחורה. אני רוצה שיביאו זאת בחשבון.

חשוב לזכור שראש הממשלה נתן הבטחות לפני הבחירות, רצה בשלום בטוח, ועובדה היא שהשלום הבטוח הוא שלום במהלך קשה מאוד. אבל כאשר אנחנו מסתכלים על המפה ורואים כמה פיגועים היו, כמה נרצחו, מה היה מחיר השלום של ראש הממשלה הזה ביחס לממשלה הקודמת – אני חושב שעדיין אנחנו נמצאים במצב של הצלחה.

חשוב לזכור, אם תוקפים בנושאים החברתיים, שהממשלה הקודמת השאירה ירושה מרה וכואבת, עם 270,000 ילדים רעבים לחם. חשוב לזכור שקופת המדינה התרוקנה והשארתם גירעונות קשים מאוד. למי אתם באים בטענות, לראש הממשלה? התעסוקה גדלה.

חשוב לזכור מי שינה את רשימת אזורי פיתוח א', עם מפת שבס, איך היא עברה ליד הקיבוצים, איך היא עברה ליד המושבים, איך היא גזלה אזורים חשובים שהיו מוכי אבטלה, שהורידו להם את הסיווג הזה.

### **חגי מירום (העבודה):**

מגדל-העמק נהנתה ממפת שבס – –

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אני יודע, לפני מפת שבס.

### **חגי מירום (העבודה):**

— מפני שעד אז היא היתה מחוץ למפת שבס.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

זה מה שהיה חסר – לקחת אותה באמצע המדינה ולהעביר אולי קו על מגדל-העמק באמצע מפת שבס.

### **חגי מירום (העבודה):**

חלילה.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

הרי אתה יודע למה אני מתכוון, חבר הכנסת חגי מירום. אתה יודע שכל מלה שלי בדוקה. אתה תקפת חלק מהדברים ששבס הציג, ואתה היית היריב העיקרי שלו בנושאים אלה.

אני חושב שהממשלה הזאת שומרת לנו על הביטחון. הממשלה הזאת נאבקת בגירעון קשה מאוד, ושר האוצר יצדיק אותי. המלחמה הזאת היא מלחמה לא קלה, ומה שקורה היום בממשלה הוא תוצאה של העבר שיש להתמודד אתו. אני סומך על כל חברי הכנסת ועל כל חברי הממשלה שהם יתעשתו ויובילו לממשלה שאחרי ארבע שנים תוכיח שאכן בחירתה היתה מוצדקת. תודה רבה.

### **היו"ר ל חזן:**

חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אורי אור. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

### חגי מירום (העבודה):

גברתי יושבת-הראש, שולחן הממשלה הריק – – –

### אלי גולדשמידט (העבודה):

תרתי משמע.

### חגי מירום (העבודה):

חברי חברי הכנסת, אני מבקש לנאום את הנאום שצריך היה להינאם היום ולא ננאם. הנאום הזה היה צריך להינאם כמובן על-ידי ראש הממשלה, אבל ראש הממשלה איננו כאן. ומה היה אומר היום ראש הממשלה אילו הדברים היו מתוקנים בממשלה הזאת? הוא היה אומר: גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני גא להציג בפני הכנסת את השינויים בממשלתי החדשה. אני בנימין נתניהו, ראש ממשלת ישראל זה שנה, מביא בפני הכנסת – – –

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אנשים יתבלבלו. הם יחשבו שאתה באמת ביבי.

### חגי מירום (העבודה):

לא, לא. אני מבקש לומר עכשיו מה צריך היה לקרות כאן ועכשיו.

בנימין נתניהו היה אומר: אני מביא בפני הכנסת את החלטתי לשנות את תפקידי השרים, להעביר חלק מהם למשרדים אחרים ולהציג את חברי הממשלה החדשים.

ואז הוא היה אמור לומר כך, חבר הכנסת רובי ריבלין: השר אריאל שרון יהיה שר האוצר וחבר הקבינט המדיני-הביטחוני המצומצם. השר משה קצב יהיה שר התשתיות. השר מיכאל איתן יהיה שר המדע – – –

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה עושה את זה לא רע.

### חגי מירום (העבודה):

השר סילבן שלום יהיה שר התיירות.

גברתי היושבת-ראש, כך אמור היה ראש הממשלה נתניהו לומר לך: זוהי ממשלה טובה, מצליחה, פורצת תהליכי שלום וביטחון, מצליחה בכלכלה ובחברה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה עם שאול עמור?

### דוד צוקר (מרצ):

שאול עמור כועס.

### חגי מירום (העבודה):

הוא היה אומר גם, גברתי היושבת-ראש: שאול עמור קיבל את ההבטחה שלו, והוא יצטרך עוד להמתין אתה כמו שכולם ממתינים עם הבטחותי.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני ראש הממשלה, מה קרה עם השכן שלי? אתה דפקת את השכן שלי. אני מוחה.

### חגי מירום (העבודה):

מי הוא השכן שלך?

### הי"ר ל' חזן:

חבר הכנסת דראושה, אתה מכתיר ראשי ממשלה?

### חגי מירום (העבודה):

שאל עמור נמצא עכשיו בהמתנה. עוד הבטחה. נקרא לו הערב הזה והוא יחכה ותראו גם איך הוא יצביע עם הממשלה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בייגה, שיסדר לך תיק עכשיו.

### חגי מירום (העבודה):

אתם מפריעים לי לנאום את נאומי של בנימין נתניהו, ואחר כך השעון יתקתק.

ובכן, ראש הממשלה היה אומר: אנחנו לא רק ממשלה טובה ומצליחה, אנחנו גם ממשלה יציבה.

### דוד צוקר (מרצ):

הביתה.

### חגי מירום (העבודה):

אנחנו ממשלה יציבה. מה זה יציבה?

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כשאדם מפנטז, לא מאמינים לו.

### חגי מירום (העבודה):

ובסופו של דבר היה ראש הממשלה אומר: אני מבקש מהכנסת לאשר את הודעתי ואת צירוף השרים החדשים.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו מאשרים.

### חגי מירום (העבודה):

אבל, גברתי – וכאן אני מסיים – הנאום הזה לא ננאם. במקומו ננאם נאום אחר הערב, במשרד החוץ. שם שמענו נאום שונה, של שר חוץ מתוסכל, מרומה, שמרגיש עצמו נבגד, ששום הבטחה שהבטיחו לו לגבי דרכי העבודה לא מולאה.

חבר הכנסת ריבלין, אתה מכיר את עניין דרכי העבודה? יש עניין של הפנמה אצל הממשלה וגם אצל הקואליציה התומכת בה. ובכן, עדיין לא הפנימו ששר חוץ הוא שר חוץ.

### אברהם פורז (מרצ):

רובי ריבלין מומחה לענייני דוד לוי. אותו אתה לא צריך – – –

### חגי מירום (העבודה):

כן, אני יודע. אני לא רוצה להביך אותו בעניין זה. אני גם חבר וידיד של דוד לוי, ואני אומר לכם פה שאני מזדהה עם תסכולו.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הצרה שיש לנו פה הרבה הזדהות.

### היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, נשאת לבד, אבל אתה לא יכול להגיב על כל מלה.

### חגי מירום (העבודה):

כל הכבוד, גברתי, לדרך השלישית, כל הכבוד לישראל בעלייה, תחי גשר, תחי צומת, יחי לכל השותפים לביזיון ולמחדל המתמשך הזה. לא מבסוטים, לא מרוצים, אבל שומרים על ישבניהם פה

בכיסאות הממשלה, ורק צריך לחכות ולראות – וזה יקרה בשנה הקרובה – איך הציבור הישראלי, שעיניו לא טחו מראות ולבו שותת מן המראה הזה, יבוא חשבון דמוקרטי פוליטי עם כל השותפים האלה. תודה רבה.

### היו"ר נ' חזן:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חבר הכנסת אברהם שוחט. ואחריו – חבר הכנסת שלום שמחון.

חברי הכנסת, מסתבר לי שהיושב-ראש הקודם לא הודיע שהממשלה ביקשה להשיב ולהשתתף בדיון המשולב. ואכן, אני מתארת לעצמי, שבהזדמנות אחרת ישתתף נציג הממשלה. על כן לא יהיו היום בנושא זה הצעות לסיכום הדיון ולא הצבעות.

### חגי מירום (העבודה):

למה?

### היו"ר נ' חזן:

מהסיבה שעכשיו הודעתי עליה, אדוני.

חבר הכנסת גולדשמידט, בבקשה.

### חגי מירום (העבודה):

גברתי, רק רגע, לפרוצדורה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

---

### חגי מירום (העבודה):

לא, מדובר בדיון שהוא רכוש של הכנסת.

### הי"ר ל' חזן:

נדמה לי שאתה טועה. אני אאפשר לך לומר מלה, ואני אבדוק את העניין בתקנון. כן, אדוני.

### חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת גולדשמידט, קודם כול, אני מתנצל בפניך על שאני לוקח פה רגע פרוצדורלי לחלוטין.

גברתי, מדובר בדיון משולב שהוא תוצאה של החלטות כנסת על העברת הדיון למליאה.

### הי"ר ל' חזן:

אמת.

### חגי מירום (העבודה):

אין חובה ואין הכרח שהממשלה תהיה פה. הדיון פה הוא של הכנסת, הוא רכוש של הכנסת, ורק הכנסת תחליט אם תהיה פה הצבעה היום או לא.

לכן, גברתי, מה שאני מבקש ומנסה בכל העדינות לעשות הוא להעמיד אותך לרגע על טעותך. לדעתי, החלטתך לא יכולה להתקבל כך, וצריך שהכנסת תחליט שהיא לא מקבלת החלטה היום כדי שלא תתקבל כאן החלטה אחרת.

### הי"ר ל' חזן:

אני פשוט הודעתי מה שנאמר לי. אני אבדוק את העניין שוב, ואז אחליט בתור יושבת-ראש הישיבה הזאת מה ייעשה בעניין. בינתיים מסרתי הודעה. מייד אבדוק את העניין לעומקו.

חבר הכנסת גולדשמידט, סליחה שהמתנת זמן כה רב.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חש געגועים עזים לשר אחד ששמו יהושע מצא. אני רוצה להבין, חברי חבר הכנסת רובי ריבלין, למה האיש היחיד בממשלת ישראל שעדיין מאמין בביבי נתניהו לא הגיע הנה כדי להגן עליו. אני מבין שלא היה אפשר לשלוח את השר דוד לוי, אני מבין שלא היה אפשר לשלוח את השרה לימור לבנת, אני מבין שלא היה אפשר לשלוח את שר הביטחון שצופה קטסטרופה או אסון, תלוי באיזה עמוד ב"מעריב" פותחים את העיתון כדי לדעת מה מצפה לנו תחת הנהגתו הכושלת של בנימין נתניהו.

אני רוצה לומר פה משהו. אמר לי אחד מחברי הכנסת, כיוון שכולכם – אני מדבר על אנשי הקואליציה – אומרים את הדברים ואומרים אותם בגלוי, אבל בדרך כלל רק במזנון, אמר לי אחד החברים, שראש הממשלה הזה לא מסוגל אפילו לנהל, אני לא רוצה להגיד את המלה המדויקת שאמר, אפילו לא חנות מכולת. אפילו את זה הוא לא מסוגל.

אני רוצה לקרוא לחבר הכנסת רובי ריבלין ולהציע לו הצעה, כיוון שאני מכיר את חבר הכנסת רובי ריבלין כבעל יושר אינטלקטואלי. אני מציע לך, חברי חבר הכנסת רובי ריבלין, להתקשר למכון פוליגרף וללכת מרצונך החופשי למכון פוליגרף, מכון שיש בו מכונת אמת, ולבקש מהחוקר שיחבר אותך לאלקטרודות של הפוליגרף וישאל אותך שאלה אחת: האם אתה חושב שבנימין נתניהו הוא ראש ממשלה ראוי למדינת ישראל? כיוון שאני מכיר אותך בתור בן-אדם הגון, אתה תגיד לא. ואז המחט תראה סימנים שאמרת אמת. אבל אם אתה תגיד כן, שאכן הוא ראוי להיות ראש ממשלת ישראל, המחט תשתולל כמו שלא השתוללה במשך שנים רבות.

אני חושב שתוצאות מבדק הפוליגרף שאתה תעבור יהיו דומות לתוצאות מבדק הפוליגרף של כל אחד מחברי הכנסת שנמצאים בבית. אין היום חבר כנסת אחד מכל 120 חברי הכנסת, לרבות ראש הממשלה, שיעבור את בדיקת הפוליגרף, וכשישאלו אותו האם ראש הממשלה הזה ראוי להיות ראש ממשלה, אם הוא יגיד שאכן הוא ראוי להיות ראש ממשלה, המחט של הפוליגרף תתנתק ממקומה מרוב זעזועים –

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת גולדשמידט – – –

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

– – כיוון שאין כאן אחד שמאמין בכך. יש לי הערכה מבוססת, שגם אם ראש הממשלה הזה ילך לאותה בדיקת פוליגרף, התוצאה לא תהיה שונה מהתוצאה של בדיקת הפוליגרף של חבר הכנסת יוסי כץ.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

אם יעמידו לבדיקת פוליגרף את חברי הכנסת ביילין, רמון, סנה, ובמידה מסוימת בן-עמי, וישאלו אותם אם חבר הכנסת ברק יכול להיות ראש ממשלה – אם הם אנשים ישרים, יאמרו – – –

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מוכן להרים את הכפפה – – –

### היו"ר ל' חזן:

משפט אחרון ומסכם.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

היו הפרעות.

### היו"ר ל' חזן:

אני יודעת, אבל כבר קיבלת זמן נוסף.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת רובי ריבלין, אני מוכן להרים את הכפפה. בתנאי שכל חברי הליכוד הולכים לפוליגרף – כל חברי העבודה ילכו לפוליגרף בעניין אהוד ברק.

אני רוצה לומר משהו שהוא מעבר לציניות. אני חושב שעם ישראל, ובכלל זה מצביעי ביבי נתניהו, לא חלם בחלומות הגרועים ביותר שלו, שכעבור שנה תהיה לנו ממשלה שאין אתה לא שלום ולא ביטחון, שהכלכלה תהיה על הקרשים, שהאבטלה תהיה בשחקים, שלא יהיה אמון בין חברי הממשלה, שלא יהיה אמון בין ראש הממשלה לבין האנשים הבכירים ביותר שלידו.

אני קורא לאנשים ההגונים, ויש בצד הזה של הבית אנשים הגונים – בואו לבחירות מוקדמות.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

---

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

---

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת רובי ריבלין, בואו לבחירות מוקדמות. אם אתם משוכנעים שביבי נתניהו הביא לנו שלום, הביא לנו ביטחון, הביא לנו כלכלה נהדרת, הביא לנו שלטון חוק שלא היה מעולם חזק כמותו, למה אתם מפחדים מבחירות מוקדמות?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

---

אלי גולדשמידט (העבודה):

בואו, בוא, חבר הכנסת רובי ריבלין, אתה אדם אמיץ והגון, תציע לחברריך להצטרף ביום שני להצבעת האי-אמון בממשלה, נלך לבחירות. אתה כמובן מניח שביבי נתניהו ינצח ואז יהיה לו כוח והוא יוכל להמשיך לשלוט עוד ארבע שנים. אבל כיוון שאתה יודע שכל הציבור יצביע אי-אמון בביבי נתניהו, אין לך האומץ לעשות את זה, כי הכיסא חשוב יותר מכל דבר אחר.

היו"ר ל' חזן:

תודה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מצטער שאני פונה אליך, אתה פשוט יחיד מהליכוד שבא להקל על ראש הממשלה.

### היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת גולדשמידט, השכלנו. תודה.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

תודה רבה.

### היו"ר ל חזן:

תודה. אני מזמינה את חבר הכנסת בייגה שוחט. אחריו – חבר הכנסת שלום שמחון. אחריו – חבר הכנסת אורי אור.

### בנימין בן-אליעזר (העבודה):

איפה אני?

### היו"ר ל חזן:

לא אשררת.

### אברהם שוחט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו צריכים לשאול את עצמנו שאלה אחת פשוטה. איך קרה שאנשים מחוץ למערכת הפוליטית, שהם לשעבר, מחברי מפלגתו של ראש הממשלה, שרים בממשלתו, כמובן מהאופוזיציה, עולים ומדברים כל כך הרבה סרה בראש הממשלה. זה שמיר, זה ארנס, זה דוד לוי, זה דן מרידור, זה בני בגין, זה אנשים כמונו. נשאלת השאלה, האם זו תופעה פוליטית שגרתית. התשובה שלי היא: לא.

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת ריבלין, שמייצג כאן את הקואליציה, שיש תאונות דרכים במדינת ישראל, יש תאונות עבודה, יש תאונות אימונים. אף אחד עוד לא קבע במילון העברי ובלקסיקון העברי תאונה שבה נבחר אדם כמו ביבי לראשות ממשלה. אין דבר כזה. זה לא בלקסיקון. זה בכלל לא היה בדמיון של מישהו, שאדם כמוהו, בתכונותיו, בקודים המוסריים שלו, בדרך ההתנהגות שלו, ביכולת הניהול שלו, יהיה ראש ממשלה.

ביקשתי מכמה חברים שמכירים את מסורת ישראל לשאול האם במסורת שלנו היה מקרה שנבחר מלך משוגע. אנחנו מכירים את הסוס של קליגולה – – –

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה מרמז שראש הממשלה משוגע?

### אברהם שוחט (העבודה):

חס וחלילה, אני פשוט חיפשתי במקורות. אנחנו יודעים שהסוס של קליגולה מונה סנטור, על-ידי קליגולה, לא על-ידי העם. אבל במסורת שלנו יש מקרה שמישהו התחזה למשוגע, דווקא מלך טוב, דוד המלך. הוא התחזה למשוגע כאשר הוא הלך אל אכיש מלך גת, אם אינני טועה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא עוד לא היה אז מלך.

### היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת ריבלין, אני קצת מרחמת על קולך.

### אברהם שוחט (העבודה):

חבר הכנסת בן-אליעזר, אני מדבר עכשיו אל חבר הכנסת רובי ריבלין.

### היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת שוחט מדבר ישירות אליך בהעדר נציג אחר של הקואליציה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כשאני לא עונה, שזה לא יתפרש כאילו אני מסכים.

### הי"ר ל חזן:

נגיד שאתה עומד איתן או יושב איתן.

### אברהם שוחט (העבודה):

אני לא משווה ואני לא אומר, חס וחלילה, שראש הממשלה הוא באופן ריאלי מה שהתחזה לו דוד המלך. לא תשמע את זה ממני. אבל אם תשאל אותי אם הקודים של ההתנהגות שלו לא נמצאים בשוליים של התנהגות מסוימת שיש לחשוש ממנה, התשובה שלי היא כן.

לכן, כשאנחנו לוקחים את הסיפור, את ההתנהגות, את המלה שאיננה מלה, את השחצנות הזאת, את הדימוי הכי קרוב שאני יכול לתת, של קרטון חד-ממדי צבוע יפה, אפשר להסתכל עליו והכול בסדר, אבל מאחורנית יש דבר חלול לחלוטין, אין שום משקל סגולי, אין אמת. את זה אתה יודע, את זה יודע יצחק שמיר, את זה יודע דוד לוי. ולכן אין ברירה, מהאסון הזה צריך להיפטר.

### הי"ר ל חזן:

תודה. חבר הכנסת שמחון נעדר מהמליאה כרגע. אם כך, חבר הכנסת אורי אור, ואחריו – חבר הכנסת דוד צוקר. חבר הכנסת ריבלין, אתה בסדר?

### אורי אור (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת רובי ריבלין, שמייצג גם את הממשלה, גם את האופוזיציה, תפקיד מכובד יש לך.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא מוצא את המעמד שלי בתקנון של הישיבות.

### אורי אור (העבודה):

יש לי שלוש הערות על ראש הממשלה, ברשותכם, מסך כל הערות שכבר נאמרו.

דבר ראשון – אינני מבין מה השר אריק שרון כל כך נאבק על מקום בקבינט. אילו החלטות החליט הקבינט הזה? עכשיו שמעתי ששר הביטחון מכניס צבא צרפתי ללבנון. היה על זה דיון בקבינט?

מישהו בכלל מנהל שם את העניינים? אני באמת לא מבין את זה. אין לזה שום קשר פוליטי, אני פשוט מוטרד. אני לא מבין מה השאיפה של כולם להיות בקבינט המצומצם הזה. לא ראיתי החלטה אחת טובה של הקבינט המצומצם, ואחת שהיתה – היערכות חדשה בחברון – בלי התמיכה שלנו לא היתה עוברת. זו הערה ראשונה.

הערה שנייה שמטרידה אותי מאוד – איך מינו את חבר הכנסת צחי הנגבי לשר המשפטים? תראה את מי מינה בגין, זכרו לברכה, לשר המשפטים, את מי הוא מינה ליועץ משפטי – את זמיר. זאת ראייה, זאת ממלכתיות, זה כיבוד החוק. לוקחים בן-אדם כמו צחי הנגבי, שהכה בשרשראות. אנחנו יודעים את תעלוליו כשהיה סטודנט, ומה אמרה עליו השופטת במשפט. לוקחים בן-אדם כזה וממנים אותו לשר המשפטים. רק מי שהולך לגנוב סוסים ממנה אחד כזה לשר המשפטים. אני לא יכול להבין את זה, וגם אתה לא תוכל להסביר את זה – ואתה אדם הגון, חבר הכנסת ריבלין – כשתעמוד פה. תראה אילו צרות ונזקים עושה הבן-אדם הזה לראש הממשלה.

כולנו חשבנו בתמימותנו, לאחר פרשת בר-און, שראש הממשלה יחליף את שר המשפטים. לא, אז הולכים וזורקים את מרידור. זו הערה שלישית. מי יכול להסביר לנו איך שוקל ראש הממשלה הזה? יצא מפרשת בר-און בשן ועין. אתה יודע מה? לצערנו הרב יצא מזה, וכבר ראינו שהתקשורת עוברת לשלב הבא, שוכחת מהעניינים. ושנינו יודעים, חבר הכנסת ריבלין, כשאתה קורא בעין – ואתה משפטן, ואני מאוד לא משפטן, כמו שהיה אומר בזמנו ראש הממשלה בגין, זכרו לברכה – אתה מבין מיהו ומהו ביבי נתניהו, ומיהו ומהו צחי הנגבי. ואז הולכים וזורקים את מרידור. למה? כבר גמרת פרשה, אתה הולך להתחיל לעבוד, ואתה כל הזמן אומר: תנו לי להתחיל לעבוד באמת, די עם השטויות. ואז באה הפרשה הזאת, שעד עכשיו לא יצאו ממנה. לוקחים שר אוצר כמו מרידור, מדיחים אותו בתואנת שווא של סיפור אלכסון וכו' וכו', והנה הממשלה נכנסה לבעיה וראש הממשלה נכנס לבעיה שאיננו יכול לצאת ממנה. ועוד זה נפתר וכבר דוד לוי בפתח.

לכן, גברתי יושבת-הראש, אינני בא לדבר פה על מכונות אמת או לא אמת. אני מצר מאוד מאוד על כך שהלכנו, בתמיכת מפלגת העבודה – אני לא הייתי אז חבר כנסת אבל תמכתי עקרונית – לחוק הבחירה הישירה. אני באמת אומר לך, שלקחנו את החוק הזה, שיכול להיות שהוא טוב, ובחרנו את האדם הכי לא מתאים לתקופת הניסיון. חבר הכנסת ריבלין, אני הגון ואומר לך, שאני מניח שאם שמעון פרס היה נבחר לראש ממשלה – – –

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

אתה מוכן לשנות את החוק?

### **אורי אור (העבודה):**

תן לי עוד שני משפטים.

### **היו"ר ל' חזן:**

עוד משפט אחד. הוא לא יחליט, אני אחליט.

**אורי אור (העבודה):**

אני אומר לך, שאם חבר הכנסת שמעון פרס, שלצערנו הרב לא נבחר, היה נבחר בשיטה הזאת – אני חושב שרובנו היינו אומרים: השיטה לא רעה.

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

חה-חה-חה.

**אורי אור (העבודה):**

לכן, אני אומר לך בגלוי – מה שקרה עכשיו הוא שלקחנו את האדם הכי לא מתאים, בשיטה שהיא מסובכת מאוד, אבל תראה לאן הגענו. משפט אחרון – – –

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת אור, סגן השר לשעבר, יכול לומר "לא מתאים" מי שבחר בו, לא מי שלא בחר בו.

**אורי אור (העבודה):**

אתה צודק.

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

ואני אומר לך שאלה שבחרו בו חושבים שהוא מתאים.

**אורי אור (העבודה):**

אני מסכים אתך. ראשית, כל אחד יכול לומר.

### אברהם שוחט (העבודה):

כולם חושבים שהוא מתאים, חוץ מדוד לוי, יצחק שמיר, דן מרידור, בני בגין.

### הי"ר ל' חזן:

חבר הכנסת שוחט, נשארת עם הרבה. חבר הכנסת אור, תודה.

### אורי אור (העבודה):

רק עוד משפט אחד. חבר הכנסת רובי ריבלין, אני מסכים אתך בדבר אחד – אתה צודק, אני אמרתי גם קודם שהוא לא מתאים. לכן אני מסכים, שמי שרואה אותי על המרקע אומר: חבר הכנסת אורי אור פסול לעדות כי הוא לא הצביע בעדו.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

on וחלילה.

### הי"ר ל' חזן:

תודה.

### אורי אור (העבודה):

סליחה. אבל היום נזכר שמם של יותר ויותר אנשים פה שחושבים שראש הממשלה איננו מתאים והם בחרו בו. תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

### הי"ר ל' חזן:

תודה. חבר הכנסת דדי צוקר, ואחריו – חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

### אורי אור (העבודה):

-- --

**אברהם שוחט (העבודה):**

מה הצביע דן מרידור?

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

לא נגדו.

**היו"ר ל חזן:**

רבותי. כן, אדוני שר התחבורה.

**שר התחבורה י' לוי:**

אני מודיע שהממשלה מבקשת להשיב ולסכם את הדיון במועד אחר.

**היו"ר ל חזן:**

להשתתף בדיון זכותה של הממשלה, לא לסכם.

**שר התחבורה י' לוי:**

גם לסכם ולהשיב.

**היו"ר ל חזן:**

מסכמים את הדיון המציעים. ועל כן, מה אתה מציע לי, אדוני השר?

**שר התחבורה י' לוי:**

אני לא מציע שום דבר. אמרתי שהצעות הסיכום יובאו במועד אחר.

**דוד צוקר (מרצ):**

זה נקרא להשתתף.

**היו"ר ל' חזן:**

הממשלה רוצה להשתתף ואתם – – –

**חגי מירום (העבודה):**

אני מבקש רשות דיבור.

**היו"ר ל' חזן:**

בבקשה, אדוני.

**בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

אז אין הצבעה היום?

**היו"ר ל' חזן:**

חבר הכנסת מירום, משום שקראתי לחבר הכנסת צוקר, אני אבקש לקיים את הדיון הזה אחרי דבריו של חבר הכנסת צוקר.

**חגי מירום (העבודה):**

בסדר. תודה, גברתי.

**בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

אז אין הצבעה היום?

**חגי מירום (העבודה):**

אני מתנגד, אני חושב שצריך להצביע היום.

**יוסי כץ (העבודה):**

אולי בסוף הישיבה – – –

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אם אפשר, אולי תקבלי כבר עכשיו החלטה?

**היו"ר ל' חזן:**

אני אקבל החלטה אחרי דבריו של חבר הכנסת צוקר. אני הזמנתי אותו, אנחנו לא יכולים לקיים את הדיונים הפרוצדורליים בזמן שחבר כנסת מתכוון לנאום וכבר נמצא על הבמה. על כן, שלוש דקות, חבר הכנסת צוקר יעמוד בזמנו, ואני את החלטתי אתן מייד אחר כך.

**בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

הוא פשוט נרגש.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

לא להפריע לחבר הכנסת צוקר.

**בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

לא להפריע לחבר הכנסת צוקר, רובי.

## היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, תעשה עמי ועם הנואם חסד ותן לו לנאום.

## בנימין בן-אליעזר (העבודה):

הוא מתרגש, אני מחזק אותו.

## היו"ר ל חזן:

בבקשה.

## דוד צוקר (מרצ):

רציתי לשאול את השר יצחק לוי – אני לא אשאל את חבר הכנסת ריבלין, כי הוא גם יענה לי – כמה פעמים השנה הוא היה במבוכה בגלל הממשלה?

## חגי מירום (העבודה):

השר לוי דווקא – – –

## דוד צוקר (מרצ):

כמה פעמים במשך השנה האחרונה התביישת? כמה פעמים הרגשת נכלם בגלל האופי של ממשלת ישראל? כמה פעמים חשבת שבאמת הם לא יודעים לעבוד? כמה פעמים באמת חשבת שמדובר בעניין שלא מצליח? צריך להודות, זה לא הצליח, לא הולך. כמה בושה יכול אדם לספוג בשנה אחת כשהוא שר או חבר כנסת שתומך בממשלה? כמה פעמים אפשר לתמוך בראש ממשלה – יצחק, תחשוב רגע ברצינות על מה שאני אומר – אוראלי? זה ראש ממשלה שחושב באמת שעם הפה אפשר לעשות הכול; הכול. במקום לעשות שלום, הוא ידבר על שלום, והוא בטוח שזה יעשה שלום. ראש הממשלה האוראלי הזה יכול לדבר שבועות, אין-ספור פעמים, על שלום עם סוריה, והוא חושב שהדיבור על סוריה הוא תחליף למעשה שלום עם סוריה. זה ראש ממשלה אוראלי, באמת אוראלי. תחשבו על זה – הוא דיבר על שלום בטוח, אף אחד מהמרכיבים של המשוואה לא מתקבל, והוא בטוח שאם הוא יגיד את זה עוד הפעם ועוד הפעם, יחזור ויאמר, יהיה פה שלום בטוח.

כמה פעמים, אדוני השר, כמה פעמים, חבר הכנסת ריבלין – שלא יענה לי, בבקשה – יכול ראש ממשלה אוראלי לחשוב שבאמת כוחו בפיו ולא בידיו, ומדינה מנהלים על-ידי מלים בלי שיש קשר בין המלה לבין הביצוע? תחשוב על זה באמת, רובי, זה לא ראש ממשלה – – –

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תסלח לי, אני מענה לך.

### דוד צוקר (מרצ):

לא, זו שאלה לא בשביל תשובה.

### היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, תעשה לי טובה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

טוב, לא מענה.

### דוד צוקר (מרצ):

ראש ממשלה אוראלי הוא ראש ממשלה שאצלו אין קשר בין הפה לבין המעשה; בין המלה, בין הרהב, לבין הפעולה; בין האותיות, בין הלשון, לבין החלטה שהממשלה מקבלת.

כל מה שרציתי לדעת, אם על זה תוכלו לענות לי – רובי, עכשיו אתה יכול לענות לי – כמה פעמים התביישת השנה בראש הממשלה? אתה מוכן לענות לי? תודה רבה.

### היו"ר ל' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת צוקר. חברי הכנסת, ודאי שמתם לב שמתנהל פה דיון פרוצדורלי. חבר הכנסת מירום, רצונך לדבר על העניין הזה, ואני אקבע את החלטתי מייד בעקבות בקשתו של השר יצחק לוי בעניין.

### חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, בתקנון הכנסת מוגדר מצב שלפיו הממשלה רשאית לסכם את הדיון. לית מאן דפליג על העניין הזה. השאלה היא אם הממשלה יכולה, בציניות מוחלטת, בחוסר כל עניין לא להשתתף כלל בדיון, רק מפני שהם קיבלו טלפון מהמזכירות כאן, שאם הם רוצים שהדיון לא יסוכם היום אולי יתכבד מישהו ויבוא לכאן להגיש את בקשתם, והגיע לכאן השר יצחק לוי, שר התחבורה. הכנסת רוקדת לפי חליל של ממשלה שמזלזלת בה. לא השתתף בדיון הזה פה אף שר אחד. מה יש להם לסכם דיון? איך יסכמו את הדיון הזה אם הם לא השתתפו בו כלל?

### **אברהם שוחט (העבודה):**

חבר הכנסת מירום, הם לא רוצים להגן על ראש הממשלה.

### **חגי מירום (העבודה):**

הם כן רוצים להגן על ראש הממשלה, הם נאחזים בקרנות המזבח, הם יודעים איך הוא נראה והם מגינים עליו.

גברתי היושבת-ראש, זה בתחום הסמכות שלך, השאלה היא, אם אין בהתנהגות הממשלה משום ביזוי של הכנסת, ניצול לרעה של הליך, ואשר על כן יש לך אפשרות לקבל החלטה שהדיון הזה יסוכם היום. אני מבקש שזה מה שיהיה כאן.

### **הי"ר ל' חזן:**

חברי הכנסת, תשמעו אותי לרגע, ואני חושבת שנפתור את הבעיה מייד. השר לוי, אני מבקשת שתקשיב למה שאני עומדת לומר.

חבר הכנסת מירום, כשאני עליתי לנהל את הישיבה נמסרה הודעה לגבי החלטה שהיושב-ראש הקודם היה אמור להודיע עליה. ביררתי גם בתקנון ומצאתי, שלא נאה שהממשלה מודיעה באמצעות שליח, ולא באמצעות שר, על בקשה להשתתף בדיון, ואחר כך גם בהצבעה.

על כן ביקשתי חוות-דעת גם של מזכיר הכנסת לשעבר בנושא הזה, גם מבחינת התקנון וגם מבחינת הנוהג – אנחנו בהחלט עומדים גם על נוהג בבית הזה. אני שמחה שסוף סוף, כעבור שעתיים וחצי, אם לא יותר, יושב פה נציג הממשלה, השר יצחק לוי.

אם כן, אני קובעת, על-פי התקנון, סעיף 52, במיוחד סעיף קטן (3)\*\* , בעמוד 29 לתקנון, שאני איעתר לבקשה של השר לוי. אוסיף משפט: מדובר בדיון משולב, רציני ביותר ביוזמת מספר רב של חברי כנסת. לא נאה ולא יאה שאין נציג הממשלה בדיון מסוג זה.

אם כן, אני קובעת שלא יהיו הצעות סיכום ולא תיערך הצבעה על הצעות הסיכום היום, ולכן מרבית חברי הכנסת משוחררים לראות את משחק הכדורסל.

הדובר הבא – חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. הוא היה פה לפני דקה, ולכן בינתיים ידבר חבר הכנסת יוסי כץ. אחריו – חבר הכנסת רומן ברונפמן, ואני אמשיך.

### **סאלח טריף (העבודה):**

אבקש ממך לאשרר, לא הייתי פה קודם.

### **היו"ר ל' חזן:**

חבר הכנסת טריף, אני לא צריכה לספר לחבר כנסת ותיק, שאם הוא רוצה לאשרר הוא צריך לגשת לסגנית מזכיר הכנסת.

### **סאלח טריף (העבודה):**

זה דיון חשוב ביותר וראוי להשתתף בו.

### **היו"ר ל' חזן:**

תבקש מסגנית המזכיר לאשרר, ואני נוטה להיות מאוד גמישה בנושאים הללו. אכן, מדובר בדיון חשוב, ומי שרוצה להשתתף – אנא, חברי הכנסת, אשררו. חבר הכנסת כץ, בבקשה.

### **יוסי כץ (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, לבי לבי עליך, אבל בסך הכול זה יום עצוב לכולנו, כי הממשלה הזאת היא ממשלה של כולנו ואנחנו הופכים לחוכא ואטלולא בעיני כל אומות העולם. הממשלה שלנו מביישת אותנו כל יום, וזה עצוב. אני, כמו כל אזרח במדינת ישראל, רוצה שתהיה לי ממשלה שאני אהיה גאה בה, ממשלה שראש הממשלה שולט בה; ובימים האלה אין מלך בישראל, איש הישר בעיניו יעשה.

זאת ממשלת זיגזג, יום אחד מחליטה כך, יום שני מחליטה אחרת; ממשלה שאיננה יודעת מה זה שלטון, איננה יודעת כיצד להוביל את העם הזה, ממשלה שגורמת לנזקים במדיניות הזיגזג הזאת בתחום המדיני והחברתי; נושאים חברתיים מהמדרגה הראשונה מוזנחים ונמצאים בירידה. צריך להבין שאלה לא דברים בעלמא. לחינוך יש פחות תקציבים והפגיעה חמורה; הבריאות קורסת, אין

שום טיפול, שום דבר, שר הבריאות רק מת לעזוב את התיק ולעבור לתיק אחר; הוא מתפלל שבחילופי התיקים יוציאו אותו מתיק הבריאות.

### **בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

הוא צודק, הוא רוצה תיירות, לנסוע לחוץ-לארץ.

### **יוסי כץ (העבודה):**

עולים – אומנם ישראל בעלייה, אבל העולים, לצערנו, בירידה ובאכזבה גמורה.

אני מציע לא לבוא בטענות אל ראש הממשלה, אדוני השר לוי, אלא אליכם, כי כל הסיעות שמרכיבות את הקואליציה הזאת הן שנושאות באחריות. אתה אחד מהשרים הבודדים שאני יכול לומר עליהם מלים טובות, אחד הבודדים שהמינוי שלו טוב ומקצועי, אבל איך אתה יכול להיות שותף לממשלה כזאת? איך אתה יכול לשבת בממשלה שמתנהלת בצורה כזאת? יש לכם אחריות כלפי ציבור הבוחרים שלכם. אני משוכנע שכשאתה מגיע לבית-הכנסת בערב שבת ובשבת לא טוב לך, כי אליך הציבור בא בטענות, ואני אומר לך שהציבור שלך בא אליכם בטענות.

### **שר התחבורה י' לוי:**

הם אומרים לנו לא לפרוש.

### **יוסי כץ (העבודה):**

זה עצוב, כי אין שום סיכוי שאזרחי מדינת ישראל יגיעו למצב סביר מבחינה חברתית וכלכלית – נושאים שחשובים לכל אחד בכל יום – כל עוד תהליך השלום לא מתקדם.

במה עוסקת הממשלה? במה מתעסק כל הבית הזה? השר דוד לוי נעלב או לא נעלב, פגע בו ראש הממשלה או לא. לא מתעסקים בדברים המהותיים, לא נותנים לעבוד כפי שצריך לעבוד בממשלה.

ככה לא מנהלים ממשלה, ככה לא בונים שלטון. זה עצוב וחבל. אני מקווה שאתם תתעשתו ותבינו שצריך לשים קץ לעניין הזה. תודה.

### **היו"ר ב' חזן:**

תודה. חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

אקרא את הרשימה עד סופה. אחריו – חבר הכנסת רומן ברונופמן; אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, חבר הכנסת מיכאל נודלמן, חבר הכנסת משה פלד, חבר הכנסת אברהם פורז וחבר הכנסת סאלח טריף.

### **בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח שהשר לוי יושב בתוכנו, זה מציל איכשהו את כבודה של הממשלה. מי שמסתכל על המחזה המביש הזה אחרי שנה יודע שמגיע לעם, יחד עם חברי הכנסת, לעשות מאזן וחשבון נפש. אדוני השר לוי, תסכים אתי בדבר אחד: לא מדובר בעוד מדינה אחת, לא מדובר בעוד ארץ אחת, מדובר במדינה אחת ויחידה שיש לנו – אין לנו דבר אחר; מדובר בבית אחד ויחיד שיש לנו – אין לנו משהו אחר. זה מה שיש לנו. לכן חובה עלינו לעשות את המאזן.

אני אומר לכם דבר אחד, שאני יודע שהוא מעורר מחלוקת, מעורר קונפליקטים פנימיים, אבל תאמין לי, כבוד שר התחבורה, השר לוי, בערב כזה, כאשר אני יושב כאן, אין לי גם שליטה על הדבר הזה. אני יושב פה וכאילו כל אלה שהיו על-ידי ואיתי ביחד במשך 28 שנות שירות, אומרים לי: אני כמו סרט נע, ובולטים באופן מיוחד אלה שנפלו. בעצם מזדקרת שאלה אחת ויחידה: האם זה היה כדאי? האם לא לשווא? ואתה חייב להתמודד עם השאלה הזאת ולעמוד מול בורא עולם, מול העם הזה, מול עצמך ולשאול שאלה פשוטה: האם היה כדאי? האם חייבם לא הלכו לשווא?

אני אומר את הדברים האלה דווקא על רקע מה שמתרחש בעצם הימים האלו, והכנסת ריקה. כל העולם זועק ואנחנו בתווך ואומרים: אדוני ראש הממשלה, אם לא תניע את התהליך, אם לא תזיז אותו, בתוך כמה חודשים אנחנו נמצאים על מסלול ההתנגשות. וכשאנחנו נמצאים על מסלול ההתנגשות אז לא עוד התנגשות אלא זו תחילה של מלחמה עקובה מדם, שאתה יודע רק איך היא מתחילה, אתה לא יודע איך היא נגמרת.

מעל במת הכנסת, גברתי היושבת-ראש, התרעתי ב-1985 על בוא האינתיפאדה. אז הייתי חבר כנסת צעיר, בן שנה, וכולם אז הסתכלו עלי וחשבו שאיזה מטורף מדבר. מה אינתיפאדה? איזו אינתיפאדה? על מה הוא סח? פשוט באתי עם מטען שהייתי מצויד בו, של שש שנים בשטחים, וראיתי את התהליך שהבשיל שם לאט לאט.

אני יודע שהדברים שאני אומר: מסלול התנגשות – נדמה לך כאילו אני מאיים. אין איומים. אנחנו נוכל גם לדבר הזה ונתגבר גם על הדבר הזה. אבל אנחנו חייבים לשאול את עצמנו שאלה אחת: האם מותר לנו לשחק את המשחק הנורא והאיום הזה שמשחקים בגורל המדינה? מבחנה האחד והיחיד של הממשלה בעצם נמדד במידת היכולת שלה להגדיר לעצמה מהו האיום האמיתי שלה, והאיום האמיתי שישראל מתמודדת אתו היום הוא לא אחר מאשר האיום האירני, או אם תרצו הפונדמנטליזם האסלאמי. זהו האיום האמיתי שיוצר לך בעצם מפגש אינטרסים עם מדינות ערב.

אני חושב שהכנסת צריכה היום לעשות לעצמה את חשבון הנפש, אני אומר את זה בכל הכנות, האם מותר לנו לשחק את המשחקים האלו.

גברתי היושבת-ראש, שבוע אחד לא היה לי נחת, שבוע אחד מאז הממשלה הזאת עומדת על הרגליים. יום אחד יש לנו המערה, יום שני יש לנו חברון, יום שלישי יש לנו השר שרון.

### **שר התחבורה י' לוי:**

היה שבוע שנתניהו הלך ללחוץ את ידו של ערפאת.

### **בנימין בן-אליעזר (העבודה):**

אני רוצה לומר לך, שדווקא בשבוע זה חשבתי שהסתובב לו איזה בורג. אמרתי: אולי יש אלוהים בשמים, אני יודע מה, אולי נפל, זרקו אותו מהבית, קרה משהו. לך תדע מה קרה. אבל מהר מאוד הוא חזר חזרה אל כור מחצבתו, ואנחנו עומדים כאן.

כמו קודמי, אני חושב שהבעיה היום מתמקדת באותם שרים שמתלחשים ומלחשים, לא אתה. אני מציע לכם, תפסיקו להתלחש וללחוש, תפסיקו להוציא את דיבתו של ראש הממשלה, פשוט תקומו ותעשו מעשה, תקומו ותעזבו, תקומו ותסתלקו, תקומו ותאמרו את דבריכם בראש מורם. מה יעזור אם אתם אומרים לי ואומרים לו.

### **היו"ר ל' חזן:**

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, כי חבר הכנסת ברונפמן, לצערי, איננו כאן. אחריו – חברי הכנסת נודלמן, פלד, פורז וטריף.

### **שמריהו בן-צור (מפד"ל):**

חבר הכנסת דראושה, אני מבין שאתה הולך לשבח היום את שר האוצר.

### **היו"ר ל' חזן:**

אני רואה, חבר הכנסת בן-צור, שעברת לספסלי האופוזיציה. זה מעניין מאוד. גם השר עבר לספסלי האופוזיציה וייתכן שגם לא עכשיו.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפני שנה פגשתי, אני וחברי הסיעה שלנו, את ראש הממשלה שהיה אז חדש, ואני אומר לכם, אחרי שיחה ארוכה אתו התרשמתי התרשמות חיובית ואפילו יצאתי לאמצעי התקשורת וגרפתי אחר כך ביקורת עלי ברחוב הערבי, בין הפלשתינים וגם במחנה השלום הישראלי, כי אמרתי: ראש הממשלה הזה מבטיח לעשות שלום, לעשות ביטחון, לשפר את הכלכלה ולהטיב עם כל העם ללא הבדל, יהודי, ערבי, ספרדי, אשכנזי, חרדי, הוא רוצה להיות טוב עם כולם והוא הבטיח שבתוך שנה מדינת ישראל תשתנה.

הוא קיים את ההבטחה שלו, מדינת ישראל השתנתה, אבל היא נעשתה הרבה יותר גרועה, המצב יותר רע ליהודים, יותר רע לערבים, הוא רע יותר לחרדים, הוא רע יותר לעולים החדשים, הוא רע יותר לאשכנזים, הוא רע יותר לספרדים, לכל העדות ולכל העמים, אפילו לכל עמי האזור. בשנה הזאת הוא הספיק להרוס את הכלכלה, הוא הספיק להפסיק את תהליך השלום ולדרדר את האזור הזה אל סף של מלחמה. אני יודע שמצבם של חברי הכנסת שתומכים בממשלה הזאת הוא מצב קשה. הם לא יכולים להגן על המדיניות הזאת.

ראש הממשלה אומר ליאסר ערפאת: בוא נשב ונדבר שלום, והוא עדיין משחק את המשחק של הבלפור, של שחקן קלפים שחושב שהוא מחביא את הקלפים שלו וכאילו מי שעומד מולו לא יודע מה יש לו.

### **סאלח טריף (העבודה):**

— — — הוא היה סוחר, הוא היה — — —

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אבל, אדוני ראש הממשלה, אתה משחק משחק עם שחקן מעולה, עם אישיות מעולה, מנוסה, שעולה עליך אלפי מונים. הוא משחק את המשחקים הללו עם מי? עם יאסר ערפאת, המנהיג הפלשתיני והערבי שכבר עמד בכל המשברים ויצא מכולם כאשר ידו על העליונה.

אני אומר לך, אדוני ראש הממשלה, תשמע זאת היטב, אני מכיר היטב את יאסר ערפאת, אני מכיר גם אותך, הוא הרבה יותר טוב ממך במדיניות, בפוליטיקה, ואתה לא תצליח להכניע אותו; כי ראש הממשלה אמר לאמריקנים, כך שמעתי ממקורות אמריקנים, תנו לי ארבעה-חמישה חודשים, אני אכניע את ערפאת, הוא יקבל את המדיניות שלי, המשך ההתנחלויות, ויבוא למשא-ומתן.

אדוני ראש הממשלה, ערפאת לא ייכנע, העם הפלשתיני לא ייכנע, הוא לא יבוא על ארבע ולא על שתיים. אתה רק מזיק למדינת ישראל, לדימוי ישראל, אתה מזיק לעם הפלשתיני והורס את תהליך השלום, שכולנו רוצים בקידומו.

לכן, גברתי היושבת-ראש, ראש הממשלה הזה מסוכן לכולנו, הוא מסוכן ליהודים ולערבים, הוא מסוכן לתהליך השלום, הוא מסוכן לכלכלת ישראל.

ואני מתפלא עליכם, חברי הכנסת מהקואליציה, שעדיין אתם ממשיכים לתמוך בראש ממשלה שמשקר, מבלף ואיננו דובר אמת. הוא לא יביא שלום, לא יביא ביטחון.

#### **דוד טל (ש"ס):**

חבר הכנסת דראושה, אין לנו אלטרנטיבה אחרת...

#### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

המצב הזה ילך ויידרדר. האלטרנטיבה – בחירות חדשות, שהעם יבחר ראש ממשלה חדש.

#### **דוד טל (ש"ס):**

ואז מי יהיה ראש הממשלה?

#### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

נציג מחנה השלום במדינת ישראל. אני לא קורא בשמות, אבל העם יבחר נציג מחנה השלום שיוכל לתקן את המצב שדרדר אותנו אליו ראש הממשלה הזה.

#### **היו"ר ל' חזן:**

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דראושה.

#### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

מי יחליט על יום הבחירות?

#### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

ערפאת נבחר על-ידי העם שלו, אתה יודע זאת.

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

על יום הבחירות שלנו העם שלו יחליט גם כן?

**היו"ר ל' חזן:**

חבר הכנסת ריבלין – – –

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

– – – מנהיג, חבר כנסת, כולנו נבחר יחד – – –

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אתה מציע שערפאת יתמודד על ראשות ממשלת ישראל?

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

למה לא?

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אתה מוכן לזה?

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

שיהיה אזרח ישראלי. למה לא?

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אתה שומע, השר יצחק לוי, הוא מציע שערפאת יתמודד על ראשות הממשלה במדינת ישראל. הוא מסכים לזה.

### היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת טריף, אתה רוצה מאוד לנאום, אבל אתה לא מאפשר לי לנקוב בשמך.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה תצביע בעדו?

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני אצביע בעדו, כי הוא הרבה יותר טוב ממי שאתה הצבעת בעדו. הוא הרבה יותר טוב מביבי נתניהו.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אז כבר יש לו קול אחד.

### היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת דראושה, תודה רבה.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

תודה רבה.

### היו"ר ל חזן:

חברי הכנסת מיכאל נודלמן ומשה פלד אינם נוכחים. על כן, חבר הכנסת סאלח טריף, הגיע זמנו –  
–

### סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש, אם אפשר, אני חייב שהפתיח לא יהיה במכסת הזמן.

### הי"ר ל' חזן:

אני מתארת לעצמי שהפתיח הוא: גברתי היושבת-ראש.

### סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש – – –

### הי"ר ל' חזן:

תודה. עכשיו הזמן מתחיל.

### סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין שאל את חבר הכנסת דראושה שאלות. היינו בגרמניה בסיור עם חברי חבר הכנסת דראושה וחברי חבר הכנסת מקסים לוי, ושם בקהילה היהודית ביקשנו מחבר הכנסת דראושה לברך את הקהילה. בפעם הראשונה – אני מופתע – חבר הכנסת דראושה נואם, נואם ציוני נלהב, מודה לראש הקהילה – – –

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

נואם של שלום. לא נואם ציוני. נואם של שלום, כן.

### הי"ר ל' חזן:

אף אני הופעתי עם חבר הכנסת דראושה – – –

### סאלח טריף (העבודה):

אני מברך אותך. גם כשאתה עומד על הדוכן אני גאה בדברים שאתה אומר – – –

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא עוד לא יודע כמה ציוני – – –

### סאלח טריף (העבודה):

אין אף אחד שהצליח להפגיש את שרון ואבו-מאזן אלא חבר הכנסת דראושה, למען השלום.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

### היו"ר ל' חזן:

עכשיו זמנך מתחיל והוא יסתיים בעוד שלוש דקות. חבר הכנסת ריבלין, אני פשוט לא יודעת מה להגיד, אבל אתה בצורה ממש מעוררת כבוד מגן על כל הקואליציה, אבל תשמור גם על הקול שלך. חבר הכנסת טריף, בבקשה.

### סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני השר, למעשה ביבי נתניהו קיבל את ראשות הממשלה על מגש של כסף. פעם ראשונה הוא נבחר על-ידי העם. יש לו קואליציה של 68 חברי כנסת, בערך. מה חסר לו? קיבל מדינה, לאחר שהיו בה אומנם שני ראשי ממשלות נפילים, שצריכים היו לבדוק כל פעם אם יש פה רוב של פחות מ-60 חברי כנסת – – –

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ממי הוא קיבל, מהנציב העליון? הוא קיבל מהעם.

### סאלח טריף (העבודה):

קיבל מהעם. חבר הכנסת רובי ריבלין, הוא קיבל. למעשה האדם הזה – שאמרו עליו, דרך אגב, שאין לו ניסיון – היה צריך לנהל את המדינה בצורה כזאת שיביא ישועה בנושא המשך תהליך השלום, המשך התנופה והצמיחה הכלכלית, לאחות את הקרעים בעם, לתת שוויון זכויות לערבים. הדברים היו ברורים. היה מסלול ברור של ראש ממשלה. היה מאחוריו גוש שלם שתמך בו. חשבנו שסוף סוף אותו דור שלחם ונולד במדינה, הדור הצברי הזה יצליח להביא אותנו לחוף מבטחים.

### שר התחבורה י' לוי:

אפשר לחשוב שהצבעת בשבילו.

### סאלח טריף (העבודה):

ולא עבר יום אחד שראש הממשלה הזה לא יצר חדשות, וחדשות רעות. ואם לא הוא – אז יש לנו גורם מקורב אחר, אפילו אשתו. זה דבר שעוד לא – – –

### שר התחבורה י' לוי:

אני מוחה. מה אשתו?

### סאלח טריף (העבודה):

אני עוד לא יכול להשתחרר מהרושם של מוצאי שבת. אני לא יכול להשתחרר ממה ששודר אתמול. דברים מאוד קשים, שאני מעודי עוד לא שמעתי עליהם. אני אומר לכם, רבותי, הרי בכל מקום שלא תהיה, תראו מה קרה, איזה נזקים נעשו, רבותי. איך אפשר לעשות טעות אחרי טעות? איזה מינויים במשרדו, איזה טעויות, והכול בתוך שנה – במינויי שרים, בפיטורי שרים, בהתפטרות שרים, דבר שלא נגמר. איך אפשר לעשות חבילה כל כך מאוסה, כל כך גדולה, על-ידי פוליטיקה – – –

### שר התחבורה י' לוי:

עדיף לגמור את כל הטעויות בשנה הראשונה – – –

### שמריהו בן-צור (מפד"ל):

ובשלוש השנים הבאות הוא יהיה בסדר. זו השיטה שלו.

### **הי"ר ל חזן:**

בדרך כלל נהוג לומר, שמה שלא עשית בשנה הראשונה גם לא תצליח לעשות בשלוש השנים הבאות.

### **סאלח טריף (העבודה):**

אני מאוד מעריך את האופטימיות שלך, אבל מניסיוני, מי שעושה כל כך הרבה טעויות במכה כל כך גדולה, במינון כזה, בצורה עקבית כל כך – קשה לי להיות אופטימי. אפילו החברים שלך בתוך הקואליציה, חלקם חברים בתוך הסיעה, היום מאוד מתוסכלים ומאוכזבים והולכים בהרגשה קשה. קשה להגן על ראש הממשלה. קשה להגן על המדיניות שלו בכל תחום. קשה להבין את ההחלטות שלו. מה עוד, גברתי, אפשר לומר? אני לקראת סיום דברי. הרי כולנו מאוכזבים, כולנו נבחרנו לקדנציה מלאה. אני אומר לכם, כדור השלג החל להתגלגל וכנראה אין מנוס מהקדמת הבחירות. אני אומר את זה בצער, משום שקיווינו לפחות שהחלק הזה של הבית שקיבל את ראשות המדינה והממשלה יצליח להוביל הלאה את תהליך השלום. אמרתם שלום בטוח וקיווינו שכך יהיה. קיווינו שהכלכלה תמשיך לדהור ולצמוח במדינת ישראל ונוכל כולנו להתפאר, שיהיו פחות קלקולים, והמציאות טפחה על פנינו.

לכן, מה שאמר פואד קודם לכן, ואני אומר את זה עכשיו: טוב תעשו אם אתם תיזמו את הקדמת הבחירות, שהעם יבחר במי שיכול להוביל אותנו. את התיקונים אנחנו חייבים לעשות למען מדינתנו וגם למען בנינו. תודה.

### **הי"ר ל חזן:**

חבר הכנסת פלד הגיע בריצה. סגן השר האחראי לענייני הספורט, אני בכל זאת אתן לו את רשות הדיבור. חבר הכנסת פלד, אתה אחרון הדוברים בנושא זה היום.

### **משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):**

כבוד היושבת-ראש, חבר הכנסת בן-צור, שר התחבורה הרב יצחק לוי, אני רוצה לפתוח את דברי בהסתייגות ובגינתי חריף על המעשה המרושע, המעשה המעליב, המעשה הפוגע שנעשה אתמול או שלשום בחברון – הציר שפורסם ופוזר ברחובות חברון, הציר עם החזיר, כולם יודעים למה אני מתכוון, אני מגנה אותו בכל גינתי שאפשר בכלל לגנות. אני חושב שזה מעשה שלא ייעשה. אני שמח שראש הממשלה יצא כנגד המעשה וכנגד הציר האומלל הזה בכל גינתי אפשרי.

לעצם הדיון, גם אני מאוכזב, אבל אני אגיד בדיוק ממה אני מאוכזב. אני מאוכזב שאין מספיק בנייה ביהודה ושומרון, אין מספיק בנייה בהר-חומה – – –

### מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

גם בדימונה, גם בירוחם וגם באופקים.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כל ארץ-ישראל.

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

גם בדימונה, גם בירוחם וגם באופקים. תודה, חבר הכנסת מקסים לוי.

ויחד עם אכזבתי, אני לא אנטוש את הממשלה, לא אנטוש את הקואליציה. להיפך, אעשה הכול למען חיזוקה, כי אין לנו אלטרנטיבה אחרת.

אני רוצה לומר, שמאז שקמה הממשלה הזאת, לפני שנה וקצת, ומאז התמנה ראש הממשלה לכהונתו, הוא עוסק במזעור האסון, שאני קורא לו האסון של כל הזמנים, אסון האסונות. בשבילי הסכם אוסלו הוא אסון כל הזמנים. וראש הממשלה עוסק במזעור הנזק של האסון שאותו הבאתם אתם, חבר הכנסת רענן כהן, יושב-ראש האופוזיציה. הביטוי הראשון של אותו אסון – – –

### רענן כהן (העבודה):

אתם עוד תתחננו להסכמי אוסלו. אתם תביאו את האינתיפאדה.

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

הביטוי הראשון של אותו אסון, בעצם הוא לא הראשון, אבל אחד הביטויים הקשים ביותר של אותו אסון התחולל לפני חודשים מספר, למעלה מחצי שנה, בסוכות התשנ"ז, באירועים שבהם נהרגו 16 חיילי צה"ל מרובים שאתם נתתם לרשות הפלסטינית.

### רענן כהן (העבודה):

איפה ראש הממשלה שישמע את הדברים? איפה הוא?

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת כהן, אתם מסרתם להם רובים שכוונו אלינו. 16 חיילי צה"ל נהרגו מאותם רובים.

אני רוצה לסיים ולומר, אני מקבל את האמירה שהסכמים אכן יש לקיים, אבל אני פונה אליכם, יושב-ראש האופוזיציה, חבר הכנסת רענן כהן, ושואל אתכם, מדוע אתם לא תלכו אל השותף שאתם בחרתם, 'אסר ערפאת, ותאמרו לו: ממש את ההסכמים, ישם את ההסכמות שעליהן חתמת. הרי כל ההסכמים חתומים במסמך כריסטופר.

### רענן כהן (העבודה):

---

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

האם אתה יודע מה כתוב במסמך כריסטופר?

### היו"ר ב' חזן:

חבר הכנסת פלד, אני חושבת שחבר הכנסת רענן כהן יודע, ואני מבקשת ממך לסיים.

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

אתם חייבים ללכת אל השותף שאתם בחרתם ולומר לו: עד כאן. לא יהיה המשך לתהליך המדיני עד שימומשו כל ההסכמים שאתם חתמתם עליהם, הרשות הפלשתינית. תודה רבה.

### היו"ר ב' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת פלד. חברי הכנסת, אנחנו נסכם את הדיון בהשתתפות הממשלה במועד אחר, כפי שסוכם לפני שעה קלה.

### רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, ברשותך, אני מבקש לומר משהו.

### **היו"ר ל חזן:**

כן, בבקשה.

### **רענן כהן (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, אני מודה לך מאוד. אני יודע שחברי דיברו כאן. מה שקורה בכנסת, הייתי אומר שזה המצב הגרוע ביותר. אנחנו מקיימים דיון על שנה לכהונתו של ראש הממשלה, ראש הממשלה הגרוע ביותר שהיה למדינת ישראל, וראש הממשלה אפילו לא מגיע לכנסת. יתירה מכך, אנחנו אפילו לא מסוגלים לסיים את הדיון.

הצורה הזאת, ההתנהגות הזאת של הממשלה הזאת, לא רק בתוך הממשלה, גם בכנסת, היא חרפה למדינת ישראל, היא חרפה לכנסת כולה.

### **היו"ר ל חזן:**

אני מודה לך, אדוני. אני כבר הערתי על היעדרו של נציג הממשלה בדיון כל כך עקרוני. אני שמחה ששר התחבורה הצטרף אלינו בסיכום הדיון.

## **שאלות ותשובות**

### **היו"ר ל חזן:**

אני מזמינה את שר התחבורה להשיב על שאלות של חברי הכנסת, וראשונה – שאלתא מס' 923, של חבר הכנסת יוסי כץ; הוא איננו, התשובה תועבר לפרוטוקול.

## **עידוד תעסוקת ימאים**

חבר הכנסת י' כץ שאל את שר התחבורה ביום י' באדר ב' התשנ"ז (19 במרס 1997):

בנוגע להחלטת הממשלה להעניק סיוע לחברות הספנות הישראליות ולשינויים בקריטריונים לסיוע, רצוני לשאול:

1. מה היה שיעור הסיוע על-פי החוק לעידוד תעסוקת ימאים?

2. מה היה המספר של ימאים ישראלים באוניות על-פי התקנות עד כה?

3. האם תשנה הממשלה סעיפים אחרים בתקנות שיאפשרו העסקת הימאים בתחום הימאות?

### **תשובת שר התחבורה י' לוי:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי חוק הסיוע שחוקק במהלך שנת 1996 ובוטל כחלק מחוק ההסדרים במשק, סכום הסיוע לחברות הספנות עמד על סכום מס ההכנסה ששולם בפועל על-ידי הימאים הישראלים במהלך שנת הכספים, במקרה זה סך של 28.7 מיליון ש"ח.

2. חוק הספנות קובע, כי באוניות בבעלות ישראלית ישרתו ימאים ישראלים ככל האפשר.

3. התקנות ישונו כך שבאונייה בבעלות ישראלית ישרתו מירב ימאים ישראלים בדרגות ההסמכה, עד לעשרה קצינים ודירוגים בכל אונייה.

### **תחבורה ציבורית להר-הזיתים ביחשלים**

חבר הכנסת ב' אלון שאל את שר התחבורה ביום י"ז באדר ב' התשנ"ז (26 במרס 1997):

לפני כשבועיים שוב נפגעו וחוללו 35 קברים ומצבות על הר-הזיתים בירושלים.

רצוני לשאול:

1. האם מעריך משרדך שביקורים תכופים במקום יכולים לסייע במניעת תופעה זו?

2. מה היא התחבורה הציבורית למקום, מלבד קו "אגד" מס' 37?

3. האם מסלולו ותדירותו של קו זה נותנים אפשרות לביקורים תכופים?

### שר התחבורה י' לוי:

1. משרדנו אינו אמון על שמירת הביטחון.

ניסיון הפעלת תחבורה ציבורית למקום לא תרם במאומה לעניין שמירת הביטחון במקום.

2. בכל ימות השנה התחבורה הציבורית למקום היא באמצעות מוניות.

3. החל מחודש דצמבר 1994 פעל קו 39 מהתחנה המרכזית בירושלים להר-הזיתים וחזרה, נסיעה אחת ביום. הקו הנ"ל פעל במשך כשישה חודשים ובוטל מחוסר משתמשים.

עם זאת, בימי ראש חודש ניסן וראש חודש אלול מופעלת תחבורה ציבורית להר-הזיתים, מאחר שבימים אלה יש דרישה רבה לשירות.

אני רוצה להוסיף, שכל אימת שאנחנו יודעים מראש שיש דרישה, אנחנו כמובן מעמידים אוטובוסים.

### היו"ר ל' חזן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אלון.

### בנימין אלון (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, קודם כול אני רוצה לתקן ולומר, שזה היה קו 37 ולא 39, סימנך ז"ל, זה מתאים למקום.

### שר התחבורה י' לוי:

אדוני צודק, זו טעות דפוס. אני רואה את זה במסמכים.

### בנימין אלון (מולדת):

הקו הזה לא בא ממקומות ריכוז, למשל במסלול של קו 1, שנוסע דרך שכונת גאולה, ויש ביקוש גדול. הוא גם לא הגיע בתדירות מספיק גבוהה וידועה. יש הרבה אנשים שנמנעים מלבקר ב"יארצייט" של הורים שקבורים בהר-הזיתים. יש גם נהגי מוניות שחוששים לנסוע לשם.

העניינים הביטחוניים הם לא באחריותו של שר התחבורה. אבל, כמו ששאלתי בזמני על קבר רחל, צריך שתהיה נוכחות תדירה, קו שנוסע יותר. למשל, קו 23 נוסע לא רחוק ומסיים בהר-הצופים. אם הוא ימשיך כמה פעמים ביום, הוא ייקרא 23א' או 23ב' או 23ג', והתחנה הסופית שלו תהיה במלון "אינטרקונטיננטל", בתדירות סבירה, ואזרחים יתרגלו שהשירות הזה קיים לא פעם אחת ביום, שצריך לתכנן לקראתה – אין לי ספק שזה ייתן, אם אפשר להשתמש במינוח הזה, חיות לבית-החיים.

### **שר התחבורה י' לוי:**

קודם כול, אני מוכן לבדוק את האפשרות שהעלית, להמשיך את קו 23.

שנית, אני רוצה לומר שהמטלות של התחבורה הציבורית בירושלים ובאזור כל כך גדולות, שאנחנו פשוט מנסים לחסוך בקווים שאינם בשימוש. אתן לך דוגמה. לא מזמן היו אצלי אנשי קריית-ארבע וביקשו תוספת של ארבעה-חמישה אוטובוסים, מכיוון שהקווים מאוד עמוסים. אני בהחלט רוצה להיענות להם ולהוסיף קווים. כך גם למקומות אחרים. אנחנו לא עשירים כל כך שאנחנו יכולים להרשות שאוטובוסים ריקים יסתובבו במקומות שאין בהם נוסעים. אבל, עם זאת, אני אבדוק את הצעתך.

### **בנימין אלון (מולדת):**

הכוונה היא שהאוטובוס שמסיים באוניברסיטה העברית ימשיך כמה פעמים ביום להר-הזיתים.

### **שר התחבורה י' לוי:**

שמעתי, אני אבדוק את זה.

## **העברת אבטחת התחבורה הציבורית למשרד לביטחון פנים**

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את שר התחבורה ביום כ"א באייר התשנ"ז (28 במאי 1997):

ממשלת ישראל החליטה להעביר את האחריות לאבטחת התחבורה הציבורית למשרד לביטחון פנים, בניגוד לעמדתך.

רצוני לשאול:

1. מדוע התנגדת?

2. כיצד תובטח רמת האבטחה נוכח החשש כי משטרת ישראל תשתמש במאבטחים לצרכים אחרים?

3. כמה מאבטחים ייקלטו, בעקבות ההחלטה, לעבודה במשטרה, והאם הם יגויסו למשטרה?

### **תשובת שר התחבורה י' לוי:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

1. ההתנגדות להעברת האחריות הביצועית לאבטחת התחבורה הציבורית נבעה משיקולים טקטיים-מבצעיים ועקרוניים.

עמדתנו בנושא הובאה בפני הממשלה, אולם מפאת סיווג הנושא לא אוכל להתייחס לסוגיה מעל במת הכנסת.

2-3. אשר לשמירת רף הביטחון הנוכחי עקב החשש כי משטרת ישראל תשתמש במשאבים לצרכים אחרים, ובהתייחס למספר המאבטחים אשר ייקלטו במשטרת ישראל, יש להפנות את השאלות לשר לביטחון פנים.

### **שדה התעופה במפרץ חיפה**

חבר הכנסת ד' ראם שאל את שר התחבורה ביום ז' בסיוון התשנ"ז (12 ביוני 1997):

פורסם כי ראש מינהל התעופה האזרחית מתריע על ליקויים בשדה התעופה במפרץ חיפה העלולים לגרום לתאונות. לדבריו, השדה אינו עומד בשום תקן, וקיים קושי במרחב התמרון של הטייסים.

רצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על ליקויים בשדה התעופה בחיפה?

2. האם וכיצד יפעל לתיקון הליקויים?

### תשובת שר התחבורה י' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הליקויים בשדה התעופה חיפה, כפי שפורסמו על-ידי מינהל התעופה, מוכרים לרשות שדות התעופה והובאו לידיעת חיל האוויר בשל העובדה שהשדה פועל בתוך בסיס חיל האוויר.

2. רשות שדות התעופה החלה לטפל בשולי המסלול ובתאורה, בתיאום עם חיל האוויר, ופנתה לעיריית חיפה בנושא הכלבייה הסמוכה לשדה, כלבייה שממנה בורחים כלבים למסלול.

ליקוי נוסף, הסתרת חלק מהמסלול מעיני הפקח, תוקן.

### חניוני חברת "נתיבי איילון"

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר התחבורה ביום ז' בסיוון התשנ"ז (12 ביוני 1997):

חברת "נתיבי איילון בע"מ", אשר מתקצבת בסך 460 מיליון ש"ח השנה, מזה 200 מיליון ש"ח ממשרד התחבורה, מחזיקה ומתפעלת מספר רב של חניונים באזור תל-אביב.

רצוני לשאול:

1. כמה חניונים ומקומות חנייה מחזיקה ומתפעלת חברת "נתיבי איילון בע"מ"?

2. מה הוא השווי של אותם חניונים בשוק החופשי?

3. האם שוקלים להפריט את החניונים הנ"ל?

### שר התחבורה י' לוי:

חברת "נתיבי איילון בע"מ" מפעילה 78 חניונים, ובהם כ-13,000 מקומות חנייה בתשלום.

רוב החניונים הם בבעלות עיריית תל-אביב-יפו, ובחלקם הקטן בבעלות מינהל מקרקעי ישראל.

חברת "נתיבי איילון בע"מ" משמשת כחברת ניהול, ומוסרת את החניונים על-ידי פרסום מכרזים למפעילים פרטיים. החברה מקבלת תקורה בגין הניהול.

החל מחודש יולי 1997 או בסמוך לכך יועברו החניונים של עיריית תל-אביב-יפו לניהולה הישיר של העירייה.

### **הי"ר ל' חזן:**

חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, אני מודה לך על תשובתך, אבל לנוכח התשובה שנתת לי, רצוני לשאול: לנוכח האמור, כפי שהצגת, שאכן החניונים האלה עוברים לבעלות בדרך של מכרז – האם משרדך מתכונן להפסיק את התקציב שהוא משלם, בסכום 200 מיליון שקל ו-460 מיליון שקל, שניתנו להם השנה בשילוב?

### **שר התחבורה י' לוי:**

לא שמעתי את הסכומים, סליחה.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

השאלתא היתה, ואני בכוונה חוזר על השאלתא, כיוון שהצופים לא יודעים מה השאלה, הם מקבלים רק את התשובה: חברת "נתיבי איילון בע"מ", אשר מתקצבת בסך 460 מיליון שקל השנה – מזה 200 מיליון שקל ממשרד התחבורה – מחזיקה ומתפעלת מספר רב של חניונים באזור תל-אביב. השאלה שלי היתה שאלה פשוטה: אם החניונים האלה רווחיים, מדוע הממשלה צריכה לתקצב אותם, ואם הם לא בבעלותה, מדוע לא צריך להפריט אותם? בשביל מה צריך להחזיק ולממן 460 מיליון שקל מכספי משלם המסים?

### **שר התחבורה י' לוי:**

התקציב שניתן לחברת "נתיבי איילון" לא מיועד לחניונים, הוא מיועד לבניית כבישים. אתה ראית שתקציב "נתיבי איילון" הוא 460 מיליון, מתוך זה 200 מיליון של משרד התחבורה. הכסף הזה אינו מיועד כלל לחניונים, הוא מיועד לבניית כבישים. יש היום שני פרויקטים גדולים שחברת "נתיבי איילון" עוסקת בהם, ואלה הפרויקטים איילון-דרום ואיילון-מזרח. באיילון-צפון נמצאים במשא-ומתן עם מע"צ,

שמע"צ יסיימו אותו. אבל הכסף הזה מיועד לכבישים. "נתיבי איילון" מקבלים היום, ביוזמת שר התחבורה, הרבה מאוד עבודות, גם בערים מסביב לתל-אביב. חברת "נתיבי איילון" סוללת באשקלון, בחולון, בבת-ים, בהרבה מאוד מקומות. הכסף הזה מיועד לפיתוח הערים האלה בעזרת משרד התחבורה, 70%, לפיתוח הכבישים האלה.

את החניונים הממשלה לא מתקצבת במאומה, אפילו לא באגורה אחת. חברת "נתיבי איילון" היא חברת ניהול בלבד. החניונים, על-פי ההסכם שנעשה בתחילת הדרך עם "נתיבי איילון", הם של העירייה, ועכשיו אנחנו מוציאים את "נתיבי איילון" גם מהניהול הזה, ומאמצע השנה הזאת העירייה תנהל את החניונים בעצמה.

## היו"ר ל חזן:

אני מודה לשר התחבורה.

חברי הכנסת, למען הסר ספק: הדיון המשולב בנושא שנה לממשלת נתניהו, טרם סוכם. אחד המציעים יסכם בשם המציעים, והממשלה רשאית להשתתף בדיון לפני הסיכום.

תם סדר-יומנו, הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים מחר, יום ג', בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:14.